మిలిదటీకా

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

నిరన్తరం లోకహితస్స కారకం
నిరన్తరం లోకహితస్స దేసకం,
నిరన్తరం లోకహితస్స చిన్తకం
నమామి వీరం నరదమ్మసారథిం;

పఞ్హధమ్మవిదుం నాథం గుయ్హధమ్మప్పకాసకం,
నమస్సిత్వాన సమ్బుద్ధం ధమ్మం సాధుగుణమ్పి చ;

నాగసేనమహాథేరం పిటకత్తయకోవిదం,
వదిత్వా తమ్పి సిరసా పఞ్హధమ్మప్పకాసకం;

మిలిదపఞ్హవివరణం మధురత్థప్పకాసినిం,
రచయిస్సం సమాసేన తం సుణాథ సమాహితా;

౧. తత్థ పకిణ్ణకథవివరణం జాతకుద్ధరణన్తి ద్వే యేవమాతికా.

తత్థ-

సమ్బన్ధో చ పదఞ్చేవ పదత్థో పదవిగ్గహో
చోదనా పరిహారో’తి ఛబ్బిధా అత్థవణ్ణనా’తి;

వుత్తత్తా సమ్బన్ధో తావ వేదితబ్బో. సో చ యథావుత్తాజ్ఝాహారవసేన దువిధో.

పకిణ్ణకథవివరణం

తేసు –’మిలిదో నామ సో రాజా ...పే.... సాగరన్తి ఏథ అజ్ఝాహారసమ్బన్ధో వేదితబ్బో యోపి మిలిదో రాజా భగవతో పరినిబ్బానతో పఞ్చవస్ససతే అతిక్కన్తే రాజకులే ఉప్పన్నో సో రాజా మిలిదో నామ.

సాగలాయం పురుత్తమే సాగలనామకే ఉత్తమనగరే రజ్జం కారేన్తో నాగసేనథేరం ఉపగఞ్ఛి కిం వియా?తి.

గఙ్గావ యథ సాగరన్తి ఆహ. యథా గఙ్గా వా యమునాదీసు అఞ్ఞతరా వా సాగరం ఉపగఞ్ఛి తథా ఉపగఞ్ఛీ’తి అథో. వ-సద్దో పేథ సముచ్చయథో. గఙ్గా వా’తి వత్తబ్బే ఆకారస్స రస్సత్తం కవా గఙ్గావ ఇతి వుత్తం. ఉప్పలంవ యథోదకే’తి ఏథ వుత్తసముచ్చయథో వాసద్దో వియ.

ఆసజ్జ రాజా ...పే.... విదాళనే’తి ఏథ యథావుత్తసమ్బన్ధో వేదితబ్బో. నో చ సువిఞ్ఞేయ్యో’వ. పదన్తి ఉపసగ్గ నిపాతనామఆఖ్యాతపదవసేన చతుబ్బిధం. తేసు నామపదం సామఞ్ఞగుణ-కిత్తిమ-ఓపపాతిక-నామ వసేన చతుబ్బిధం. తథ పఠమకప్పికమహాజనేన సమ్మన్తివా ఠపితత్తా మహాసమ్మతో’తి రఞ్ఞో నామం సామఞ్ఞనామం నామ. ధమ్మకథికో పంసుకులికో వినయధరో తేపిటకో సద్ధో పసన్నో’తి ఏవరూపం గుణతో ఆగతం నామం గుణనామం నామ. యమ్పన జాతస్స కుమారస్స నామగహణదివసే దక్ఖిణేయ్యానం సక్కారం కవా సమీపే ఠితా ఞాతకా కప్పేవా’అయం అముకో నామా’తి నామం కరోన్తి ఇదం కిత్తిమ నామం నామ. యా పన పురిమపఞ్ఞత్తి పచ్ఛిమపఞ్ఞత్తియం పతతి, పురిమవోహారో పచ్ఛిమవోహారే సేయ్యథిదం పురిమకప్పే’పి చదో చదోయేవ నామ ఏతరహి’పి చదో చదోయేవ నామ, అతీతే సూరియో సముద్దో పథవీ పబ్బతోయేవ నామ. ఏతరహి’పి పబ్బతో పబ్బతోయేవ నామాతి ఇదం ఓపపాతికనామం నామ, ఇదం నామచతుక్కం అభిధమ్మపరియాయేన వుత్తం. సద్దసథే పన నామనామ-సబ్బనామ-సమాసనామ-తద్ధితనామ-కితనామవసేన పఞ్చవిధం వుత్తం. తం సబ్బం ఇధ యథారహం వేదితబ్బం. పదథో పన ఆసజ్జా’తి పవా. ఠానాఠానగతే’తి కారణాకారణగతే.

పుథూ’తి నానప్పకారే.

సుత్తజాలసమథితా’తి సుత్తన్తపిటకసఙ్ఖాతసుత్తసమూహేన సమథితా పథితా, సుత్తం ఆహరివా సుత్తథవినోధనవసేన సుత్తజాలనోధకా

నయేహి చాతి అభిధమ్మవినయాదీహి నయేహి యుత్తీహి వా.

పణిధాయా చాతి అభిధమ్మవినయాదీహి నయేహి యుత్తీహి వా.

పణిధాయాతి అత్తనో ఞాణం ఠపేన్తో.

భాసయివాన మానసన్తి అత్తనో చిత్తం అతిసయేన పునప్పునం పవత్తాపనవసేన హాసేవా

కఙ్ఖాఠానవిదాళనే’తి కఙ్ఖాయ విచికిచ్ఛాయ వస్సా కారణభూతానం అవిజ్జాదికిలేసానం ధమ్మానం విదాళనకారణే.

అయం పదత్థో నామ.

విగ్గహో పన ఏవం వేదితబ్బో?

యోనకసఙ్ఖాతానం మిలానం ఇదో

మిలిదో.

సోతం పతితానం జనానం సంసీదనం రాతి ఆదదాతీ'తి

సాగరో, తం సాగరం.

అభిధమ్మవినయేసు అనుపవిసనథేన ఓగాళ్హా

అభిధమ్మవినయోగాళ్హా.

సుత్తజాలస్స సమథితా

సుత్తజాలసమథితా.

కఙ్ఖా చ కఙ్ఖారానఞ్చ కఙ్ఖారానాని కఙ్ఖారానానం విదాళనం

కఙ్ఖారానవిదాళనం.

అయం విగ్గహో.

ఇమా పఞ్చ గాథా కేన కతా?తి చోదనా భదన్తబుద్ధఘోసాచరియేన కతా'తి పరిహారో. న కేవలం పఞ్చ గాథా'వ, థేరరాజవచనే'పి అఞ్ఞం పుబ్బాపరవచనమ్పి తేన వుత్తం.

తేసు సమ్బధనయే—

'ఏకఖ్యాతో పదచ్చయో సియా వాక్యం సకారకో'తి చ

'యేన యస్స హి సమ్బధో దూరట్ఠమ్పి చ తస్స తం,
అథతో అసమానానం ఆసన్నత్తం అకారణన్తి చ;

'నానత్తా సతి యా నానా-క్రియా హోతి యథారహం,
ఏకక్రియాయ ఛన్నన్తు నథి కారకతా సదా';

'వోహారవిసయో సద్దో'నేకథపరమథతో,

బుద్ధివికప్పతో చథో తస్సథో'తి పవుచ్చతి;

తీణి'పి లక్ఖణాని సల్లక్ఖేవా యథా అథో చ సభావో చ లబ్భతి, తథా సద్దప్పయోగో కాతబ్బో. సద్దప్పయోగేన హి అత్థసభావా అనువత్తితబ్బా, న అత్థసభావేహి సద్దప్పయోగో అపి చ ఆచరియా నానారట్ఠేసు రితా అత్తనో అత్తనో రట్ఠవోహారానురూపేన సద్దప్పయోగస్స అథం వదన్తి. ఇధ అమ్హాకం బిజ్జరట్ఠే సిలిట్ఠవోహారానురూపేన సద్దప్పయోగస్స అథో వత్తబ్బో. యథా వచనం సిలిట్ఠం హోతి కులపుత్తానఞ్చ హదయం పవిసతి తథా వత్తబ్బో కథం? యది పఠమా కత్తా హోతి, దుతియా కమ్మం సవిసేసనం పఠమన్తకత్తం వవా క్రియాపదం వత్తబ్బం. క్రియాపదం వవా సవిసేసనం దుతియన్తకమ్మం వత్తబ్బం. యది సవిసేసనం పఠమన్తపదం కమ్మం హోతి తం తస్స విసేసనఞ్చ వవా తతియన్తకత్తా వత్తబ్బో. తం వవా క్రియాపదం వత్తబ్బన్తి.

పదథో పన –

'అథప్పకారణా లిఙ్గా ఓజఞ్ఞా (?) దేసకాలతో;
సద్దథా విభజీయన్తి; న సద్దాయేవ కేవలా'తి చ;

'పరభావపథాపేక్ఖం స-అమాది తు కారకం,
పచ్చయస్స సధాతుస్స అథభుతన్తు సాధనన్తి చ;

'ధాతు సద్దో క్రియావాచీ పచ్చయో సాధనవాచకో,
అథస్స వాచకం లిఙ్గం విభత్తి అథజోతకా;'

తి చ లక్ఖణాని సల్లక్ఖేవా ఏకేకపదస్స అథవిగ్గహో వత్తబ్బో.

పద విగ్గహో పన-

'ధావథో హి సియా హేతు - పచ్చయథో సియా ఫలం,
ద్విన్నం జాననథఞ్చ ఇతి సద్దో పయుజ్జతే;

సబ్బవాక్యే క్రియాసద్దో ఇతిసద్దో చ హోతి హి;
క్రియాబ్యుప్పత్తి నిమిత్తం ఇతిసద్దేన దీపితన్తి,
ఆదీని లక్ఖణాని సల్లక్ఖేవా వత్తబ్బో;

అయం అమ్హేహి వుత్తో సద్దప్పయోగఅథప్పయోగో యోజనానం నయో సబ్బథ ఉపకారో కులపుత్తేహి ఉగ్గహేతబ్బో సల్లక్ఖేతబ్బోయేవ.

ఇతో పరం యం అథతో చ రూపతో చ అపాకటం, తంయేవ వణ్ణయిస్సామ.

సువిభత్త-వీథి-చచ్చర-చతుక్క-సిఙ్ఘాటకన్ని సువిభత్తా రథికాసఙ్ఖాతా వీథి చచ్చరసఙ్ఖాతా చతుక్కా మగ్గసధిసఙ్ఖాతా సిఙ్ఘాటకా ఏథాతి సువివిభత్తవీథిచచ్చరచతుక్కసిఙ్ఘాటం. వుత్తఞ్హేతం అభిధానప్పదీపికాయం;

> "రచ్చా చ విసిఖా వుత్తా రటికా వీథి చాప్యథ
> వ్యహో రచ్చా అనిబ్బిద్ధా నిబ్బిద్ధా తు పథద్ధి చ,
> చతుక్కం చచ్చరే మగ్గ-సధి-సిఙ్ఘాటకమ్బవే"తి;

కాసిక-కోటుమ్బరకాది - నానావిధవథాపణసమ్పన్నన్తి ఏథ మహగ్ఘవథం కాసికం కాసికరట్ఠే వా ఉప్పన్నం కాసికం. కోటుమ్బరదేసే జాతం వథం కోటుమ్బరం. ఆదిసద్దేన ఖోమం కప్పాసికం కోసేయ్యం కమ్బలం సాణం భఙ్గన్తి. ధవలవథాని చ ఖోమస్స అనులోమభుతం దుకులం కోసేయ్యస్స అనులోమభుతాని పత్తున్నపట్ట-సోమార-చీనజ వథాని చ సఙ్గణ్హాతి. వుత్తఞ్హేతం ఖుద్దకసిక్ఖాగథే?

దుకూలఞ్చేవ పత్తున్న - పత్తం సోమారచీనజం ఇద్ధిజం దేవదిన్నఞ్చ తస్స తస్సానులోమకన్తి.

తస్స టీకాయఞ్చ'వాకమయత్తా దుకులా సాణస్స అనులోమకేహి కతసుత్తమయత్తా పత్తుణ్ణపట్ట-సోమారచీనవథాని కోసేయ్యస్స అనులోమాని ఇద్ధిజదేవదిన్నవథాని ఛన్నం వథానం అనులోమాని తేసం అఞ్ఞతరమయత్తా'తి వుత్తం.

తథ మిలిదపఞ్హో లక్ఖణపఞ్హో విమతిచ్ఛేదనపఞ్హో'తి దువిధో'తి ఏథ ధమ్మానం లక్ఖణపుచ్ఛనవసేన పవత్తో పఞ్హో లక్ఖణపఞ్హో.ధమ్మానం లక్ఖణపఞ్హో'తి కథచి లిఖితం. ఠానుప్పన్తికపటిహానో'తి తస్మిం తస్మిం గమ్భీరథవిచారణకాలే కత్తబ్బకిచ్చసఙ్ఖాతే ఠానే ఉప్పత్తి ఉప్పజ్జనం ఠానుప్పత్తి సా అస్స అథితి ఠానుప్పత్తికం. ఆరమ్మణే పటిభాతీతి పటిభానం, ఞాణం. ఠానుప్పత్తికం పటిభానం యస్స సో ఠానుప్పత్తికపటిభానో.

పటిబలో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానన్తి ఏథ అథానం జానితున్తి పాఠసేసో కాతబ్బో సోయేవ వా పాఠో. తథ అహం అతీతభవే దిన్నదానో రక్ఖితసీలో భావితభావనో కతకల్యాణో ఇదాని ఞాణసమ్పన్నో ధనవా యసవా'తి అతీతథం జానితుం పటిబలో ఇదాని మయా దానాది పుఞ్ఞం కత్తబ్బం సమ్పత్తి భవతో. సమ్పత్తి భవే ఉప్పజ్జివా సుఖీ హువా పరినిబ్బాయిస్సామీ'తి. ఏవం పచ్చుప్పన్నఅనాగతథే జానితుం పటిబలో నామ.

సమన్తయోగవిధానకిరియానం కరణకాలే'తి యుఞ్జితబ్బో యోగో. సమన్తతో సబ్బతో సబ్బకాలే యోగో సబ్బకాలేసు సబ్బకత్తబ్బకమ్మానం విదహనం విధానం నామ. ఇదఞ్చిదఞ్చ కరిస్సామి, ఇమస్మిం కతే ఇదం భవిస్సతీ'తి పుబ్బభాగే ఉపాయేన కత్తబ్బవిధానం కిరియా నామ కరణకాలేయేవ లబ్భతి. పుబ్బభాగే చ కరణకాలే చ నిసమ్మకారీతి అధిప్పాయో.

సేయ్యథీదన్తి యాని సథాని తేన ఉగ్గహితాని తాని సేయ్యథిదం విభజిస్సామీతి అథో అనేకథతో మహనిదానసుత్తవణ్ణనాయఞ్చ ఏవమేవథో వుత్తో' సేయ్యథిదం కతమానీ'తి కేచి వదన్తి. తం'కతమే పఞ్చుపాదానక్ఖధా? సేయ్యథిదం? రూపూపాదానక్ఖధో'తిఆదినా నయేన సమేతి. తేసు చ ఏకూనవీసతిసథేసు.

సుతీతి ఏథ సుయ్యతే ధమ్మో ఏతాయాతి సుతి, వేదో.

సమ్ముతీతి సద్దగన్థో. సేసా సఞ్ఞాదయోపి చ కత్తుయోనకత్తా బాహిర సథేసు యది దిస్సన్తి తే సుగహేతబ్బా యేవాతి.

భత్తవిస్సగ్గకరణథాయాతి భత్తకిచ్చకరణథాయ.

సకిం ఏవం చక్ఖుం ఉదపాదీతి అతీతభవే తీసు వేదేసు పరిచయసతిఞాణబలేన సకిమేవ ఏకుగ్గహణవారమేవ చక్ఖు వేదుగ్గహఞాణచక్ఖు ఉదపాది. బహుతరం అవచాపేవా ఏకవారమేవ వదాపేవా ధారేతుం అసక్కోన్తస్స ఞాణచక్ఖు ఉదపాదీతి అధిప్పాయో.

ఆచరియస్స అనుయోగం దవా'తి'ఆచరియ, తుమ్హేహి యం యం ఇచ్ఛథ, తం తం మం పుచ్ఛథ, అహం విస్సజేస్సామి. బ్యాకాతుం అసక్కోన్తస్స మే ఆచిక్ఖథా'తి ఆచరియస్స అత్తనో అనుయోగం అనుయుఞ్జనం చోదనం దవా. ఏకచ్చో హి అనుయోగం దాతుం సక్కోతి బ్యాకాతుం పన న సక్కోతి. నాగసేనదారకో పన తదుభయమ్పి కాతుం సక్కోతియేవ.

ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాదీతి'యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం సబ్బం తం నిరోధధమ్మన్తిధమ్మచక్ఖు సోతాపత్తిమగ్గఞాణం నిబ్బానారమ్మణం హువా ఏవం ఉప్పజ్జనాకారేన ఉదపాదియం కిఞ్చి సఙ్ఖతం ధమ్మజాతం సముదయధమ్మం ఉప్పజ్జనసభావం సబ్బం తం నిరోధధమ్మం, సబ్బం తం ధమ్మజాతం నిరుజ్ఝనసభావం అనిచ్చం ఖయవయధమ్మన్తి ఉదపాది. కస్మా నిబ్బానారమ్మణంయేవ మగ్గఞాణమేవ ఉదపాదీ?తి. తప్పటిచ్ఛాదకమోహధకారం విద్ధంసేవా ఉప్పన్నత్తా.

(దోసినా) దోసితాతి వత్తబ్బే తకారస్స తకారం కవా దోసినా'తి వుత్తం.

రథం ఆరుయ్హా'తి ఏథ సామికం రమయతీతి రథో'తి విగ్గహో కాతబ్బో.

రాజరథో నామ సబ్బరతనవిచిత్తో ఇచ్ఛితబ్బో.

(వయహం) వహన్తీ ఏతేనాతి వయహం ఉపరిమణ్డపసదిసపదరచ్ఛన్నసబ్బమాలాగుణ్ఠిమం వా ఛాదేవాతి అట్ఠకథాయం వుత్తనయేన కతసకటం వయ్హం నామ.

సదమానికా'తి ఉభోసు పస్సేసు సువణ్ణరజతాదిమయా గోపానసియో దవా గరుళపక్ఖకనయేన సదమానికా'తి అట్ఠకథాయం వుత్తనయేన కతో యానవిసేసో వయ్హాదిద్వయం చేకథాయ ఇధానీతం

తిథకరో'తి'ఉగ్గహో సవణం పుచ్ఛా కథనం ధారణం ఇతి పఞ్చధమ్మవసేనేవ తిథవాసో పవుచ్చతీ'తి ఏవం వుత్తే తిథవాసే పతిట్ఠాయ పరే చ పతిట్ఠాపేవా పిటకత్తయతిథఛేకకరణేన ధమ్మతిథఙ్కరో.

నిపుణో'తి బధాదీసు ఉపజాననసమథో.

విసారదో'తి పరిసాసు భయరహితో.

సామయికో'తి దేసజభాసాసఞ్ఞాతసమయకుసలో సకసమయసమయన్తరచ్ఛేకఞాణవన్తో.

పటిభాణో'తి కల్యాణవాక్య సఞ్ఞాతపటిభాణవన్తో.

మేధావీతి ధమ్మోజపఞ్ఞాయ మేధావీ. ధమ్మోజపఞ్ఞా నాయ ఞానగతో పణ్డితో'కిం సుతం కిం వా సుణామి, కిం కుసలం గవేసిన్తి' యాయ విచారేతి సా ధమ్మోజపఞ్ఞా నామ.

ఆయస్మాపి ఖో నాగసేనో పటిసమ్మోది...పే.... ఆరాధేసితి యేనేవ సమ్మోదనియవచనేన థేరో రఞోఞా మిలిదస్స చిత్తం ఆరాధేసి తోసేసి తేనేవ సమ్మోదనీయవచనేన రఞ్ఞా సద్ధిం పటిసమ్మోదీతి యోజనా.

ఞాయామీతి ఞాతో పాకటో హోమి.

అపి చ ఖో మహారాజ ...పే.... నాగసేనో'తి యం ఇదంనాగసేనో'తి నామం ఏసా సఙ్ఖా సమఞ్ఞా పఞ్ఞత్తి వోహారో నామమత్తం హోతీతి యోజనా.

(సఙ్ఖా) ఏథ చ సఙ్ఖాయతీతి సఙ్ఖా. సక్కథియతీతి అథో కిన్తి సక్కథియతి? పరస్సాతి అత్తా'తి భవో'తి పోసో'తి పుగ్గలో'తి నరో'తి మాణవో'తి తిస్సో'తి దత్తో'తి మఞ్చపీఠం భిసిబిమ్బో హనన్తి విహారో పరివేణం ద్వారం వాతపానన్తి. ఏవం అనేకేహి ఆకారేహి సక్కథీయతితి సఙ్ఖా.

సమఞ్ఞా సమ్మా ఞాయతీతి కిన్తి ఞాయతీ?తి. అహన్తి మమన్తి...పే.... ద్వారం వాతపానన్తి సమ్మా ఞాయతీతి సమఞ్ఞా.

(పఞ్ఞత్తి) పఞ్ఞాపీయతీతి పఞ్ఞత్తి.

(వోహారో). కిన్తి పఞ్ఞాపీయతీతి...పే.... వోహరీయతీతి వోహారో. కిన్ని వోహరీయతితి. అహన్తి మమన్తి...పే.... ద్వారం వాతపాతన్తి వోహరీయతీతి వోహారో. ఇమేహి చతుహి సఙ్ఖాఆదీహి పదేహి నామపఞ్ఞత్తియేవ అధిప్పేతా నామమత్తన్తి దస్సనతో.

సచే వం మహారాజ పణ్డితవాదా సల్లపిస్ససీతి వం సచే మయా సద్ధిం పణ్డితానం సల్లాపేన.

ఆవేఠనమ్పి కయిరతి నిబ్బేఠనమ్పి కయిరతీ'తి పఞ్హాపూచ్ఛనవసేన వేఠనం పణ్డితేహి కయిరతి పఞ్హావిస్సజ్జనవసేన వేఠనం పణ్డితేహి కయిరతి పఞ్హావిస్సజ్జనవసేన నిబ్బేఠనమ్పి కయిరతి.

నిగ్గహో'పి కయిరతీ'తి నాగసేనథేరో ముసాభణతీతిఆదినా నిగ్గహనయేన అఞ్ఞపణ్డితానం నిగ్గహణవచనం అఞ్ఞపణ్డితేహి కయిరతి. అపి చ కథావథుప్పకరణే ఆగతో సబ్బనిగ్గహో నిగ్గహోయేవ.

పటిక్కమమ్పీ'తి వం మహారాజ'రాజా మిలిదో జమ్బుదీపే అగ్గరాజా కస్మా ముసా భణసీ'తిఆదినా పటిక్కమమ్పి కయిరతి.

విసేసో ‘పీతి’సమ్పన్నం మునినో చిత్తం, ‘కమ్మనా బ్యత్తత్తేన చ విజ్జాచరణసమ్పన్నం ధమ్మగతానం పసంసతీ’తిఆదినా గుణపసంసనసఙ్ఖాత విసేసో. ఇధ పన కల్లో’సి భన్తే’తిఆది పటిగ్గహణవిసేసో’తి’సమ్పన్నం మునినో చిత్తం...పే.... ధమ్మగతానం అనుమోదసీ’తిఆదినా గుణపసంసనసఙ్ఖాతో పటిగ్గహణవిసేసో. ఇధ పన సాధు ఖో వం మహారాజ రథం జానాసీ’తిఆది. ఏకం వథుం పటిజానన్తీతి కల్యాణమణిఆదికం అఞ్ఞతరం ఏకం వథుం కల్యాణం వా అథి నథితి పటిజానన్తి పఠమదివసే తయో పఞ్హా రఞ్ఞా పుచ్ఛితా నామపఞ్ఞత్తిపఞ్హో సత్తవస్సికపఞ్హో వీమంసనపఞ్హో.

భన్తే నాగసేన పుచ్ఛిస్సామీతి ...పే.... కిమ్పన మహారాజ తయా పుచ్ఛితన్తి తతియో వీమంసనపఞ్హో ఠానుప్పత్తికపటిహానజాననథాయ వీమంసనవసేన పుచ్ఛితత్తా విమంసనపఞ్హో నామ. తథ’పుచ్ఛితో మే భన్తే’తి ఇదం రఞ్ఞా అత్తనా హేట్ఠా పుచ్ఛితే ద్వే పఞ్హే సధాయ వుత్తం.

విస్సజ్జితం మే’తి ఇదమ్పి థేరేన అత్తనా హేట్ఠా విస్సజ్జితే ద్వే పఞ్హే సధాయ వుత్తం.

నాగసేనో నాగసేనో’తి సజ్ఝాయం కరోన్తో పక్కామీతి రఞ్ఞా నాగసేనథేరే బహుమానగారవో కతో’తి దీపేతుం బుద్ధఘోసాచరియేన వుత్తం అగారవో హి పుగ్గలో గరుట్ఠానియం పుగ్గలం దిస్వాపి సువాపి జానివాపి అపస్సన్తో అసుణన్తో అజానన్తో వియ హోతీతి. తత్రాయం వచనథో? ఆగుం పాపం న కరోతీతి నాగో. సేన్తి సయన్తి ఏతేన వాదపచ్ఛథికా జనాతి సేనో నాగో చ సో సేనో చాతి నాగసేనో సామఞ్ఞాదీసు చతుసు నామేసు ఇదం కిత్తిమనామం.

సుట్ఠు థేరో అబభనుమోదీతి’సాధు సుట్ఠు’తి వచనేన. అన్తరామగ్గే పుచ్ఛితో అనథకాలపఞ్హో.

కతమేథ నాగసేనో’తి కతమో ధమ్మో ఏతస్మిం వచనే నాగసేనో నామ హోతీతి పుచ్ఛి.

జీవో’తి జీవభుతో వాయో.

అస్సాసపస్సాసా నామేతే కాయసఙ్ఖారో’తి థేరో అభిధమ్మకథం అకాసీతి ఇమినా అనన్తకాయస్స ఏతే అన్తో-పవిసన-బహి-నిక్ఖమతవాతా అస్సాసపస్ససా నామ కరజకాయేన అభిసఙ్ఖరీయన్తి, తస్మా కాయసఙ్ఖారా చ హోన్తి, తేనేవ జీవేన నాగసేనో నాగసేనో’తి ఇమినా నామమత్తం గణ్హాతి న పుగ్గలో జీవో గహేతబ్బో’తి థేరో అభిధమ్మకథం అకాసి.

ఉపాసకత్తం పవేదేసీ’తి అత్తసన్నియ్యాతనేన సిస్సభావూపగమనేన పణిపాతేన సమాదానేనాతి చతుసు సరణగమనూపాయేసు సమాదానేన రతనత్తయస్స చ థేరస్స చ ఉపాసకభావం, బుద్ధం సరణం గచ్ఛామి, ధమ్మం సరణం గచ్ఛామి, సఙ్ఘం సరణం గచ్ఛామి, తఞ్చ సరణం గచ్ఛామి, ఉపాసకం మం ధారేహి అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గతన్తి.

అనన్తకాయపఞ్హో చతుథో.

కిమ్హి హోతి కథాసల్లాపో’తి కిమ్హి కారణే నిమిత్తభుతే కథాసల్లాపో హోతి. కిమ్పయోజనో కథాసల్లాపో’తి అధిప్పాయో ఇదం రఞఞా కిమథాయ వుత్తం? అనుయోగదానథాయ చేవ పుచ్ఛనస్స ఓకాసదాపనథాయ చాతి ఞాతబ్బం.

అథేన మయం మహారాజ అధికా అథేన హోతు కథాసల్లాపో'తి ఇమినా థేరో రఞ్ఞో అనుయోగఞ్చేవ ఓకాసఞ్చ దేతి తథ అథేనా'తి.

'అథో పయోజనో సద్దా'భిధేయ్యు వుద్ధియం ధనే,
వథమ్హి కారణే నాసే హితే పచ్ఛిమపబ్బతే'తి;

ఏవం వుత్తేసు అథేసు ఇధ పయోజనఞ్చ హితఞ్చ లబ్భతి. తేసు లోకియలోకుత్తరఫలం పయోజనం నామ, సాసనవుద్ధి వా. యథిచ్ఛితఫలనిప్ఫాదానో హినోతి పవత్తతీతి హితం. దానసీలాదిలోకియలోకుత్తరకారణం.

కిన్తీ'తి కిమ్హి అసఙ్ఖతధాతుసఙ్ఖాతే నిబ్బానే ఫలసఙ్ఖాతే నిబ్బానే ఇదం పచ్చుప్పన్నదుక్ఖం నిరుజ్ఝేయ్య.

అనుపాదాపరినిబ్బానన్తి అరహత్తఫలసఙ్ఖాతం అనుపాదాపరినిబ్బానం. నిబ్బానఞ్హి దువిధం అపచ్చయపరినిబ్బానం అనుపాదాపరినిబ్బానన్తి. తేసు అవిజ్జాదిపచ్చయరహితత్తా అసఙ్ఖతధాతు అపచ్చయ-పరినిబ్బానం నామ. కిలేససఙ్ఖత-పరినిబ్బానసఙ్ఖాతం ఉపాదాన రహితత్తా అరహత్తఫలం అనుపాదాపరినిబ్బానం నామ.

రాజాభినీతా'తి రాజూహి పీళితా రాజభీతా వా.

ఇణట్టా'తి ఇణేన పీళితా.

కల్లో'సీతి బ్యాకరణ ఞాణేన ఛేకో'సి, అజ్ఝత్తరటీకాయం' బ్యాకరణే సమత్థో'. పటిబలో'తిపి వత్తుం వట్టతి యేవాతి.

పబ్బజ్జాపఞ్హో పఞ్చమో.

సోపాదానో'తి సకిలేసో.

పటిసదహనపఞ్హో ఛట్ఠో.

యోనిసో మనసికారేనాతి అనిచ్చం దుక్ఖన్తి ఉపాయేన పథేన సారణలక్ఖణేన ఆరమ్మణపటిపాదకమనసికారేన.

మనసికారపఞ్హో సత్తమో.

ఉస్సహనలక్ఖణే'తి సమ్పయుత్తానం ఆరమ్మణే సంయోజనవసేన ఉస్సహనలక్ఖణే గణ్హనలక్ఖణే వా.

మనసికారలక్ఖణపఞ్హో అట్ఠమో.

యో సీలక్ఖథో వరపాతిమోక్ఖియో'తి యో పాతిమోక్ఖసీలసంవరసఙ్ఖాతో బుద్ధుప్పాదేయేవ ఉప్పన్నో సీలగుణో సయం పతిట్ఠాతి ఇదుయాదీనం ఏకదసన్నం కుసలధమ్మానం నిస్సయాకారేన నిస్సయపచ్చయో చేవ బలవకారణట్ఠేన ఉపనిస్సయో చ పథవీ ఇవ సత్తానం పతిట్ఠా.

సీలపతిట్ఠానలక్ఖణపఞ్హో నవమో.

అఞ్ఞేసం చిత్తం విముత్తం పస్సివా'తి అఞ్ఞేసం అరియానం సోతాపత్తిఫలాదికే ఫలే విసేసేన అధిముత్తం పక్ఖదన్తం ఞాణచక్ఖునా పస్సివా.

సద్ధాలక్ఖణపఞ్హో దసమో.

సబ్బే కుసలా ధమ్మా'తి సబ్బే లోకియకుసలధమ్మా ఉప్పన్నా న పరిహాయన్తి.

వీరియలక్ఖణపఞ్హో ఏకాదసమో.

అపిలాపనలక్ఖణో'తి ఆరమ్మణే అనుపవిసనట్ఠేన ఓగాహనలక్ఖణో సప్పటిభాగధమ్మో'తి పటిభాగేన పచ్చత్థికేన సహ వత్తన్తీతి సప్పటిభాగా సుక్కో చ కణ్హపటిభాగేన సప్పటిభాగో.

కణ్హసుక్కసప్పటిభాగే'తి ఈదిసపాఠో యది అత్థి సుదరోయేవ.

అపిలాపేతీతి అనుపవిసనట్ఠేన ఓగాహతి.

హితాహితానం ధమ్మానం గతియో'తి కుసలాకుసలానం ధమ్మానం ఇట్ఠానిట్ఠ-విపాకదానభావ-సంఖాత-నిప్ఫత్తియో.

సబ్బత్థకన్తి సబ్బకిచ్చే నియుత్తం సబ్బలీనుద్ధచ్చేసు ఇచ్ఛితబ్బం వా.

సతిలక్ఖణపఞ్హో ద్వాదసమో.

తప్పముఖా'వాతి రాజప్పధానా ఇవ.

సమాధిపఞ్హో తేరసమో.

యో ఉప్పజ్జతి సో ఏవ సో'తి యో పథవిఫస్సాదిపరమత్థధమ్మో ఉప్పజ్జతి, సో ఉప్పన్నపుబ్బధమ్మో ఏవ.

పఞ్ఞాలక్ఖణపఞ్హో చుద్దసమో.

నానా-ఏకకిచ్చకరణపఞ్హో పణ్ణరసమో.

పణ్ణరసపఞ్హవన్తో పఠమవగ్గో సమత్తో.

వం పన భన్తే ఏవం వుత్తే కిం వదేయ్యాసీ'తి యదా వం దహరో తరుణో మదో ఉత్తానసేయ్యకో అహోసి సోయేవ వం ఏతరహి మహన్తో'తి ఇమస్మిం వచనే మయా చ కేనవిధ పుచ్ఛనవసేన వుత్తే వం కిం వదేయ్యాసీతి యోజనా.

దుతియవగ్గే పన ధమ్మసన్తతిపఞ్హో పఠమో.

న పటిసదహనజాననపఞ్హో దుతియో.

సకిచ్చయన్తి అత్తనో విసయోభాసనకిచ్చం.

ఆలిమ్పనం విజ్ఝాపేతున్తి అగ్గిం నిబ్బాపేతుం

పఞ్ఞానిరుజ్ఝనపఞ్హో తతియో.

నిబ్బిసం భతకో యథా'తి యథా భతకో భతకకమ్మం కవా లక్ఖం నిబ్బిసం నిబ్బిసన్తో లభన్తో దుక్ఖం జీవితుం నాభినదతి మరణఞ్చ నాభినదతి మరణకాలం ఆగమేతి, ఏవమేవాహం కాలం మరణకాలం పటికఙ్ఖామి ఆగమేమీతి అధిప్పాయో.

పరినిబ్బానపఞ్హో చతుథో.

యది కుసలా న దుక్ఖా'తి సుఖా వేదనా కుసలా యది సియా సా కుసలా వేదనా న దుక్ఖభూతా.యది సియా సా కుసలా న హోతి. కుసలం దుక్ఖన్తి న ఉపపజ్జతీ'తి కుసలం దుక్ఖభుతన్తి వచనం న ఉపపజ్జతీతి వత్తుం న యుజ్జతి. కుసలం దుక్ఖం న. అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చనీకత్తా'తి రఞ్ఞో అధిప్పాయో. సభావో పన ఏవం న హోతి. కుసలా హి సుఖా వేదనా సఙ్ఖారదుక్ఖేన విపరిణామదుక్ఖేన'పి దుక్ఖా. నేక్ఖమ్మనిస్సితదోమనస్ససఙ్ఖాతదుక్ఖా'పి అనవజ్జట్ఠేన కుసలా సియాతి థేరో పన మయి రాజానం అయోగుళహిమపిణ్డపఞ్హం పుచ్ఛన్తే తం రాజా మిచ్ఛా బ్యాకరిస్సతి. తస్మిం దోసం ఆరోపేస్సామి. రాజా తం మిచ్ఛా బ్యాకరిస్సతి. తస్మిం దోసం ఆరోపేస్సామి. రాజా తం హరితుం అసక్కోన్తో మం అథజప్పనం యాచిస్సతి. అథ రాజాతం సభావథం సఞ్ఞాపేస్సామీతి మన్వా తం కిమ్మఞ్ఞసి మహారాజా'తిఆదిమాహ. కిన్ను ఖో మహారాజ ఉభో'పి తే దహేయ్యున్తి ఇమస్మిం పుచ్ఛావచనే థేరేన వుత్తే రాజా సీతుణ్హసమఞ్ఞాతా తేజోధాతు'తి సుతత్తా సీతహిమపిణ్డస్స ఖరఖాదనభావఞ్చ సధాయ ధాతునం ఉస్సదభావజాననఞాణతో విరుజ్ఝివా'ఆమ భన్తే ఉభో'పి తే దహేయ్యున్తి విరుద్ధపటివచనం అదాసి.

న హి భన్తే'తి రఞ్ఞో అవజాననపటిక్ఖపనం.

అజానాహి నిగ్గహన్తి థేరవచనం. యస్మా తే పురిమాయ'ఆమా'తి పటిఞ్ఞాయ పచ్ఛిమా'న హి భన్తే'తి పటిఞ్ఞా పచ్ఛిమాయ చ పురిమా న సధియతీ. తస్మా వం నిగ్గహం పత్తో. వం నిగ్గహం దోసం అపరాధం సమ్పిటిచ్ఛాహీ'తి అథో. ఇదాని ఉభిన్నం తత్తాభావదస్సనవసేన ఉభిన్నం సీతలాభావదస్సనవసేన చ తం నిగ్గహం పాకటం కరోన్తో యది తత్తం దహతీ'తిఆదిమాహ.

తథ– 'యది తత్తం దహతీ'తి సచే ఉభిన్నం తత్తతా దహతి. యది తత్తం దహతీ'తి చ రపనవచనం.

న చ తే ఉభో'తి దోసారోపనవచనం.

తేన న ఉప్పజ్జతీ'తి తేన తస్మిం ఉభిన్నం ఉణ్హభావకారణా ఉభో'పేతే దహన్తి'తి వచనం తత్తభావస్స దహనే న ఉపపజ్జతి, న యుజ్జతి.

యది సీతలం దహతీతి సచే ఉభిన్నం సీతలభావో దహతి తేన న ఉపపజ్జతీ’తి తస్మా కారణా ఉభిన్నం సీతలాభావకారణా ఉభో’పి తే దహన్తీ’తి వచనం సీతలభావస్స దహనేన న ఉపపజ్జతీ’తి వత్తుం న యుజ్జతి పున తం దోసం పాకటతరం కరోన్తో థేరో కిస్స పన తే మహారాజ ఉభో’పి దహన్తితిఆదిమాహ.

(కిస్స)తథ-కిస్సాతి కేన కారణేన ఉభోపి తే దహన్తీతి.

తేన న ఉపపజ్జతీతి కేన తస్మా కారణా ఏకస్స ఉణ్హస్స ఏకస్స సీతలస్స భావకారణా ఉభోపి తే దహన్తీ’తి తయా వుత్తవచనం న ఉపపజ్జతి న వట్టతి. ఉభోపి తే దహన్తీతి వుత్తం, అయుత్తమ్పి తయా వుత్తమేవ. కుసలం దుక్ఖన్తి వత్తుం వుత్తమేవ కుసలం దుక్ఖన్తి న ఉపపజ్జతీతి ఇదం వం కస్మా వదసి? వత్తుం యుత్తవచనం న యుజ్జతీతి వదసి వత్తుం అయుత్తవచనం యుజ్జతీతి వదసీతి థేరస్స వచనేన అత్తనో వాదే దోసం పస్సన్తో తం పరిహరితుం అసక్కోన్తో నీవమనో థేరం అథజప్పనం యాచన్తో’నాహం పటిబలో’తిఆదిమాహ.

తయా వాదినాతి యుత్తమథగమ్భీరవిచిత్తపటిభానవాదినా

సాధూ అథం జప్పేహీ తీ సాధు యాచామి. సుఖా వేదనా కుసలాతి వా అకుసలా అబ్యాకతాతి వా ఇమస్స మయా పుచ్ఛితవచనస్స అథం జప్పేహి దేసేహి అథేనాహం అధికో, కిం వివాదేనాతి అధిప్పాయో.

గేహనిస్సితానీతి గేహసదిసకామగుణనిస్సితాని తమారబ్భ పవత్తానీతి అథో.

నేక్ఖమ్మనిస్సితానీ’తి.

ఏథ

‘పబ్బజ్జా పఠమం ఝానం నిబ్బానఞ్చ విపస్సనా
సబ్బేపి కుసలా ధమ్మా నేక్ఖమ్మన్తి పవుచ్చతీ’తి,
వుత్తనేక్ఖమ్మేసు నిబ్బానవిపస్సనాకుసలధమ్మసఙ్ఖాతే;

నేక్ఖమ్మే నిస్సితాని.

సుఖవేదనాపఞ్హో పఞ్చమో.

నో చ అఞ్ఞపఞ్హోహి గమ్భీరతరో, కులపుత్తేహి మయా వుత్తఅథమత్తేన సన్తోసం కవా అత్తనో పఞ్ఞానుభావేన చ పునప్పునం చిన్తేవా పుబ్బాపరం సల్లక్ఖేవా యో మయా వుత్తఅథతో యుత్తరో సో అథో గహేతబ్బో యేవాతి.

నామరూపన్తి నామకరణట్ఠేన నమనట్ఠేన చత్తారో అరూపినో ఖధా నామం. ఇథ విపాకనామం అధిప్పేతం సీతాదీహి రుప్పనట్ఠేన రూపం నిప్పరియాయతో ఛన్నవుతిరూపకోట్ఠాససఙ్ఖాతం నిప్పన్నరూపం పరియాయతో దసవిధా అనిప్ఫన్నరూపఞ్చ చక్ఖుసోతఘానజివ్హాకాయభావవథుదసకసఙ్ఖాతా సత్త దసకా, చిత్త ఉతు-ఆహారజఅట్ఠకా తయో, చిత్తజ ఉతుజసద్దవసేన ద్వే సద్దా’తి ఛన్నవుతిరూపకోట్ఠాసా. ఇథ పన కమ్మజరూపం అధిప్పేతం.

తేన కమ్మేన అఞ్ఞం నామరూపం పటిసదహతీతి తేన కుసలాకుసలకమ్మేన అఞ్ఞం నామరూపం అఞ్ఞం అనాగతనామరూపం సుగతిదుగ్గతిపరియాపన్నం ఇమినా పచ్చుప్పన్ననామరూపేన సద్ధిం పటిసదహతి.

పురిమం భన్తే అమ్బబీజం భూతం మూలకారణభూతం అపచ్చక్ఖాయ అవిజహివా నిబ్బత్తేన పచ్ఛిమేన అమ్బేన పురిసో దణడప్పత్తో భవేయ్యాతి యోజనా.

నామరూపపటిసదహనపఞ్హో ఛట్ఠో.

సత్తోపమాపతిమణడితో.

అధికారన్తి మహన్తం పూజాసక్కారం. అయం సత్తమోపఞ్హో పున పుచ్ఛతే. ఉపమం సోతుకామతావసేన పున పుచ్ఛితో'తి ఞాతబ్బం.

పునపటిసదహనపఞ్హో సత్తమో.

నామరూపపఞ్హో అట్ఠమో.

అద్ధాపఞ్హో నవమో.

నవపఞ్హవన్తో దుతియో వగ్గో.

తతియవగ్గే అద్ధాములపుచ్ఛనపఞ్హో పఠమో.

పథవియా చక్కంఅలిఖివా'తి భమచక్కం పునప్పునం పరివత్తనవసేన ఆ భుసో లిఖివా.

పుబ్బాకోటి నపఞ్ఞాయన పఞ్హో దుతియో.

ఖధా చ దుక్ఖస్స బీజాతీతి పటిసధిభుతా ఖధా కేవలస్స సకలస్స పవత్తిదుక్ఖరాసిస్స ములకారణభావేన బీజాని ఏవం ఖణకోటిసఙ్ఖాతపటిసధిఖధతో పవత్తి దుక్ఖవడ్ఢనం సక్కా కాతున్తి అధిప్పాయో.

కోటివడ్ఢనపఞ్హో తతియో.

చక్ఖుస్మిఞ్చ ఖో మహారాజ సతి రూపేసు చ చక్ఖువిఞ్ఞాణం హోతీతి ఏథ అభిధమ్మావతారటీకాపరియాయేన ఏకతో సహజాతేసు బహూసు చక్ఖుప్పసాదేసు యం చక్ఖు విసదితం తం చక్ఖువిఞ్ఞాణస్స నిస్సయపచ్చయో. చక్ఖుస్మిఞ్చాతి ఏకవచనదస్సనతో. రూపేసు చా'తి బహువచనస్స దస్సనతో పన బహూనిపి రూపాని చక్ఖువిఞ్ఞాణస్స పురేజాతపచ్చయో పచ్చయభావ. విసేస-సభావతోతి దట్ఠబ్బో.

అథ-కేచి-సఙ్ఖారనపఞ్హో చతుథో.

భవన్తాయేవ ఖో మహారాజ సఙ్ఖారా జాయన్తితి ఏథ అన్తప్పచ్చయో అతీతే హోతి. అతీతే భూతా’తి అథో.

అయఞ్చ గాథా’తి సదిసగాథా. అహువా సమ్భోతీతి చ గాథా ఖణికగాథా’తి దట్ఠబ్బం. ఏవఞ్హి పుబ్బాపరం సమేతి.

(ఉత్తరారణి) అరణిసహితేకన్తకిచ్చకరో దణ్డో ఉత్తరారణి నామ.

భవన్తజాయనపఞ్హో సత్తోపమాసహితో పఞ్చమో.

వేదగుపఞ్హో ఛట్ఠో.

చక్ఖువిఞ్ఞాణాదిపఞ్హో సత్తమో.

ఫుసనలక్ఖణో’తి చిత్తారమ్మణఫుసనలక్ఖణో. యథా చక్ఖు’తి ఏథ చక్ఖుప్పసాదో’పి చక్ఖువిఞ్ఞాణమ్పి లబ్భతి.

సఙ్ఘట్టనరసో’తి ఇమేసం వథారమ్మణానం సఙ్ఘట్టనరసో సమ్పత్తి ఏతస్సా త అథో లబ్భతి. యదా చక్ఖువిఞ్ఞాణమ్పి లబ్భతి. తదా చిత్తారమ్మణసఙ్ఘట్టనరసో కిచ్చం ఏతస్సేతి అథో లబ్భతి. సఙ్ఘట్టనరసో’తి చ పఞ్చద్వారికఫస్సే లబ్భతి. న మనోద్వారికఫస్సే’తి అయమిదిసో అథో అత్థసాలినియం వుత్తో యేవా’తి.

ఫుసనలక్ఖణపఞ్హో అట్ఠమో.

వేదనాలక్ఖణపఞ్హో నవమో.

సఞ్ఞాలక్ఖణపఞ్హో దసమో.

చేతనాలక్ఖణపఞ్హో ఏకాదసమో.

విఞ్ఞాణలక్ఖణపఞ్హో ద్వాదసమో.

వడ్ఢకీ సుపరికమ్మకతం దారుం సధిస్మిం అప్పేతీతి వడ్ఢకీ జనో సుట్ఠుపరికమ్మకతం దారుం సధిస్మిం అప్పేతి పాపేతి పవేసేతి.

వితక్కలక్ఖణపఞ్హో తేరసమో.

విచారలక్ఖణపఞ్హో చుద్దసమో.

చుద్దసపఞ్హవన్తో తతియవగ్గో సమత్తో. వినిబ్భుజివా వినిబభుజివా’తి అఞ్ఞమఞ్ఞాతో విసుం విసుం కవా విభజివా విభజివా.

వగ్గతో అతిరేకపఠమపఞ్హో విభజ్జపఞ్హో పఠమో.

నను లోణమేవ ఆహరితబ్బన్తి సకటేహి సుద్ధలోణమేవ బలివద్దేహి ఆహరితబ్బం.

న సక్కా మహారాజ లోణమేవ ఆహరితున్తి పాఠేన భవితబ్బన్తి నకారో వోధకే దిస్సతి.

లోణపఞ్హో దుతియో, రఞ్ఞో ధమ్మలక్ఖణేసు దళ్హపతిట్ఠాపనత్థం థేరేన పఠమం వుత్తో.

ఏత్తావతా తేచత్తాళీస పఞ్హా సమత్తా.

చతుత్థవగ్గే నానాకమ్మేహి మహారాజ నిబ్బత్తాని న ఏకేన కమ్మేనా'తి ఆపాయికసత్తానం పఞ్చాయతనాని నానాఅకుసలకమ్మేహి నిబ్బత్తాని సుగతిపరియాపన్నసత్తానం పఞ్చాయతనాని నానాకుసలకమ్మేహి ఏకేన కమ్మేన ఏకేన పటిసన్ధిజనకకమ్మేనేవ నిబ్బత్తాని. అభిధమ్మావతారటీకాయం పటిసన్ధిక్ఖణే మహగ్గతచేతనా కటత్తారూపానం కమ్మపచ్చయేన పచ్చయో'తి వచనేన పటిసన్ధిక్ఖణే విజ్జమానానం సబ్బేసంయేవ కటత్తారూపానం కమ్మపచ్చయో హోతీతి విఞ్ఞాయతి. నానాచేతనాహి తదా ఇద్రియుప్పత్తియం సతి అతిపరిత్తేన చ మహగ్గతేన చ కమ్మేన నిబ్బత్తం కటత్తారూపం ఆపజ్జేయ్య, న చేకా పటిసన్ధి అనేకమ్మనిబ్బత్తా హోతీ'తి.'సద్ధిం ఏకేన కమ్మేన అనేకిదిరయుప్పత్తి హోతీ'తి వుత్తం. విచారేవా యం యుత్తతరం తం గహేతబ్బం. తత్రాయం విచారణాకారో?

మహగ్గతసత్తానం ఇద్రియాని ఏకేన పటిసన్ధిజనకకమ్మేన నిబ్బత్తాని. నాగసేనథేరో పన అరహా ఖీణాసవో బుద్ధమతఞ్ఞూ తస్స అధిప్పాయానురూపేన కామావచరకసత్తానం నానాకమ్మేహి నిబ్బత్తీతి గహేతబ్బం.

నానాకమ్మనిబ్బత్తాయతనపఞ్హో పఠమో.

మహాకులీనతాతి ఉచ్చకులీనతా. సోయేవ వా పాఠో. ఆబాధ-వణ్ణ-సుక్ఖ-భోగ-కులీనం పఞ్చకా ఏతే చుద్దస పఞ్హాపి సుభసుత్తే పకాసితా'తి అయం గాథా సుఖవాచుగ్గతకరణత్థం పోరాణేహి వుత్తా.

మనుస్సనానాభావపఞ్హో దుతియో.

కిం పటిగచ్చేవ వాయమితేనా'తి పుబ్బే వాయామేన సహ పవత్తకమ్మేన వాయామకరణేన కిం పయోజనం అత్థి?

అకిచ్చకరో'తి ఏత్థ యథిచ్ఛితఫలసఙ్ఖాతం కిచ్చం న కరోతీతి అకిచ్చకరో. అయఞ్చ అయుత్తసమాసో. సద్ధం మతకభోజనం న భుఞ్జతీతి అసద్ధభోజితిఆదికో వియా'తి.

బుభుక్ఖితో'తి బుధాభిభూతో.

పటిగచ్చకిచ్చకరణపఞ్హో తతియో.

పచ్చమానా'తి నిరయగ్గినా డయ్హమానా.

సో న తావ కాలం కరోతీతి తావ తత్తకం సో నేరయికసత్తో కాలం మరణం న కరోతి. కమ్మాధికతేనా'తి పుబ్బే అధికతేన కమ్మేన మూలకారణభుతేన.

నవిలీయనపఞ్హో చతుథో.

ఆకాస-ఉదక-పథవిధారణపఞ్హో పఞ్చమో.

అజ్ఝోసాయా’తి తణ్హాయ గిలివా పరినిట్ఠపేవా.

నిరోధనిబ్బానపఞ్హో ఛట్ఠో.

అభిఞ్ఞేయ్యే ధమ్మే’తి అభివిసిట్ఠేన చతుసచ్చఞాణేన జానితబ్బే ధమ్మే, చతుసచ్చధమ్మే.

నిబ్బానలభనపఞ్హో సత్తమో.

నిబ్బానజాననపఞ్హో అట్ఠమో.

అట్ఠపఞ్హవన్తో చతుథో వగ్గో.

పఞ్చమవగ్గే నథిబుద్ధపఞ్హో పఠమో.

బుద్ధానుత్తరపఞ్హో దుతియో.

సక్కా జానితుం బుద్ధో అనుత్తరో’తి ఇదం రఞ్ఞా’భగవా బుద్ధో అనుత్తరో’తి థేరం పుబ్బే పుచ్ఛితం. పున కస్మా వుత్తం? పుబ్బపఞ్హో థేరస్స విజాననం సధాయ పుచ్ఛితం పుచ్ఛాపఞ్హో సబ్బపఞ్హో థేరస్స విజాననం సధాయ పుచ్ఛితం. పుచ్ఛాపఞ్హో సబ్బపణ్డితానం జాననం సధాయ పుచ్ఛితో’తి విఞ్ఞాతబ్బం.

సక్కా బుద్ధానుత్తరపఞ్హో తతియో.

బుద్ధనేత్తియా’తి నిబ్బానం నేతి ఏతాయ సదేవకే లోకే’తి నేత్తి, సుత్తన్తాభిధమ్మపాలి.

(బుద్ధపఞ్ఞత్తి) పఞ్ఞాయపీయతి ఏతాయ భగవతో ఆణా’తి పఞ్ఞత్తి. బుద్ధస్స పఞ్ఞత్తి బుద్ధపఞ్ఞత్తి, వినయపాలి.

యావజీవం సావకేహి వత్తితబ్బన్తి ఇదం థేరేన’ఆమ మహారాజ ధమ్మో మయా దిట్ఠో’తి అవిస్సజ్జేవా కస్మా వుత్తం? రాజా థేరస్స ధమ్మదస్సనభావం పచ్చక్ఖతో ఞవా విచిత్రపటిభానం సోతుకామో పుచ్ఛతి, న జాననథాయ థేరో తస్స అజ్ఝాసయం ఞవా ఏవమాహ. అదిట్ఠధమ్మో హి బుద్ధనేత్తియా బుద్ధపఞ్ఞత్తియా యావజీవం వత్తితుం సక్కోతి.

ధమ్మదిట్ఠపఞ్హో చతుథో.

నవసఙ్కమతిపఞ్హో పఞ్చమో.

వేదగు ఉపలబ్భతీతి అయమ్పఞ్హో పుబ్బే చ పుచ్ఛితో. కస్మా పున పుచ్ఛితో? పుబ్బపఞ్హో జీవవేదగుం సధాయ పుచ్ఛితో. అయం’యే బ్రాహ్మణా వేదగు’తిఆదినా వుత్తం పుగ్గలవేదగుం సధాయ పుచ్ఛితో. సవే థేరో’న ఉపలబ్భతీ’తి

బ్యాకరిస్సతి, తస్స వాదే దోసం ఆరోపేతుకామతాయ పుచ్ఛతి. థేరో పన విజ్జమానేన అవిజ్జమానపణ్ణత్తిం సధాయ'పరమథేన ఖో మహారాజ వేదగు న ఉపలబ్భతీ'తి ఆహ. పరమథేన న ఉపలబ్భతి, వోహారతో ఉపలబ్భతీ'తి థేరస్స అధిప్పాయో.

పుగ్గలవేదగుపఞ్హో ఛట్ఠో.

న ఖో-పే తేన రోపితానితి తాని అమ్బాని అవహారియాని తాని అమ్బాని పురిసేన అవహరితాని తేన సామికపురిసేన రోపితాని రోపితఅమ్బభుతాని న హోన్తితి అథో

ఇమమ్హాకాయ పఞ్హోసత్తమో.

కుహిన్తిపఞ్హో అట్ఠమో.

ఉపపజ్జతి-జానాతి పఞ్హో నవమో.

అథిబుద్ధపఞ్హో దసమో.

దసపఞ్హాసహితో పఞ్చమో వగ్గో.

సమన్తతో పగ్ఘరతీతి అయం ఖో గుథముత్తాదీహి అసుచివథూహి సమన్తతో పఘ్ఘరాపేతి.

ఛట్ఠవగ్గే కాయఅప్పియపఞ్హో పఠమో.

సమ్పత్తకాలపఞ్హో దుతియో.

ద్వత్తింస...పే....పరిరఞ్జితో'తి ఏథ ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణసరూపం బహుసు సుత్తేసు ఆగతం. తం పాకటం అసీత్యనుబఞ్జనసురూపం న పాకటం జినాలఙ్కారటీకాయంయేవ ఆగతం. తస్మా తం దస్సయిస్సామ. కతమాని అసీత్యానుబ్యఞ్జననాని? చితఙ్గలితా, అనుపుబ్బఙ్గలితా, వట్టఙ్గలితా, తమ్బనఖతా, తుఙ్గనఖతా, సినిద్ధనఖతా, నిగుళ్హగోప్ఫకతా, సమపాదతా, గజసమానక్కమనతా, సీహసమానక్కమనతా, హంససమానక్కమనతా, ఉసభసమానక్కమనతా, దక్ఖిణావట్టగత్తతా, సమన్తతోచారుజాణుమణడలతా, పరిపుణ్ణ పురిసబ్యఞ్జనతా, అచ్ఛిద్దనాభితా, గమ్భీరనాభితా, దక్ఖిణావట్టనాభితా, సువణ్ణకదలురుతా, ఏరావణకరసదిసభుజతా, అనుపుబ్బగత్తతా, మట్ఠకగత్తతా, సుచిగత్తతా, సువిభత్తగత్తతా, అనుస్సన్నానుస్సన్నసబ్బగత్తతా, అలీనగత్తతా, తిలకాదివిరహితగత్తతా, అనుపుబ్బరుచిరగత్తతా, విసుద్ధగత్తతా, కోటిసహస్సహథిబలధర గత్తతా, తుఙ్గనాసతా, సుసణ్ఠాననాసతా, రత్తద్విజమంసతా, సుసుక్కదన్తతా, సువిసుద్ధిద్రియతా, వట్టదాఠతా, రత్తోట్ఠసమబిమ్బితా, ఆయతవదనతా, గమ్భీరపాణిలేఖతా, ఆయతలేఖతా, ఉజులేఖతా, సురుచిరసణ్ఠానలేఖతా, పరిమణ్డలకాయవన్తతా, పరిపుణ్ణకపోలతా, ఆయతవిసాలనేత్తతా, పఞ్చపసాదవన్తనేత్తతా, ఆకుచితగ్గపఖుమతా, ముదుతనుక-రత్తజివ్హతా, ఆయతజివ్హతా, ఆయతరుచిరకణ్ణతా, నిగ్గణ్ఠిసిరతా, నిగ్గుయ్హసిరతా, ఛత్తసన్నిభచారుసీసతా, ఆయత-పుథుల-లలాట-సోభతా,

సుసణ్ఠానభముకతా, కణ్ణభముకతా, సుఖుమాలగత్తతా, అతివియ ఉజ్జలితగత్తతా, అతివియసోమ్మగత్తతా, అతివిమలగత్తతా, కోమలగత్తతా, సినిద్ధగత్తతా, సుగధతనుతా, సమలోమతా, అతిసుఖుమఅస్సాసపస్సాసధారణతా, సుసణ్ఠానముఖతా, సుగధముఖతా, సుగధముద్ధతా, సునీలకేసతా, దక్ఖిణావట్టకేసతా, సుసణ్ఠానకేసతా, సినిద్ధకేసతా, సణ్హకేసతా, అలులితకేసతా, కేతుమాలారతనచిత్తతా. ద్వత్తింసపురిసలక్ఖణపఞ్హో తతియో.

బ్రహ్మచరియపఞ్హో పఞ్చమో.

అస్సుపఞ్హో ఛట్ఠో.

రసపటిసంవేదిపఞ్హో అట్ఠమో.

పఞ్ఞాపఞ్హో అట్ఠమో.

సంసారపఞ్హో నవమో.

సతిపఞ్హో దసమో.

ఏవఞ్హి భన్తే నాగసేన సబ్బా సతి అభిజానన్తీ ఉప్పజ్జతి నథి కటుమికా సతీతి ఏవం మయా చిన్తనాకారే సబ్బా సతి అభిజానన్తీ సయం పాకటా పరూపదేసరహితా ఉప్పజ్జతి, కటుమికా పరినిబ్బుజ్జన-పరూపదేస-సఙ్ఖాతా కటుమసహితా సతి నథితి అథో.

సతి అభిజాననపఞ్హో ఏకాదసమో.

ఏకాదసపఞ్హసహితో ఛట్ఠవగ్గో.

అభిజానతో'తి సతిసహితంఅభివిసేసంజానతో. కటుమికాయా'తి పరిపీళన-పరసాసన-సఙ్ఖాతకటుమికాయ. ఓలారికవిఞ్ఞాణతో'తి మహన్తే ఆరమ్మణే పవత్తవిఞ్ఞాణతో. అహితవిఞ్ఞాణతో'తి దుక్ఖసఙ్ఖాతఅహితే పవత్తవిఞ్ఞాణతో. సభాగనిమిత్తతో'తి సభాగారమ్మణతో. విసభాగనిమిత్తతో'తి నామవణ్ణాది - అఞ్ఞమఞ్ఞవిసదిసారమ్మణతో. కథాభిఞ్ఞాణతో'తి పరకథాసఙ్ఖాతఅభిఞ్ఞాణతో. లక్ఖణతో'తి గోణ-సకట-దన్త-పిళకాదిలక్ఖణతో. సరణతో'తి పరేహి సరాపనతో ముద్దాతో'తి అక్ఖరసిక్ఖనతో. భావనాతో'తి అభిఞ్ఞాససఙ్ఖాతభావనాతో. పోథకనిబధనతో'తి పోథకే లిఖితఓవాదఅక్ఖరధారణతో. అనుభూతతో'తి ఛన్నం ఆరమ్మణానం అనుభుతపుబ్బతో. నిబధన్తీ'తి పీళేన్తి. లిపియా సిక్ఖితత్తా'తి అక్ఖరస్స సిక్ఖితత్తా.

సత్తమేవగ్గే సతిఆకారపఞ్హో పఠమో.

వస్ససతపఞ్హో దుతియో.

అనాగతపఞ్హో తతియో.

దూరబ్రహ్మలోకపఞ్హో చతుథో.

బ్రహ్మలోకకస్మీరపఞ్హో పఞ్చమో.

సత్తబోజ్ఝఙ్గపఞ్హో ఛట్ఠో.

పుఞ్ఞబహుతరపఞ్హో సత్తమో.

జానాజానపఞ్హో అట్ఠమో.

ఉత్తరకురుపఞ్హో నవమో.

దీఘఅట్ఠికపఞ్హో దసమో.

అస్సాసపస్సాసపఞ్హో ఏకాదసమో.

సముద్దపఞ్హో ద్వాదసమో.

ఏకరసపఞ్హో తేరసమో.

నథి దుతియం పఞ్ఞాయ ఛేదనన్తి యం ఛేదనం పఞ్ఞాయ సద్ధిం ద్వయం తం ఛేదనం నథితి అథో. ఛేదనపఞ్హో చుద్దసమో. భుతజీవపఞ్హో పన్నరసమో. దుక్కరపఞ్హో సోళసమో థేరేన పఠమం వుత్తో. సోళసపఞ్హసహితో సత్తమో వగ్గో.

సమ్పతి కా వేలా’తి ఇదాని కా వేలా సమ్పత్తా’తి యోజనా. గమిస్సన్తీతి తయా సద్ధిం గమిస్సన్తి. భణ్డతో భణ్డాగారతో. రాజదేయ్యానీతి రాజసన్తకాని.

తస్స పఞ్హవేయ్యాకరణేన తుట్ఠో రాజా’తి తస్స నాగసేనథేరస్స అసీతిపఞ్హవేయ్యాకరణేన తుట్ఠో రాజా. అబ్భన్తరకథాయఞ్హి అట్ఠాసీతి పఞ్హా పఠమదివసే విసజ్జితా. తయో దివసే పాసాదే భత్తకిచ్చతో పట్ఠాయ యావ పఠమయామావసానా అట్ఠాసీతి పఞ్హా విసజ్జితా అహేసుం.

బాహిరకథాపఞ్హా తయో. తేన సద్ధిం ఏకనవుతి పఞ్హా హోన్తి.

ఏకనవుతీపఞ్హా పటిమణ్డితా.

మిలిదపఞ్హవణ్ణనా సమత్తా.

మేణ్డకపఞ్హో పన భస్సప్పవాదీతి వోహారకుసలతాయ యుత్తవచనసఙ్ఖాతభస్సవదనసీలో. వేతణడీతి థేరవాదేన సద్ధిం విరుద్ధవచనవదనసీలో.

వసన్తో తస్స ఛాయాయాతి ధమ్మచరియ-గురుసద్ధాపఞ్ఞాదిగుణమణ్డితో, అస్సద్ధోపి సో తస్స’ మేధావీ అమతాభిముఖో’తి ఏవం వుత్తేహి సోభగ్గగుణేహి సమన్నాగతో తస్స థేరస్స కరుణాపఞ్ఞావసేన

పవత్తకారణాకారణహితుపమాయుత్తిఉపదేసవచనసఙ్ఖాతఛాయాయ వసన్తో. తాని హి థేరస్స కరుణాఞాణం నామకాయతో పవత్తన్తి పకతిసరీరతో పవత్తఛాయా వియ హోతీ తీ.

అద్ధక్ఖి మేణ్డకే పఞ్హో'తి ఞాణచక్ఖునా మేణ్డకే గమ్భీరే పఞ్హో అద్ధక్ఖి. అథవా సేనకాదిభాసితబ్బం అనేకపరియాయభావేన చేవ అభుతభావేన చ మేణడకపఞ్హసదిసే. అథవా ద్వీవచనవన్తత్తా తస్స పఞ్హస్స ద్విమేణ్డకయుద్ధసదిసే'తిపి వుత్తం వట్టతి.

పరియాయ భాసితం అథి'తి'ఆనద, మయాద్వే'పి వేదనా వుత్తా పరియాయేనా'తిఆదికం పరియాయవచనం అథి. కథం ఇమిస్సా పరియాయనిప్పరియాయదేసనాభావో జానితబ్బో? ఉపేక్ఖావేదనా హి సన్తమిం పణీతే సుఖే వుత్తా భగవతా'తి అయం హేథ పరియాయో.

సభావభాసితం అథితి'తిస్సో ఇహ భిక్ఖవే వేదనా సుఖా దుక్ఖా ఉపేక్ఖా వేదనా'తిఆదికం నిప్పరియాయవచనం అథి. కథం నిప్పరియాయభావో జానితబ్బో? వేదనాసభావో హి తివిధో'తి అయమేథ నిప్పరియాయో అథి.

సధాయభాసితన్తి'తీహి భిక్ఖవే ఠానేహి జమ్బుదీపికా మనుస్సా దేవే తావతింసే ఉత్తరకురుకే చ మనుస్సే అధిగణ్హన్తి. కతమేహి తీహి? సూరా సతిమన్తో ఇధ బ్రహ్మచరియవాసో'తిఆదికం సధాయ భాసితం అథి.'ఇధ బ్రహ్మచరియవాసో'తి ఇదం పబ్బజ్జాబ్రహ్మచరియవాసనం వుత్తం న మగ్గబ్రహ్మచరియవాసం. నేయ్యథనీతథవచనం ఇధ అనాగతం. తమ్పి ఆహరివా దస్సేతబ్బం.'యం కిఞ్చి వేదయితం సబ్బం తం దుక్ఖన్తి'ఆదికం నేయ్యథవచనం.'సుఖాపి ఖో వేదనా అనిచ్చా సఙ్ఖతా'తిఆదికం యథారుతవసేన జానితబ్బం నీతథవచనం అథీతి.

> 'నేయ్యథవచనఞ్చేవ అథో సధాయభాసితం
> పరియాయభాసితఞ్చేవ అథో సభావభాసితం',
> ఇతి పఞ్చప్పభేదం'వ సాసనే జినభాసితం
> సల్లక్ఖేవాన తం సబ్బం అథం వదేథ పణ్డితో'తి;

న రహస్సకం కాతబ్బన్తి అథపటిచ్ఛన్నవచనం న కాతబ్బం.

గరుకం పరిణమతీతి గరుభావేన పరిపాకం గచ్ఛతి దధభావేన పాకటో హోతితి అధిప్పాయో.

ఇత్తరతాయాతి అప్పపఞ్ఞతాయ.

తిథవాసేనాతి

> 'ఉగ్గహో సవనం పుచ్ఛా కథనం ధారణం ఇతి,
> పఞ్చధమ్మవసేనేవ తిథవాసో పవుచ్చతీ'తి;

ఏవంవుత్తతిథవాసేన.

స్నేహసంసేవా'తి పియపుగ్గలసంసేవనవసేన. మన్తిసహాయో'తి మన్తీ విచారణపఞ్ఞో సహాయో ఏతస్సాతి మన్తిసహాయో.

మా హోయి అథో తే అభిక్కమతీతి అత్తానువాదాదిభయే ఉప్పన్నే వం ఏత్తకేన కారణేన మా భాయి. కతపుఞ్ఞో కతభీరుత్తాణో ఞాణసమ్పన్నో సమ్మాపయోగే ఠితో న చిరస్సేవ లోకియలోకుత్తరరథో తే అభిక్కమతి అభిక్కమిస్సతి పవత్తిస్సతి.

అల్లాపో’తి పఠమామన్తానా’తి కేచి వదన్తి. రట్ఠకవచనం ఆమన్తనా.

సక్కచ్చకారినా’తి హితకరణ-హితదేసన-హితచిన్తనానం అఖణ్డకారినా.

ఖలితే ధమ్మేన పగ్గహేతబ్బో’తి సమ్మాపటిపత్తితో వా యుత్తవచనతో వా ఖలితే అన్తేవాసికమ్హి ధమ్మేన సభావేన తం తం కారణం వవా సీలాదిగుణేసు పగ్గహేతబ్బో.

మేణ్డకపఞ్హా గమ్భీరగణ్ఠిగుయ్హపఞ్హా.

అభివడ్ఢియా వాయమతీ’తి పరియత్తిపటిపత్తిసాసనానం అభివడ్ఢనథాయ చతుపచ్చయదానాదినా ఉపాయేన వాయామం కరోతి.

> ‘భవతి సఙ్ఘేన సమసుఖో దుక్ఖి ధమ్మాధిపతికో’పి చ;
> సంవిభాగీ యథాథామం జినచక్కాభివడ్ఢకో
> సమ్మాదిట్ఠిపురేక్ఖారో అనఞ్ఞసథుకో తథా;
> సురక్ఖో కాయకమ్మాది సమగ్గాభిరతో’పి చ
> అకుహో న వరో చక్కే బుద్ధాదిసరణం గతో
> దస ఉపాసకగుణా నాగసేనేన భాసితా’తి;

ఇమా తిస్సో గాథా.

> ‘పఞ్చమం లహు సబ్బథ సత్తమం ద్విచతుథిసు,
> ఛట్ఠం తు గరుపాదానం సేసా అనియమా మతా’తి;

ఇమినా వుత్తలక్ఖణేన వుత్తా.

> లోకసాధారణో’తి సత్తలోకేన సదిసో,
> అప్పత్తమానసానన్తి అపపత్తఅరహత్తఫలానం;

ఞాణరతనారమ్మణేనా’తి అరహత్తమగగపదట్ఠానసబటఞ్ఞుత ఞాణో భగవా సబ్బఞ్ఞు సబ్బదస్సావీ దసబలసమన్నాగతో చతుహి వేసరజ్జేహి సమననాగతో పభిన్నపటిసమ్భిదో ఛళభిఞ్ఞో చ అసాధారణఞాణో అట్ఠారసబుద్ధధమ్మసమన్నాగతో, తస్స అరహత్తమగగఞాణం దసబలాదిసబ్బగుణదాయకం సబ్బఞ్ఞుతఞాణం సబ్బఞేయ్యధమ్మజాననసమథన్తి భగవతో ఞాణరతనారమ్మణేన సకసకచిత్తుప్పాదేన.

ఉబ్బత్తీయన్తే’తి పకతిపకతితో విపరీయన్తో వినస్సన్తే వా.

నిప్పభా జాతా కుతిథియా వం గణీవరపవరమాసజ్జాతి కుతిథియా మిచ్ఛాదిట్ఠికా వం భదన్తం గణివరపవరం గణివరేహి పరం సేట్ఠం ఆసజ్జ పవా నిప్పభా నిజ్జోతా భవేయ్యున్తి యోజనా.

మేణ్డకపఞ్హేసు పూజావణ్ణావణ్ణాపఞ్హో అట్ఠుపమాసహితో పఠమో.

వాహసతం ఖో మహారాజ వీహీనం అడ్ఢుచూళఞ్చ వాహా వీహీ సత్తమ్మణాని ద్వే చ తుమ్బా ఏకచ్ఛరక్ఖణే పవత్తవిత్తస్స ఏత్తకావిహీతి లక్ఖం ఠపీయమానా పరిక్ఖయం పరియాదానం గచ్ఛేయ్యున్తి ఏథ సాధికదియడ్ఢవాహసతం థోకేన ఉద్ధం ఉపడ్ఢావాహసతస్స పఠనాలికే తుమ్బో’తి అభినవటీకాయం వుత్తం. అడ్ఢచూళన్తి వాహస్స తస్స అడ్ఢాధికా వాహావీహీ’తిపి వత్తుం వట్టతియేవ.

> ‘కుడుబో పసతో ఏకో పథో తే చతురో సియుం
> ఆళ్హకో చతురో పథా దోణం వా చతురాళ్హకం,
> మాణికా చతురో దోణా ఖారీతి చతుమాణికా;
>
> ఖారియో వీస వాహో’థ సియా తుమ్బో దసమ్మణం
> ఆళహకో నిథియం తుమ్బో పథో తు నాళి నారియం,
> వాహో తు సకటో చేకో దస దోణా తు అమ్మణ’న్తి;

అభిధానప్పదిపికాయం వుత్తో సకటపమాణో వాహో’తి వినయటీకాయమ్పన’ ద్వే సకటా వాహ ఏకో వాహో’తి వుత్తం. విహీనం వాహసతఞ్చ అడ్ఢచూలఞ్చ వాహసతస్స అడఢఞచ చూళం అడఢతో థోకేన ఊనం వా హోతి. యథావుత్తవాహతో అధికాని వీహిసత్తమ్మణాని వీహీనం సత్త అమ్మణాని ద్వే చ తుమ్బా హోన్తీ’తి యోజనా. వీహీనం సాధికదియడ్ఢవాహసతన్తి అధిప్పాయో.

ఏకచ్ఛరక్ఖణే పవత్తచిత్తస్సా’తి ఇమస్స లక్ఖన్తి ఇమినా సమ్బన్ధో. లక్ఖనతి చి గహణసల్లక్ఖణథం సమ్పదానథే చేతం ఉపయోగవచనం’ దివావిహారం పావిసీ’తి దివావిహారథాయ పావిసితిఆదిసు వియ. లక్ఖసద్దో చ లక్ఖణవాచకో. వుత్తఞ్హేతం అభిధానసథే.

> ‘కలఙ్కో లఞ్ఛనం లక్ఖం అఙ్కో’భిఞ్ఞాణలక్ఖణం,
> చిణ్హఞ్చాపి తు సోభా తు పరమా సుసమా’థ చా’తి;

పరిక్ఖయం పరియాదానన్తి ఖీణభావం గచ్ఛేయ్యుం. ఇమినా దసాధికదిడ్ఢవాహసతవీహితో అధికానిఏకచ్ఛరక్ఖణే పవత్తచిత్తానీ’తి దస్సేతి.

ఏవం ఏకచ్ఛరక్ఖణే పవత్తచిత్తస్స ఏత్తకవీహితో అనేకభావం దస్సేవా ఇదాని ఏకచ్ఛరక్ఖణే పవత్తచిత్తస్స పుగ్గలవిసేసవసేన విసేసభావం దస్సేతుం తత్రీమే’తిఆదిమాహా.

తథ

తత్రాతి సత్తవిధేసు సత్తేసు.

ఇమే సత్తవిధా చిత్తా పవత్తన్తీతి ఇమాని సత్తవిధాని చిత్తాని పవత్తన్తి.

అభావితకాయా’తి పఞ్చుపాదానక్ఖధకాయేసు అనిచ్చాదివసేన అభావితకాయా.

అభావితసీలా’తి అభావితలోకుత్తరసీలా.

తీసు ఠానేసు’తి సక్కాయదిట్ఠి-విచికిచ్చా-సీలబ్బతపరామాస సముగ్ఘాటితట్ఠానవసేన తీసు ఠానేసు. ఉపరిభుమీసు’తి సకదాగామిఆదీనం పఞ్చక్ఖధసఙ్ఖాత ఉపరిభుమిసు?

పఞ్చసు ఠానేసు’తి హేట్ఠా వుత్తేసు తీసు ఠానేసు రాగదోసతనుట్ఠానద్వయం పక్ఖిపివా పఞ్చ ఠానాని వేదితబ్బాని.

దససు ఠానేసు’తి హేట్ఠా పఞ్చట్ఠానాని చేవ గహితగ్గహణనయేన సక్కాయదిట్ఠి-విచికిచ్చా-సీలబ్బతపరామాస-లోభ-వ్యాపాద-సఙ్ఖాత-ప- ఞ్చోరమ్భాగయసఞ్ఞోజనసముగ్ఘాటితద్ధానవసేన పఞ్చ ోద్ధమ్భాగియ సంయోజన సముగ్ఘాటితట్ఠానవసేనేవ. అపరాతి పఞ్చా’తి దస ఠానాని విపస్సనాయ ఆరమ్మణభుతా పఞ్చుపాదానక్ఖధా యేవాతి గహేతబ్బం.

నారాచస్సా’తి ఉసుఅగ్గపవేసిత-అయోమయ నారావస్స

దళ్హం చాపసమారూళ్హస్సా’తి దళ్హచాపధనుమ్హి ఆరోపితస్స.

తథా’తి భగవతో లహుకపరివత్తనే. ఉత్తరికారణ’న్తి యమకపాటిహారియతో ఉత్తరియం వుత్తం

తమ్హి మహారాజ పాటిహిరన్తి తమభగవతో అగ్గిక్ఖధ-ఉదకధారా-పవత్తన-సఙ్ఖాత-యమకపాటిహీరం అత్తనో పరేసం రాగాదిపచ్చనీకహరణతో పాటిహిరం.

ఆవజ్జనవికళమత్తకేనా’తి భగవతా అనుప్పాదితవసేన మనోద్వారావజ్జనస్స హీనవసేన

సబ్బఞ్ఞుపఞ్హో దుతియో.

ఛకోట్ఠాసే కతే కప్పే’తి చతుసట్ఠిఅన్తరకప్పపమాణే వివట్టట్ఠాయికప్పే ఛకోట్ఠాసే కతే.

అతిక్కన్తే పఠమకోట్ఠాసే కిఞ్చి సాధికదసన్తరకప్పపమాణే విచట్టట్ఠాయికప్పస్స పఠమకోటఠాసే అతిక్కన్తే దేవదత్తో సఙ్ఘం భిది దేవదత్తపబ్బజ్జాపఞ్హో తతియో

యమనియమే’తి

‘యం దేహసాధనాపేక్ఖం నిచ్చం కమ్మమయం యమో,
ఆగన్తుం సాధనం కమ్మం అనిచ్చం నియమో భవే;

అహింసాసచ్చమాధేయ్యం బ్రహ్మచార పరిగ్గహో,
నిచ్చం సరీరనోచేయ్యం యమో నామాతి వుచ్చరే;

సన్తోస-మోన-సజ్ఝాయా కిచ్చాకహారో చ భావనా,
సయమ్పాక-వనే వాసా-నియమా-నిచ్చసాధ్యతా’;

ఏవం వుత్తే యమకమ్మే చ నియమకమ్మే చ.

యం తథాగతో...పే.... ఏవమధిప్పాయో అథి యం యేన గుణేన హేతు భుతేన...పే....ఏవం అధిప్పయో హోతి తం బుద్ధానం గుణం అభుతం అధితి యోజనా.

పరక్కమో దక్ఖాపితో’తి పారమీపూరణే పరక్కమో వాయామో దక్ఖాపితో పేక్ఖాపితో.

హియ్యో ఓభాసితా’తి జినానం పారమీ చ నయా భియ్యో అతిసయేన ఓభాసితా.

భిది తిథియానం వాదగణ్ఠిన్తి వం తిథియానం మిచ్ఛావాదగణ్ఠిం పభిది.

భిన్నా పరప్పవాదకుమ్భా’తి పరప్పవాదా తయా భిన్నా.

గమ్భీరో ఉత్తానికతో’తి అతివియ గమ్భీరో పఞ్హో తయా ఉత్తాతీకతో.

సమ్మాలద్ధం జినపుత్తానం నిబ్బాహనన్తి పరమిచ్ఛావాదహరణే ఉపాయసఙ్ఖాతం నిబ్బాహనముఖం జినపుత్తానం జినపుత్తేహి సుట్ఠు లద్ధం.

ఏవమేతన్తి సబ్బం హేట్ఠావుత్తవచనం తయా వుత్తం యథా హోతి తం,
సబ్బం వచనం ఏవం సభావతో హోతీతి అజ్ఝాహారయోజనా;

గణీవరపవరా’తి ఆలపనమేతం గణీనం గణపరిసానం వరపరమ,
అతిసేట్ఠ యథా తయా వుత్తం మయం తథా సమ్పటిచఛామా’తి;

పథవికమ్పనహేతుపఞ్హో చతుథో.

నథఞ్ఞం చేథాతి ఏతేసు సచ్చేసు విజ్జమానం సచ్చతో అఞ్ఞం కారణం పటివేధస్స చ నథి.

సీహరథేనా’తి సేట్ఠరథేన మఙ్గలరథేన. సీహసద్దో వా ఉసభసద్దో వా అఞ్ఞసద్దేన పయుత్తో సేట్ఠవాచకో హోతీతి.

సివిరాజదిబ్బచక్ఖుపఞ్హో పఞ్చమో.

కలలం ఓసరతీతి ఇదం మాతుయా పిట్ఠికణ్టకనాభీనం మజ్ఝట్ఠానభుతే గబ్భపతిట్ఠానారహట్ఠానే సన్నిచితం పటికలలసదిసం మదరత్తలోహితం సధాయ వుత్తం, న కలలరూపం.

ముఖపానేనపి ద్వయసన్తిపాతో భవతీతి ముఖపానేనపి సహ మాతా చ ఉతునీ గబ్భో పచ్చుపట్ఠితో'తి ద్వయసన్నిపాతో భవతి.

పురిమేన తథ కారణం వక్ఖామీతి పురిమేన సామవథునా తేసం ద్విన్నం తిణ్ణం సన్నిపాతానం అన్తోగధభావే కారణం యుత్తివచనం కథేస్సామి.

తే సబ్బే'తి యే కేచి సత్తా మాతుగబ్భం ఓక్కన్తా తే సబ్బే సత్తా యే వనరుక్ఖాదయో'తి యోజనా.

యో కోచి గధబ్బో'తి యో కోవి అత్తనో కమ్మేన తథ తథ ఉపగన్నబ్బసత్తో.

గబభావక్కన్తిపఞ్హో ఛట్ఠో.

సద్ధమ్మో'తి పటిసమ్భిదాప్పత్తఖీణాసవసన్తకాధిగమసద్ధమ్మో సుద్ధనయ-పటివత్తనవసేన పటివేధసద్ధమ్మో వా.

తం ఖయం పరిదీపయన్తో'తి తేన వచనేన పుబ్బపఞ్చవస్ససతప్ప-మాణట్ఠానారహ-సద్ధమ్మక్ఖయం పరిదీపయన్తో.

సేసకం పరిచ్ఛిదీతి సేసకం పచ్ఛిమపఞ్చవస్ససతం సద్ధమ్మతిట్ఠనక్ఖణం పరిచ్ఛిది. తం దీపనాకారం పరిచ్ఛదనాకారఞ్చ దస్సేన్తో వస్ససతం సహస్సన్తిఆదిమాహ.

నట్ఠాయికో'తి నట్ఠధనో.

వస్ససతప్పమాణపఞ్హో సత్తమో.

తత్ర యే తే సత్తే కమ్మం విబాధతి తే ఇమే సత్తా కారణం పటిబాహన్తి, తేసం తం వచన మిచ్ఛా'తి పోథకేసు లిఖితం తం దుజ్జానం. తస్మా యే సత్తే కమ్మం విబాధతి, తే సత్తా కమ్మవిపాకజా, దుక్ఖ వేదనా వేదయన్తీతి యే పన సత్తా కారణం పటిబాహన్తి తేసం తం వచనం మిచ్ఛా'తి పాఠేన భవితబ్బం. ఏవఞ్హి సతి పుబ్బాపరం సమేతి.

తత్ర యే తే నవవిధా'తి తత్ర దసవిధేసు కుప్పవాతేసు యే తే నవవిధా కుప్పవాతా.

న తే అతీతే ఉప్పజ్జన్తితి తే వాతా అతీతే భవే కమ్మబలేన న ఉప్పజ్జన్తి. సేస పదద్వయే'పి ఏసేవ నయో.

తేహి తేహి కోపేహీ'తి తేహి తేహి సీతాదికోపప్పకారేహి.

సకం సకం వేదనన్తి అత్తనో అత్తనో ఫలభూతం వేదనం.

విసమపరిహారజా’తి చతున్నం ఇరియాపథానం విసదిసహరణతో జాతా వేదనా.

ఓపక్కమికేనా’తి దణ్డప్పహారదివసేన పరూపక్కమేన.

కమ్మవిపాకజా’తి కమ్మవిపాకభుతపఞ్చక్ఖధతో జాతా.

బహుతరం అవసేసన్తి కమ్మవిపాకజవేదనాతో అవసేసం వేదయితం బహుతరం.

న సమ్భవతీతి న సమ్పజ్జతి.

బీజదుట్ఠతా’తి ఖేత్తతో అఞ్ఞకారణదుట్ఠతా.

కమ్మవిపకతో వా’తి ఏథ

> ‘పేమాతుభాతికం పుబ్బే ధనహేతు హనిం అహం
> తేన కమ్మవిపాకేన దేవదత్తో సిలం ఖిపి;
> అఙ్గుట్ఠం పింసయీ పాదే మమ పాసాణసక్ఖరా’తి;

అయం గాథా వత్తబ్బా తథ ధనహేతు’తి దాసిదాససఙ్ఖాత-జఙ్గమధన-హేతు. ధనఞ్హి థావరజఙ్గమ-సంహారిమ-అఙ్గసమ-అనుగామిధనవసేన పఞ్చవిధం.

కిరియతో వా’తి దేవదత్తస్స ఉపక్కమకిరియతో వా.

భోజనం విసమం పరిణమతీతి కుచ్ఛిగతభోజనం విసమం పరిపక్కభావం గచ్ఛతి.

తాయ చ పన వేదనాయా’తి ఇదం కత్తథే కరణవచనం.

నికాయవరఞ్ఛకే’తి ఏథ లఞ్ఛన్తి సఞ్ఞానన్తి ఏతేన ఏథ వా పుఞ్ఞపాపాని పణ్డితజనాతి లఞ్ఛకో’తి నికాయవరో చ సో లఞ్ఛకో చాతి విగ్గహో.

సబ్బాకుసలఙ్ఘాపనపఞ్హో అట్ఠమో.

ఇమస్మిం పఞ్హే థేరస్స ఏకంసికం బ్యాకరణం న హోతి. తస్మా విచారేవా యం యుత్తరం తం గహేతబ్బం. తత్రాయం విచారణాకారో. మగ్గవఞ్ఝా హి కిలేసా అనుపాదిన్నకభుతా యే నేవ అతీతా అనాగతా న పచ్చుప్పన్నా. ఉపాదిన్నకనిరోధకథా చ అనాగతభవం సధాయ కథితా భగవతో ఉప్పన్నా వేదనా ఇమస్మిం పచ్చుప్పన్నభవేయేవ హోతి. అపరాపరవేదనియకమ్మఞ్చ బుద్ధపచ్చేకబుద్ధేహి’పి న సక్కా నివారేతుం. తస్మా థేరస్స కమ్మవిపాకతో వా ఏసా వేదనా నిబ్బత్తా’తి వాదో యుత్తతరో’తి గహేతబ్బం. యది ఏవం కస్మా థేరో అనేకవిహితం కథేసీ?తి. రాజా మిలిదో ఞాణభేదం గవేసన్తో విచిత్రపటిభానం సోతుకామో హోతి. తస్స అజ్ఝాసయవసేన అనేకవిహితం కథేసీ’తి పరిహారో వత్తబ్బో అఞ్ఞేసు ఈదిసేసు ఠానేసు యుత్తియేవ గవేసితబ్బా, న ఏకచిన్తినా భవితబ్బన్తి.

కతస్స పతిచయో’తి చతుసు సచ్చేసు కతసోళసకిచ్చస్స పతిచయో పున వడ్ఢనం నథి.

నిబ్బాహితబ్బో’తి నిబ్బేఠేతబ్బో కథేతబ్బో. పటిసల్లానన్తి కాయికచేతసికపటిసల్లానకిరియా. అథతో పన పటిసల్లానట్ఠానే లహితబ్బా సమాధిసతిసమ్పజఞ్ఞాదయో కుసలా ధమ్మా పటిసల్లానం నామ.

రక్ఖతీతి సమ్పరాయికఅపాయాదిదుక్ఖతో రక్ఖతి.

పటిసల్లానపఞ్హో నవమో.

తం ఇద్ధిబలన్తి తేన ఇద్ధిబలేన లభితబ్బకప్పకప్పావసస్సట్ఠానం.

అన్తమసో అచ్ఛరాసఙ్ఘాతమత్తమ్పీతి సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన అచ్ఛరాసఙ్ఘాతమత్తమ్పి కాలం పఞ్చక్ఖధసఙ్ఘాతభవస్స పవత్తనం న వణ్ణేమి, అప్పవత్తననిబ్బానమేవ వణ్ణేమీతి అధిప్పాయో.

ఇద్ధిబలకిత్తనపఞ్హో దసమో.

దసపఞ్హపటిమణ్డితఅట్ఠమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

అభిఞ్ఞాయాహం భిక్ఖవే ధమ్మం దేసేమీతి పఞ్చక్ఖధా, ద్వాదసాయతనాని, అట్ఠారస ధాతుయో, చత్తారి సచ్చాని, బావీసతిద్రియాని, నవ హేతు, చత్తారో ఆహారా, సత్తవస్సా, సత్త వేదనా, సత్త సఞ్ఞా, సత్త చేతనా, సత్త చిత్తానీతిఆదినా అభివిసేసేన సబ్బఞ్ఞుతఞాణేన జానివా ధమ్మం దేసేమి.

అఞ్ఞం ఉత్తరిం...పే...సతన్తి ఖుద్దానుఖుద్దకతో అఞ్ఞం ఉత్తరిం చతుపారాజిక - తేరస సఙ్ఘాదిసేస - తింసనిస్సగ్గియ - ద్వానవుతి - పాచిత్తియ - చతుపాటిదేసనీయ - సత్తాధికరణ -సిక్ఖాపద - సఙ్ఘాతదియడ్ఢ - సిక్ఖాపదసతం.

తేహిపి న ఏకజ్ఝకతా’తి అత్తనో చిత్తనిట్ఠా ఏకన్తభావేన న కతా.

ధమ్మసణ్ఠితపరియాయేనాతి యఞ్చ తం ఆపత్తిం ఆపన్నో తఞ్చ యథాధమ్మో కారేతబ్బో’తి వుత్తధమ్మసణ్ఠితిపరియాయేన.

ఖుద్దానుఖుద్దకసమూహననపఞ్హో పఠమో.

అనిచ్చమ్పన రూపన్తి విభజ్జబ్యాకరణియో పఞ్హో’తి అనిచ్చం నామరూపం, కిం. రూపమేవా?తి పుట్ఠో అనిచ్చం నామరూపమ్పి అనిచ్చా వేదనా పే’తిఆదినా నయేన విభజివా బ్యాకాతబ్బో విభజ్జబ్యాకరణీయో నామా’తి అథో. కిన్ను ఖో చక్ఖునా సబ్బం విజానాతీతి పుగ్గలో సబ్బం చక్ఖునా కిం విజానాతీతి ఇమస్మిం పఞ్హే కేనాపి పుట్ఠో’కతమేన చక్ఖునా సమన్తచక్ఖునా ఉదాహు మంసచక్ఖునా’తి వుత్తే’ఆమా’తి వత్తబ్బో’తి అయం పఞ్హో పటిపుచ్ఛాబ్యాకరణీయో పఞ్హో నామాతి యోజనా.

మాలుఙ్క్యపుత్తపఞ్హో దుతియో.

సముహతో భయహేతు అరహతో’తి భయహేతు అరహతో అరహన్తేన సమూహతో.

ఉన్నతావనతా’తి సుఖే ఉన్నతిఠానవసేన ఉన్నతా దుక్ఖే మఙ్కువసేన ఓనతా

కుటిపురిసే’తి పాకటపురిసే.

ఆహచ్చపదన్తి భగవతో సబ్బఞ్ఞుతఞాణేన విసేసేవా వుత్తవచనం.

సబ్బతసపఞ్హో తతియో.

తేన తేసం పవత్తేనా’తి తేసం పరిత్తానం తేజవన్తానం తేన పవత్తేన.

విసం చిక్ఖస్సన్తో’తి విసం వినాసయమానో.

ఉద్ధమధో ఆచయమానో’తి సరీరస్స ఉద్ధం సుఖం వడ్ఢయమానో.

చోరానం ఉక్ఖిత్తలగుళన్తీ పోథకేసు లిఖితం పేరిచోరానం ఉక్ఖత్తలగుళమ్పీతి పాఠేన భవితబ్బం. పేరిచోరేహి ఉక్ఖిత్తముగ్గరం న సమ్భవతీతి అథో.

ఆహారథం వా ఏరతీ’తి ఆహారకిచ్చం సమ్పాదేతి.

సూచికాయా’తి ఉద్ధ-వమనాబాధేన.

దూరుపచారేనా’తి దుట్ఠపయుత్తేన కారణేన.

సత్తానం రక్ఖనం మహారాజా పరిత్తన్తి మహారాజ, పరిత్తం నామ సత్తానం రక్ఖన్తానం సత్తానం అనురక్ఖనం హోతీతి యోజనా.

అత్తనా కతేన ఆరక్ఖం జనాతీ’తి కమ్మాచరణాదితో పాపపుగ్గలో అత్తనా కతేన దోసేన పరిత్తస్స రక్ఖనభావం జహతి వినాసేతి.

పరరిత్తానురక్ఖనపఞ్హో చతుథో.

బుద్ధబలతో చ మారబలం బలవతరం న హోతీ’తి యోజనా.

పఞ్చసాలగాపఞ్హో పఞ్చమో.

తత్ర అథన్తరం అథి’తి తథ తేసు ద్వీసు వచనేసు. అథభేదో అథవిసేసో అథి.’

అన్తరం మజ్ఝవథఞ్చ ఖణోకాసో’పి హేతుసు వ్యవధానే వినా చేథ భేదే ఛిద్దే మనస్యపీ’తి అభిధానసథే వుత్తం.

సఞ్ఞావిమోక్ఖోతి సఞ్ఞాయ భావేన ఆపత్తిభావతో విమోక్ఖో సఞ్ఞవిమోక్ఖో. సచిత్తకాపత్తీతి అథో.

నో సఞ్ఞావిమోక్ఖోతి సఞ్ఞాయాభావేన ఆపత్తిభావతో నో విమోక్ఖో, నసఞ్ఞావిమోక్ఖో, అచిత్తకాపత్తీతి అథో.

పాపాజానపఞ్హో ఛట్ఠో.

ఏతస్మిఞ్చ మహారాజ పఞ్హే’తి ఏతస్మిం తయా పుచ్ఛితపఞ్హే.

ఏకో అథో సావసేసో’తి’తథాగతస్స ఖో ఆనదఏవం హోతీ’తిఆదివచనస్స ఏకో అథో నరామిసపరిహారణసఙ్ఖాతఅథేన అవసేసేన సావసేసో.

గణపరిహారణపఞ్హో సత్తమో.

కతేన ఆదానేన వాతి కతేన దోసేన వా.

అభేజ్జపరిసపఞ్హో అట్ఠమో.

అట్ఠపఞ్హావన్తో దుతియవగ్గో.

సేట్ఠో యమో’తి

‘యం దేహసాధనాపేక్ఖం నిచ్చకమ్మమయం యమో
ఆగన్తుకసాధనం కమ్మమనిచ్చంనియమోభవే’;

అహింసా సచ్చమాధేయ్యం బ్రహ్మచారి అపరిగ్గహో
నిచ్చం సరీరే సాధ్యత్తా యమో నామాతి వుచ్చరే’తి;

ఏవం వుత్తో సేట్ఠో యమో.

అగ్గో నియమో’తి

సన్తోస మోన-సజ్ఝాయా కిచ్చాపరో చ భావనా,
సయమ్పాకవనవాసా నియమాని చ సాధయతో’తి;

ఏవం వుత్తో అగ్గో నియమో.

తథ అహింసా’తి ఇమినా కరుణా వుత్తా. సచ్చన్తి వచీసచ్చఞాణసచ్చపరమథసచ్చాని. ఆధేయ్యన్తి ఆధేయ్యవచనతా బ్రహ్మచారీతి మేథునవిరతి. అపరిగ్గహోతి మమ ఇదన్తి పరిగ్గహితతణ్హారహితభావో వుత్తో సన్తోసమోనసజ్ఝాయా’తి ద్వాదసవిధసన్తోసా పాపప్పవాహా న బుద్ధవచన సజ్ఝాయా. కిచ్చాపరోతి ఇమినా ధూతఙ్గపరిహారణం భావనా’తి పరికమ్మ

భావనాదయో తిస్సో భావనా. సయమ్పాకవనే వాసా’తి ఏథ ఇమస్మిం సయమ్పాకేవనే బుద్ధసాసనే సయమ్పాకవిరతి గహేతబ్బా. ఆదిఆకారేనచాతి.

చారో’తి సేఖియ వగ్గానురూపేనగామవిహారేసు చారో.

విహారో’తి సమణసారుప్పేరియాపథవిహారో చేవ దిబ్బబ్రహ్మఅరియవసేన తివిధధమ్మవిహారో చ.

సయంమో’తి ఇద్రియసంయమో.

సంవరో’తి పాతిమోక్ఖసంవరో.

ఖన్తీ’తి అధివాసనఖన్తి ఞాణఖన్తి.

సిక్ఖాపదానం ఉద్దేసో’తి సిక్ఖాపదానం పాళి.

ఉగ్గహపరిపుచ్ఛా’తి సిక్ఖాపదానం అట్ఠకథా ఉగ్గహణం

కాసావధారణం భణ్డుభావో’తి ఇమినా ద్విలిఙ్గసరూపం దస్సేతి

భణ్డుభావో ద్వఙ్గులకేసోవా నవముణ్డో వా’తి అధిప్పాయో భవతి హి.

“యమో చ నియమో చేవ చారో చవిహారో తథా,
సంయమో సంవరో చేవ ఖన్తీ చ సోరచ్చమ్పి చ;

ఏకన్తచరియా చేవ ఏకత్తాభిరతా’పి చ,
పటిసల్లానసేవనం హిరిఓతప్పమేవ చ;

అప్పమాదో చ వీరియం ఉద్దేసపరిపుచ్ఛా తథా,
సీలాద్యభిరతి చేవ నిరాలయసభావతో;

సిక్ఖాపదాభిపూరణమితి వీసప్పభేదేన,
సమణకరణా ధమ్మా నాగసేనేన దేసితా;

కాసావధారణఞ్చేవ భణ్డుభావో తథా ఇతి,
దువే సమణలిఙ్గా’చ నాగసేనేనదేసితా’తి;

సామఞ్ఞం ఉపగతో’తి వీసతిధమ్మద్విలిఙ్గేహి సదిసభావఙ్గతో.

సో సామఞ్ఞన్తి సో సమణభావో. అగ్గపరిసన్తి భిక్ఖుపరిససఙ్ఖాతం అగ్గపరిసం.

నో మే ఆగమో’తి వీసతిధమ్మద్వెలిఙ్గానం మయ్హం సత్తానే నో ఆగమో నథి.

పుథుజ్జనపఞ్హో పఠమో.

యే తే భబ్బా’తి యే తే సత్తా భవ్యా యుత్తా

ముఖలోహితపగ్ఘరణపఞ్హో దుతియో.

తప్పటిభాగన్తి తేన వథగుయ్హేన సదిసం.

అనుసాసనియం అనువాసేతీతి ఉపరిభాగే పస్సావమగ్గే వథికమ్మంవుత్తం ఆయుబ్బేదే

‘వమనం రేచనం నస్యం నిరూహ అనువాసనం

ఞేయ్యం పఞ్చవిధం కమ్మం విధానం తస్స వుచ్చతే’తి;

నిరూహఅనువాసనవసేన హి దువిధం వథికమ్మం.

తథ నిరూహవథికమ్మం అధోభాగే వచ్చమగ్గే కాతబ్బం. అనువాసనవథికమ్మం ఉపరిభాగే పస్సావమగ్గే కాతబ్బం. వథికమ్మం ఉత్తరవథికమ్మమ్పి ఇదం నామద్వయం తేసంయేవ నామన్తి. తస్స టీకా?

“సమ్బాధస్సేవ సామన్తా తథ కమ్మం దువఙ్గలం,

వారితం వథికమ్మమ్పి సమ్బాధేయేవ సత్థునా”;

వథికమ్మన్తి తేలభేసజ్జానం విజ్జనవసేనకత్తబ్బం వథికమ్మన్తి వినయటీకా.

గుయ్హప్పకాసనపఞ్హో తతియో.

అసారమ్భేనాతి నిద్దోసేన.

చతుసచ్చాభిసమయో’తి చతున్నం అరియసచ్చానం ఞాణేన అభిసమయో.

పురిసత్తనన్తి పురిసత్తం, నోయేవ వా పాఠో.

అఞ్ఞం కయిరమానం అఞ్ఞేన సమ్భవతీతి అఞ్ఞం లోకుత్తరఫలం ఆరబ్భ విపస్సనా కమ్మం తేన కయిరమానం అఞ్ఞేన లోకియఫలేన సమ్భవతి, లోకియఫలం దేతీతి అధిప్పాయో. సభావమ్పీ’తి సభావేన వచనేన.

యో అక్కోసన్తో’తి యో పరం అక్కోసన్తో.

కిరియాయేవ కతా’తి దోసవన్తస్స పుగ్గలస్స కిరియాయయేవ కరణేనయేవ మోఘపురిసవచనకతా’తి.

సవణేన...పే.... జిగుచ్ఛతీతి భగవతో భగవన్తస్స సవణేన సాసనసవణేన.

ఓత్తప్పతీ’తి జిగుచ్ఛతి.

భియ్యోదస్సనేనాతి భగవతో దస్సనేన ఓత్తప్పతి జిగుచ్ఛతి.

మోఘపురిసవచనపఞ్హో చతుథో.

“అచేతనం బ్రాహ్మణ అస్సుణన్తం
జానం అజానన్తమిమం పలాసం,
ఆరద్ధవీరియో ధువమప్పమత్తో
సుఖసేయ్యం పుచ్ఛసి కిస్సహేతు”తి;

ఇదం చతుక్కనిపాణ్ణాగతం పలాసజాతకం సధాయ వుత్తం.

ఇతి ఫదన రుక్ఖో’పి తావదే’తి మిలిదే ఆగతం. జాతకే పన

“ఇతి ఫదనరుక్ఖోపి దేవతా అజ్ఝభాసత,
మయ్హమ్పి వచనం అధి భారద్వాజ సుణోహి మే”తి;

ఆగతం ఇదఞ్చ తేరసనిపాతే ఆగతం ఫదనజాతకం సధాయ వుత్తం.

రుక్ఖాచేతనపఞ్హో పఞ్చమో.

నవన్నం మహారాజ అనుపుబ్బవిహారసమాపత్తీనన్తి అట్ఠరూపావచరసమాపత్తిఏకనిరోధసమాపత్తివసేన నవన్నం అనుపుబ్బవిహారసమాపత్తీనం. నిబ్బానసుత్తకథాయమ్పన ఫలసమాపత్తిసమత్తాయ పరినిబ్బానసమత్తాయ తేసం ద్విన్నం దాయకానం అనుస్సరణే సమత్తాయాతి తీహి కారణేహిద్వే పిణ్డపాతా సమఫలా వుత్తా.

ద్విపిణ్డపాతసమఫలపఞ్హో ఛట్ఠో.

పూజేథ నం పూజనీయస్స ధాతుం ఏవం కిర భో సగ్గమితో గమిస్సథాతి ఇదంఅనేకవణ్ణవిమానే వుత్తం.

బుద్ధపూజాపఞ్హో సత్తమో.

అనిమిత్తకతసదిసా’తి అసల్లక్ఖనకతసదిసా.

అపాసనపపటికపఞ్హో అట్ఠమో.

ఖీణాసవపఞ్హో నవమో.

ఉబ్బిలావితపఞ్హో దసమో.

మామకో’తి మమ సన్తకో మమ సావకో.

కారణా’తి పీళనా.

సన్నతివికోపనన్తి నామరూపసన్తతివినాసనం ధమ్మో హి మహారాజఅహింసాలక్ఖణో’తి సకలో హి సభావవచనధమ్మో అహింసావచనలక్ఖణో. ఉద్ధతం మహారాజ చిత్తం నిగ్గహేతబ్బన్తి యోగావచరేహి ఉద్ధతం చిత్తం పస్సద్ధిసమాధిఉపేక్ఖాసమ్బొజ్ఝఙ్గేహి నిగ్గహేతబ్బం పగ్గహేతబ్బన్తీ పగ్గహదణ్డసదిసేహి ధమ్మవిచయవీరియపీతిసమ్బొజ్ఝఙ్గేహి పగ్గహేతబ్బం. సతి పన సబ్బథ లీనుద్ధచ్చేసుఇచ్ఛితబ్బా? “సతిం ఖవాహం భిక్ఖవేసబ్బథికం వదామీ”తి వచనతో.

సయక్కతేననోఘాతీయతీతి నో చోరో అత్తనా కతేన దుచ్చరితకమ్మేనకత్తుభుతేన పరిఘాతీయతి.

అపి చ ధమ్మానుసథి అనుసాసీయతీతి ఏకంసేన భగవతో అనుసిట్ఠి పణ్డితజనే అపరాధికమనుస్సే అనుసాసయతి ధమ్మేన అనువదాపేతి.’ నిగ్గహే నిగ్గహారహన్తివచనతో వదతో భగవతో దోసో నథితి అధిప్పాయో’నిగ్గహే నిగ్గహారహన్తి’ ఇదఞ్చ ధమ్మేన నిగహనం సధాయ వుత్తం, న పీళనకమ్మం సధాయ వుత్తన్తి ఇదం థేరేన వత్తబ్బం కస్మా నవుత్తన్తి చే రఞ్ఞో రుచియా అననుకూలత్తా. థేరో హి యథా రాజా కఙ్ఖం వినయివా ధమ్మసభావం జానాతి తథా పఞ్హం బ్యాకరోతీతి. భగవతా సఙ్ఖేపవిథారదేసితనయేన తథా తథా హి పఞ్హం పకాసేతి. ఏస యథా యథాస్స సద్ధమ్మతేజవిహతవిలయనఖణేన మిలిదరాజహదయే విమతి పయాతీతి.

నిగ్గహపఞ్హో ఏకాదసమో.

పణామేసీతి పబ్బాజేసి.

అప్పతివత్తితో’తి అప్పహీణో.

నిచ్ఛుహతీతి నీహరతి.

థలం ఉస్సాదేతీ’తి థలట్ఠానే రాసిం కరోతి.

పరిలీయతీ’తి పటిలీయితుం అరహతి

పణామీయతీ’తి పణమేతుం వా పబ్బాజేతుం వా అరహతి.

పణామనపఞ్హో ద్వాదసమో.

ద్వాదసపఞ్హావన్తతతియవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

కమ్మాధిగ్గహితస్సాతి అభిభవనీయమానస్స.

మొగ్గల్లాన నిబ్బానపఞ్హో పఠమో.

అథరసో’తి ఫలం కథితం.

ధమ్మరసో’తి హేతు.

విముత్తిరసో’తి నిబ్బానం.

అఞ్ఞం ఆరాధేతీతి సమత్తకారీ పరిపుణ్ణకారీ అఞ్ఞం అరహత్తఫలం ఆరాధేతి, అత్తనో సన్తానే నిప్ఫాదేతి.

సవరపురం అనుగత’న్తి మనుస్సజానపదపురం అనుప్పత్తం.

పాతిమోక్ఖపిహితపఞ్హో దుతియో.

ఉచ్ఛిజ్జతీ’తి యం యేన కారణేన భిక్ఖుభావో ఉచ్ఛిజ్జతి.

ఉభతో పక్ఖే’తి మాతుపితుపక్ఖసఙ్ఖాతే ఉభతోపక్ఖే.

మనుస్సన్తరేనా’తి మనుస్సానత్తేన. ఛన్న ఞ్హి నానత్తం అతివియ నానత్తం హోతి. వుత్తఞ్హేతం పోరాణేహి-

“వాజీ వా మరణలోహానం కట్ఠపాసాణవాససం,
నారీపురిసగోయానం అన్తరం బహుతన్తరన్తి”;

ముసావాదతరపఞ్హో తతియో.

నిమేసన్తరమ్పీతి చక్ఖునిమ్మిసనక్ఖణమ్పి.

వాణిజో హథినాగో చ సాకటికో నియామకో
హిసక్కో ఉత్తరసేతు భిక్ఖు చేవ బోధిసత్తో,
ఉత్తరసేతు పటిపన్నకో పుగ్గలో;
ఏతే అనాగతం అట్ఠ జనా విలోకియా;
విక్కయానాగతమగ్గో తిథం తీరమాయుధిరం
అనాగతం కులమ్పి చ అట్ఠట్ఠానా విలోకియా’తి;

కులవిలోకనపఞ్హో చతుథో.

యథాధమ్మో కారేతబ్బోతిఆపత్తిధమ్మో వినయే తిట్ఠతి. యథా తిట్ఠతి, తథా సో భిక్ఖు సఞ్ఞేన కారేతబ్బో, తథా బోధేతబ్బో.

అత్తనిపాతనపఞ్హో పఞ్చమో.

నేతే మహారాజ గుణా పుగ్గలస్సాతి పుగ్గలస్స ఏతే గుణా ఏకాదసాదిసఙ్ఖ్యా న హోన్తి. మేత్తా భావనాయ ఏవ ఏతే గుణా. మేత్తావిహారి పుగ్గలస్స సంవిజ్జన్తీతి అధిప్పాయో.

యస్సాతి యస్స గుణస్స హేతు.

అన్తరధానమూలన్నితి పకతిసరీరస్స అన్తరధాన-దిబ్బభేసజ్జరుక్ఖమూలం.

అన్తరధానస్సా'తి అన్తరధానకరణస్స.

యన్తి యేన గుణేన.

మేత్తం సమాపన్నో'తి అప్పణాప్పత్తం మేత్తం సమాపన్నో.

మేత్తాభావనా హితానమ్పి అహితానమ్పీతి హితరహితానమ్పి సత్తేసు ఫరణకమేత్తాభావనా సబ్బకుసలగుణావహా సబ్బనిరవజ్జగుణానిసంసా'వ హోతి.

సబ్బేసన్తి సబ్బేసు విఞ్ఞాణబద్ధేసు సత్తేసు మహానిసంసా మేత్తాభావనా సమఫరణవసేన పణ్డితేహి సంవిహాజితబ్బా.

సువణ్ణసామమేత్తావిహారపఞ్హో ఛట్ఠో.

నట్ఠాయికో'తి నట్ఠధనో.

యదా దేవదత్తో సిగాలో అహోసి ఖత్తియధమ్మో, సో యావతా జమ్బుదీపే పదేసరాజానో తే సబ్బే అనుయుత్తే అకాసి. తదా బోధిసత్తో విధురో నామ పణ్డితో అహోసీతి ఇదం దుకనిపాతే సబ్బదాఠజాతకం సధాయ వుత్తం.

యథా పణిహితన్తి యథా ఇచ్ఛితం, యథా ఠపితం వా.

బోధిసత్తాధికసమపఞ్హో సత్తమో.

సపక్ఖో'తి సపరివారో.

మిత్తసమ. నో'తి అత్తనా సహజాత-సహజనాధికేహి మిత్తేహి సమన్నాగతో.

ఆయూహకో'తి ధనపుఞ్ఞానం ఆయూహకో.

సఙ్గాహకో'తి చతుహి దానాదిసఙ్గహవథూహి చతుహి జనసఙ్గాహకేహి సఙ్గాహకో.

సఖిలో'తి మధుకవచనో హదయఙ్గమకణ్ణసుఖమట్ఠవచనో.

హితేసీ ఉపనిస్సితానన్తి సత్తాన నిస్సాయ వసన్తానం పుగ్గలానం ధనయసపఞ్ఞాసఙ్ఖాతహితగవేసనసీలో.

ధనవా’తి థావరజఙ్గమసంహారిమఅఙ్గసమఅనుగామిధనసఙ్ఖాతేహి పఞ్చధనేహి ధనవా.

అమరాదేవినిమన్తనపఞ్హో అట్ఠమో.

ఓపతన్తీతి ఉపగచ్ఛన్తి.

అరహన్తసభాయనపఞ్హో నవమో.

ఓకస్సా’తి ఆకడ్ఢివా పాగుపమేయ్యకస్స. (?)

సక్యోపమాహరణపఞ్హో దసమో.

దసపఞ్హపటిమణ్డితచతుథవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

ద్వే అథవసే’తి ద్వే ఆనిసంసే.

బ్యత్తసఙ్కేతా’తి పాకటసఙ్కేతా సులభదస్సనం దస్సనకామానన్తి సీలవన్తానం దస్సనకామానం ఉపాసకోపాసికానం సులభదస్సనం సుఖేన లభితబ్బం సీలవన్తదస్సనం భవిస్సతి.

అనికేతపఞ్హో పఠమో.

వన్తస్స...పేం... ఆతురస్సా’తి వన్తస్స వేజ్జేన వమాపేతబ్బస్స.

విరిత్తస్స అధోవిరచితస్స.

అనువాసితస్స పస్సావమగ్గకత్తబ్బస్సఅనువాసకమ్మస్స, ఆతురస్స గిలానపుగ్గలస్స.

ఉదరసంయతపఞ్హో దుతియో.

బాహిరానం ఆగమానన్తి’తి పిటకత్తయతో బాహిరానం.

అనుత్తరభిసక్కపఞ్హో తతియో.

మగ్గియన్తి గవేసితబ్బం.

తస్సపకతన్తి తేనఅపరచక్కవత్తినా పకతం.

యోనియా జనయివా’తి అత్తనో పస్సాచమగ్గద్వారేన జనేవా.

అనుప్పన్నమగ్గుప్పాదనపఞ్హో చతుథో.

వాజపేయ్యన్తి సప్పిఆదివథుసఙ్ఖాతం వాజం పివన్తి ఏథాతి వాజపేయ్యో, తం రాగవసేన విసజ్జేనా’తి రాగబలేన పకతిస్సారహితేన లోమసకస్సపబోధిసత్తేన.

రత్తో రాగవసేనా’తి పుత్తాదిసు రత్తో పుత్తాదీనం మఙ్గలథాయ రాగబలేన పాణం హన్తి. భవతీ హ-

“రత్తో దుట్ఠో చ మూళ్హో చ మానీ లుద్ధో తథా’లసో,

రాజా చ ఘాతకా అట్ఠ నాగసేనేన దేసితా;”

ఓనమేయ్యా’తి పాణం ఘాతేయ్య.

ససముద్దపరియాయన్తి ససముద్దపరిక్ఖేపం.

లోమసకస్సపపఞ్హో పఞ్చమో.

జోతిపాలఛద్దన్తపఞ్హో ఛట్ఠో.

కస్సపబుద్ధకుటికాఓవస్సనపఞ్హో సత్తమో.

బ్రాహ్మణరాజపఞ్హో అట్ఠమో.

గాథాభిగీతపఞ్హో నవమో.

నోధమ్మదేసనచిత్తనమనపఞ్హో దసమో.

దసపఞ్హపటిమణ్డితపఞ్చమవగ్గవణ్ణనా.

ఓనోజేవా’తి ఉదకం పాతేవా

నమ్మాచరియోఅధిపఞ్హో పఠమో.

సముపాదికా’తి సామం ఉద్ధంపథవిం పవత్తీ’తి సముపాదికా. ఉదకస్స ఉపరి సమగమనం నిబ్బత్తీతి అథో.

ద్విబుద్ధోప్పజ్జనపఞ్హో దుతియో.

మారబలనిసూదనే బుద్ధే’తి మారబలనిమ్మద్దనసమథే బుద్ధే.

ఏకో మనోపసాదో బుధసరణగమనచిత్తుప్పాదో.

అఞ్జలిపణామో అఞ్జలిపణమనమత్తేన వదనాకారో

ఉస్సహతే తారయితున్తి అపాయదుక్ఖవధదుక్ఖతో తారయితుం సక్కోతి.

గోతమీదిన్నవథపఞ్హో తతియో.

ఆరాధకో హోతి ఞాయం ధమ్మం కుసలన్తి మగ్గఫలనిబ్బానసఙ్ఖాతం ఞాయం కుసలధమ్మం ఆరాధకో సమిజ్ఝనకో హోతి.

పబ్బజ్జానిరథపఞ్హో చతుథో.

దుక్కరకిరియానిరథకపఞ్హో పఞ్చమో.

ఇదమేథ కారణన్తి మనుస్సానం ఇదం నిట్ఠావచనం ఏథ అరియమగ్గఅపాపురణపబ్బజనే కారణం హోతీతి యోజనా.

సయన్తి సాసనస్స అత్తనా జినసాసనవిబ్భన్తం పుగ్గలం కిం నోధేస్సతి?

నిబ్బిసేసా’తిసీలాదిగుణవిసేసరహితా.

అకతపుఞ్ఞా’తి పుబ్బజినసాసనేసు పబ్బజ్జాపుఞ్ఞస్స అకరణేన అకతపుఞ్ఞా.

అవేమూళ్హా జినసాసనే’తి సీలాదిగుణవేమూళ్హభావం పాపుణితుం అసమథా.

హీనాయవత్తనదోసపఞ్హో ఛట్ఠో.

అరహన్తకాయికదుక్ఖవేదనాపఞ్హో సత్తమో.

పారాజికఅజ్ఝానపఞ్హో అట్ఠమో.

సఙ్ఘసమయంఅనుపవిట్ఠతాయా’తి సఙ్ఘసమయం పవిట్ఠభావేన.

పబ్బజితగిహీదుస్సీలపఞ్హో నవమో.

ఉదకజీవపఞ్హో దసమో.

దసపఞ్హవన్తఛట్ఠవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

మహారజక్ఖా’తి పఞ్ఞామయే అక్ఖిమ్హి మహన్తా రాగాదిరజా ఏతేసన్తి మహారజక్ఖా అథ వా అక్ఖం యేసం అత్థితి అక్ఖా. మహన్తం రాగాదిరజం ఏతేసన్తి మహారాజా. మహారజా చ తే అక్ఖా చా త మహారజక్ఖా. మహారజా ఏ మహారజక్ఖా’తిపి వత్తుం వట్టతియేవ. ఇమస్మిం పచ్ఛిమవికప్పే అక్ఖసద్దో నిరథో.

నిప్పపఞ్చపఞ్హో పఠమో.

విసమకోట్ఠస్సా’తి విసమఅన్తస్స.

దుబ్బలగహణస్సా’తి అప్పదుబ్బలన్తరదేహిస్స.

గిహీఅరహన్తపఞ్హో దుతియో.

మగ్గో పి తస్సమహియా అనఞ్ఞాతో’తి మహియా మగ్గో తస్స అద్ధికస్స అరహతో అనఞ్ఞాతో.

అరహన్తసతిసమ్మోసపఞ్హో తతియో.

తీణినత్థిపఞ్హో చతుత్థో.

నత్థిధమ్మన్తి అవిజహనసభావం.

అత్థిధమ్మన్తి విజహనసభావం.

అకమ్మజపఞ్హో పఞ్చమో.

బీజజాతానీ’తి బీజవాసియో.

కమ్మజపఞ్హో ఛట్ఠో.

యక్ఖకుణపపఞ్హో సత్తమో.

అనాగతేసుపఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపఞ్హో నవమో.

సూరియతపనపఞ్హో దసమో.

దసపఞ్హవన్తసత్తమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

పునదేవ లతాయ బధివా అదాసీ’తి ఇదంజాతకే న పాకటం. రఞ్ఞో పరమ్పరాగతవచనం గహేవా వుత్తం సియా. అపి చ బోధిసత్తో అత్తనో సన్తికం ఆగతే బధనా అముఞ్చివా అజ్ఝుపేక్ఖితో పునదేవ లతాయ బధివా అదాసి వియ సఞ్ఞాయ వుత్తం సియా.

ఝాళఝాళస్స ఫరుసాతిఫరుసస్స భీమభీమస్స జూజకస్స బ్రాహ్మణస్స సవణే వత్తమానో.

దారకేదారకద్వయే బోధిసత్తస్స అదస్సనం గమితే సతి సో బోధిసత్తో సతధా వా సహస్సధా వా నోకవసేన.

హదయం న ఏలి న ఫలేసి ఇదం సత్తమం దుక్కరతో దుక్కరతరం అహోసీతి యోజనా.

వేస్సన్తరపుత్తదారదానపఞ్హో పఠమో.

దుక్కరకారిపఞ్హో దుతియో.

లోకియం భన్తే నాగసేన లోకుత్తరేన విఞ్ఞాపితన్తి లోకికం అథజాతం విియ...పే....తయా లోకుత్తరేన అథజాతేన విఞ్ఞాపితం.

పాపబలపఞ్హో తతియో.

పేతపాపుణనకపుఞ్ఞపఞ్హో చతుథో.

దిబ్బో అథో'తి దిబ్బసదిసో చ ఏకన్తదిబ్బో చ అథో.

మిద్ధసమాపన్నో'తి భవఙ్గవసేన నిద్దం ఆపన్నో.

కపిమిద్ధపరేతో'తి కపినిద్దాయ సమన్నాగతో.

యో కాయస్స ఓనాహో'తి నామకాయస్స చ రూపకాయస్స చ బధనాకారో.

పతియోనాహో'తి కమ్మం కాతుం అసమథతావసేన సమన్తతో బధనాకారో.

యో మహారాజ కపినిద్దాపరేతో వోకిణ్ణతా జాగరతీ'తి యా కపినిద్దాయ పిళితస్స పుగ్గలస్స నిద్దా వోకిణ్ణకం జాగరం గతియా నిద్దామిస్సకజాగరపవత్తనం.

సుపినపఞ్హో పఞ్చమో.

అకారణమరణపఞ్హో ఛట్ఠో.

పరినిబ్బుతపాటిహారియపఞ్హో సత్తమో.

ఊనసత్తవస్సపఞ్హో అట్ఠమో.

సుఖదుక్ఖమిస్సనిబ్బానపహో నవమో.

సభావతో నథి'తి కిఞ్చి ఓపమ్మనిదస్సనమత్తం సభావతో సరూపతో నథి. గుణతో పన అనుపలిత్తో ద్విగుణతో కిఞ్చి ఓపమ్మనిదస్సనమత్తం సక్కా తుయ్హం ఉపదస్సయితుం పకాసేతుం.

పదుమం ఉదకం నేవ అగదం సాగరో తథా

భోజనం ఆకాస-మణిరతనవదనం

సప్పిమణ్డో గిరి వథూ దసూపమా

ఏకద్వితిచత్తారి పఞ్చకదసకా తీణి.

పున తీణి పున తీణి పఞ్చ గుణా పణ్డితేహి విజానియా

తథ పదుమస్స ఉదకే అనుపలిత్తభావో ఏకో గుణో నిబ్బానం అనుప్పవిట్ఠో.

ఉదకస్స సీతలతా పిపాసావినయతా'తి ద్వే గుణా.

అగదస్స పటిసరణతా రోగఅన్తకరణతా అమతతా'తి తయో గుణా.

సముద్దస్స కుణపసుఞ్ఞతా సవన్తీహి అపూరణతా మహన్తభూతావాసతా అపరిమితవిచిత్తపుప్ఫసంకుసుమితతా'తిచత్తారో గుణా భోజనస్స ఆయుధారణతా బలవడ్ఢనతా వణ్ణజననతా దరథవూపసమనతా జిగచ్ఛాదుబ్బల్యపటివినోదనతా'తి పఞ్చగుణా. ఆకాసస్స అజాయనతా అజీరణతా అమీయనతా అచవనతా అనుప్పజ్జనతా దుప్పసహతా అచోరహరణతా అనిస్సితతా విహగగమనతా నిరావరణతా అనన్తతా'తి దస గుణా.

మణిరతనస్స కామదదతా హాసకారణతా ఉజ్జోతథకరణతా'తి తయో గుణా.

లోహితచదనస్స దుల్లభతా అసమగధతా సుజనప్పసథతాతి తయో గుణా.

సప్పిమణ్డస్స వణ్ణసమ్పన్నతా గధసమ్పన్నతా రససమ్పన్నతా'తి తయో గుణా.

గిరిసిఖరస్స అచ్చుగ్గతతా అచలతా దురభిరోహతా బీజారూహణతా అనునయపటిఘవిప్పముత్తతా'తీ పఞ్చగుణా నబ్బానం అనుప్పవిట్ఠా'తి.

నిబ్బానానుప్పవిట్ఠగుణపఞ్హో దసమో.

ఏథేవాకిరా'తి ఏథ ఏవ తయా సిక్ఖితే నిబ్బానే ఆకిరాహీ'తి అభికరోహి వా అయమేవ వా పాఠో.

అనీతితో'తి అనీతిభావతో నిబ్బానం దట్ఠబ్బం. సేసేసు'పి ఏసేవ నయో.

కుహీయతీ'త విమ్హయచిత్తో హోతి.

నిబ్బానసచ్ఛికరణపఞ్హో ద్వాదసమో.

ద్వాదసపఞ్హవన్తఅట్ఠమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

మేణ్డకపఞ్హో అఠమవగ్గవణ్ణనా సమత్తా.

అనుమానపఞ్హో.

కమ్మమూలం గహేవానా’తి పుబ్బబుద్ధానంసన్తికే కతకుసలమూలం గహేవా.

తతో ముచ్చథ విముత్తియా’తి తతో తేన ఆరమ్మణకిణనేన దస సఞ్ఞాభావనానుయోగేన విముత్తియా సముచ్ఛేదవిముత్తియా వట్టదుక్ఖతో ముచ్చథ.

అనివాయన్తీ’తి అప్పటివాతా హువా వాయన్తి.

సరణసీలన్తి సరణగమనం గహేవా గహేతబ్బం పఞ్చసీలం.

పఞ్చుద్దేసపరియాపన్నన్తి నిదానుద్దేస-పరాజికుద్దేస-సఙ్ఘాదిసేసుద్దేస-అనియతుద్దేస సఙ్ఖాతం పఞ్చుద్దేసపరియాపన్నం.

పాతిమోక్ఖసంవరసీలన్తి సత్తవీసాధికద్విసతపాతిమోక్ఖసంవరసీలం.

ఉపాదాయుపాదాయ విముత్తానన్తి తణ్హాదిట్ఠిసఙ్ఖాతోపయే ఉపాదాయుపాదాయ విముత్తానం సోతాపన్నసకదాగామిఅనాగామీనం

గేహజనో’తి దాసకమ్మకరాదికో గేహే రితజనో.

తథా బుద్ధం సోకనుదం...పే... ఉమ్మ దిస్వా సదేవకే’తి ఏథ తథా ఏవ ఉమ్మిం దిస్వా మహన్తం ధమ్మ ౌమ్మిం ఞాణచక్ఖునా దిస్వా బుద్ధం సోకనుదం అనుమానేన అనుమానఞాణేన కాతబ్బం ఞాతబ్బం. సదేవకేలోకే యథా ధమ్మో ఉమ్మివిప్ఫారో తథా సదేవకే లోకేబుద్ధో అగ్గో భవిస్సతీ’తి అనుమానేన ఞాతబ్బన్తి యోజనా.

మిగరాజస్సా’తి చతుప్పాదానం మహన్తభావేన మిగరాజస్స హథినో.

పదన్తి ధమ్మపదం.

ధమ్మరాజేన గజ్జితన్తి బుద్ధసీహనాదవచనం ధమ్మరాజేన కథితం.

అనుమానేన ఞాతబ్బం బుద్ధో చ మహన్తో బుద్ధసీహనాదో చ మహన్తో’తి విఞ్ఞాతబ్బం.

లగ్గం దిస్వా భుసం పఙ్కం కలలద్దం గతం మహిన్తి లగ్గం లగ్గాపనసమథం మహన్తం పఙ్కఞ్చ దిస్వా కలలదాయకం ఉదకఞ్చ గతం మహిం మహియా గతం పవిట్ఠం దిస్వా పణ్డితా మహావారిక్ఖధో గతో పవత్తో’తి అనుమానేన జానన్తి.

జనన్తి సాధుజనసముహం.

రజపఙ్కసమోహితన్తి రాగాదిరజసఙ్ఖాతపఙ్కేహి అజ్ఝోథటం పరియోనద్ధం.

వహితం ధమ్మనద్ధియా’తి పరియత్తిపటిపత్తిధమ్మనద్ధియా వహితం.

విస్సట్ఠం ధమ్మసాగరే’తి నిబ్బానసఙ్ఖాతే మహాసముద్దే ధమ్మనద్ధియా విస్సట్ఠం విస్సజ్జితం పవేసితం.

ధమ్మామతగతం ధమ్మామతే పవత్తం సదేవకం సబ్రహ్మకం ఇం మహిం మహియా రితం ఇమం సాధుజనసమూహం.

దిస్వా ఞాణచక్ఖునా పస్సివా.

ధమ్మక్ఖధో మహా’గతో’తి సమ్మాసమ్బుద్ధచరణసఙ్ఖాతో చతురాసీతియా ధమ్మక్ఖధసహస్సానం దేసితత్తా మహాధమ్మక్ఖధోఆగతో పవత్తో’తి అనుమానఞాణేన ఞాతబ్బన్తి యోజనా.

అనుమానపఞ్హో ఏకాదసమో. (ధుతఙ్గకథా)

కతమేన తే పరియాయేన అనుయోగం తే దమ్మి’తి అనుయోగం వం పుచ్ఛి అహం బ్యాకరిస్సామి. అనుయోగవచనం తే తవ కతమేన కారణేన దమ్మి.

వమేవేతం బ్రూహీతి రాజవచనం భన్తే నాగసేన వమేవ పరియాయం బ్రూహి.

తేనహీ’తి తస్మా తవ సోతుకామతాయ సతేన వా...పే...కోటిసతసహస్సేన వా పరియాయం తే కథయిస్సామీతి యోజనా.

> యా కాచి కథా’తి సమ్బధో
> ఇధా’తి ఇమస్మిం ధుతఙ్గవరగుణే,
> అభివుట్ఠన్తి వస్సోదకేనఅభివుట్ఠం
> సమ్పాదకే సతీతి పటిపాదకే పుగ్గలే సతి.

మయ్హం పుట్ఠో’తి ఇమస్మిం ధూతఙ్గవరగుణే పరిబ్యత్తతాయ ఛేకతాయ పాకటాయ బుద్ధియా యుత్తకారణపరిదీపనం సమోసరిస్సతీతి.

విజటితకిలేసజాలవధూ’తి తం కిలేన సముహపఞ్చక్ఖధవధు.

భిన్నభగ్గసఙ్కుటితసఞ్ఛన్నగతినివారణో’తి అరహత్తమగ్గఫలేన భిన్నభగ్గసఙ్కుటితసఞ్ఛిన్నగతినివారణో.

అభినీతవాసో’తి అభిపుఞ్ఞకామేహి అభిపథితవాసో అభినీతిరియాపథవాసో వా.

విముత్తిజ్ఝాయితత్తో’తి అరహత్తఫలజ్ఝానసమ్పయుత్తచిత్తో అచలదళ్హభీరుత్తాణట్ఠానం ఆరమ్మణకరణవసేన ఉపగతో.

ధూతఙ్గపఞ్హకథాసఙ్ఖాతయోగికథా సమత్తా.

చతురాసీతిపఞ్హపటిమణ్డితమేణ్డకపఞ్హవణ్ణనా సమత్తా.

మిలిదపఞ్హమేణ్డకపఞ్హేసు సబ్బే పఞ్హా సమ్పిణ్డితా పఞ్చసత్తాధికసతపఞ్హా హోన్తి. అఙ్గగహణకథాయ పన నాధికసతమాతికాసు సత్తసట్ఠిమాతికా నిద్దేసవసేనఅవిస్సజ్జితా. 'సేసా' రఞ్ఞో చత్తారి అఙ్గాని గహేతబ్బానీ'తిఆదికా ఏకూనచత్తాళీస మాతికా నిద్దేసవసేన అవిస్సజ్జితా యథ పోథకేసు దిస్సన్తి తతో గహేతబ్బా యేవా'తి.

చతస్సో ధమ్మదేసనాయో; ధమ్మాధిట్ఠానా ధమ్మదేసనా, ధమ్మాధిట్ఠానా పుగ్గలదేసనా, పుగ్గలాధిట్ఠానా ధమ్మదేసనా, పుగ్గలాధిట్ఠానా పుగ్గలదేసనా'తి. తాసు పురిమా తిస్సో ధమ్మదేసనా ఇధ గథే లబ్భన్తి, చతుథో న లబ్భతి.

అపరా'పి చుద్దసవిధా దేసనా? అథసదస్సన-గుణపరిదీపన-నిగ్గహ-సమ్పహంసనచరియావోదాననిదస్సన - పుచ్ఛావిసజ్జన-అనుసాసన-పుగ్గలవిసోధనఅజ్ఝాసయపరిపూరణపవేణి సదస్సన-పరప్పవాదమద్దనోపనిస్సయపచ్చయనిదస్సనతుట్ఠా-కారసదస్సనధమ్మసభా-వగుణాది-నిదస్సనాకారదేసనా'తి.

తథ

పచ్చయాకారదేసనా'తి పచ్చయాకారసుత్తన్త-సతిపట్ఠాన-సమ్మప్ప-ధాన-ఇద్ధిపాద-ఇద్రియబల-బోజ్ఝఙ్గాదిసుత్తన్తసమ్బధా.

(అథసదస్సనా) పచ్చయాకారపచ్చయథపరమథం దేసేన్తీ పవత్తా ధమ్మదేసనా అథసదస్సనా నామ.

(గుణపరిదీపనీ). సుసీమ-గోసాల-గోసిఙ్గసమ్పసాదన-పాసాదిక-దసబల-గోతమక- మహాసీహనాదాదిసుత్తన్తసమ్బథ అత్తగుణపరగుణ-సాసనగుణపరిదీపనీ గుణపరిదీపనీ నామ.

(నిగ్గహదేసనా) సకలవినయపిటకం ఆదిం కవా యా కాచి కిలేసపాపపుగ్గలనిగ్గహదేసనా ఏసా నిగ్గహదేసనా నామ.

(సమ్పహంసనా) భయభీరుకానం పుగ్గలానం భయపటిసేధనథాయ ఉపథమ్భజనన-మగ్గానిసంస-సీలథోమనాదికా దేసనా సమ్పహం-సనా నామ.

(చరియావోదాననిదస్సనా) సకలజాతకం అచ్ఛియసుత్తం ఆదిం కవా ద్వేధావితక్కబోధిరాజకుమారసుత్తాదిసమ్బధాదేసనా చరియావోదాననిదస్సనా నామ.

(పుచ్ఛావిస్సజ్జనా) అట్ఠహి పరిసాహి పుచ్ఛితానం పఞ్హానం విస్సజ్జనాపటిసంయుత్తా సకలసగాథవగ్గమాదిం కవా వమ్మికసుత్త-పరాయణసుత్తాదికా దేసనా పుచ్ఛావిస్సజ్జనా నామ.

(అనుసాసనా). అరియవంస-పుఞ్ఞాభిసద-ధుతఙ్గానుసాసన-వత్తానుసాసన-సమ్బధా దేసనా అనుసాసనా నామ.

(పుగ్గలవిసోధనా) భయసదస్సనదేసనాపటిసంయుత్తా దేవదూతఅగ్గిక్ఖథోపమాదిసుత్తసమ్బధాపుగ్గలానం సీలవత్తాదివిసోధనథాయ వుత్తా పుగ్గలవిసోధనా నామ.

(అజ్ఝాసయపరిపూరణా). తవటకనాళక-పటిపదా-ధమ్మదాయాదసుత్తాదికా పుగ్గలానం సమథవిపస్సనాపరిపూరణథాయ కథితా అజ్ఝాసయపరిపూరణా నామ.

(పవేనిసదస్సనకథా). బుద్ధవంస-మహాపదానసుత్తాకారా అత్తనో చ పరేసఞ్చ అభినీహారమారబ్భ పరినిబ్బానపరియోసానా పవేనిసదస్సనకథా నామ.

(పరప్పవాదమద్దనా). చరియాపిటకమాదిం కవా మహాసీహనాద-చూల్లసీహనాద-ధానాభిఞ్ఞాసంవణ్ణనా-పటిబద్ధా దేసనా పరప్పవాదమద్దనా నామ.

(ఉపనిస్సయపచ్చయనిదస్సనా). యథూపనిస్సయా దిస్సమానా దిస్సమానకాయేన దేసనా ఇతివుత్తకమాదిం కత్వా ధనియసుత్త-అరుణవతియసుత్త-నదనపరియాయసుత్తాదిప్పభేదాఉపనిస్సాయ– పచ్చయనిదస్సనా నామ.

(తుట్ఠాకారసదస్సనా). సకలోదాన-సమ్పసాదనియ-సజ్గీతిసుత్తాదికా దేసనా తుట్ఠాకారసదస్సనా నామ.

(ధమ్మసభావగుణనిదస్సనా) ఖధధావాయతనిద్రియసచ్చపటిచ్చ సముప్పాదమగ్గఫలాదయో ధమ్మా విభత్తా తం తథ సభాగవిసభాగపరిదీపికా అభిధమ్మదేసనా చ లక్ఖణపరిదీపికా యే చఞ్ఞే ధమ్మా సలక్ఖణధారణకా అత్తనో సభావవసేన వుత్తా ఏసా ధమ్మసభావగుణనిదస్సనా నామ.

ఇమేహి చుద్దసవిధేహి లోకగ్గనాయకా ధమ్మం దేసేన్తి తేసఞ్చ సావకా'తి.

తేసు పచ్చావిసజ్జనా దేసనా ఇధ పాకటా. సేసా యథారహం ఇధ గహేతబ్బా యేవాతి.

(సాపతత్తికథా). దువిధాకథా ఇమస్మిం మిలిదపఞ్హాప్పకరణేహోన్తి సాపత్తికథా చ అనాపతత్తికథా చ. తథ యం థేరేన భగవతో వచనం రఞ్ఞో సఞ్ఞాపనథం ఆభతం తంసాపత్తికథా నామ.

(అనాపత్తికథా). యా థేరేన సకపటిభానేన వుత్తా సా అనాపత్తికథా నామ.

వుత్తఞ్హేతం పదసోధమ్మసిక్ఖాపదస్స అట్ఠకథాయం-'

మేణ్డకమిలిదపఞ్హేసు థేరస్స సకపటిభానేన అనాపత్తి. యమ్పనరఞ్ఞో సఞ్ఞాపనథం ఆహరవా వుత్తం తథ ఆపత్తీ'తి (ద్వే కథా) పున ద్వే కథా ఇధ హోన్తి సమ్ముతికథా చ పరమథకథా చ.

(సమ్ముతికథా). తథ సమ్ముతికథా నామ'భన్తే నాగసేన వేదగు ఉపలబ్భతీ'తిఆదికా.

పరమథకథా నామ'యో ఉప్పజ్జతి సో ఏవ సో'తిఆదికాతేనాహ?

దువే సచ్చాని అక్ఖాసి సమ్బుద్ధో వదతం వరో,
సమ్ముతిం పరమథఞ్చ తతియం నూపలబ్భతీ'తి.

యమ్పుబ్బే వుత్తం అనుమానకథా ఉపమాకథా'తి, తాసు ఉపమాకథాయ విసుం కోట్ఠాసభావో నత్థి. మిళిదపఞ్హమేణ్డకపఞ్హానం అన్తరన్తరా ఠితా హోతి. అనుమానకథా పన విసుం కోట్ఠాసభావేన హోతీతి.

విచరేథ అనుం పరమే పరమే
సుజనస్స సుఖం నయనే నయనే,
కటు హోతి పధానరతో నరతో
ఇధ యో పన సారమతే రమతే.

పకిణ్ణకవచనవణ్ణనా సమత్తా.

జాతకుద్ధరణం.

జాతకుద్ధరణం పన ఏవం వేదితబ్బం. మేణ్డకపఞ్హతతియవగ్గే పఞ్చ పఞ్చ పఞ్హా.

"అచేతనం బ్రాహ్మణ అసుణన్తం...పే.... పుచ్ఛసి తం కిస్స హేతు"తి ఇదంచతుక్కనిపాతే ఆగతంపలాసజాతకం సధాయ వుత్తం. కతమం తం జాతకన్తి?'

అచేతనం బ్రాహ్మణా'తి ఇదం సథా పరినిబ్బానమఞ్చే నిపన్నో ఆనదథేరం ఆరబ్భ కథేసి.

"సో పాయస్మా రుక్ఖదేవతా పనా అహమేవా"తి.

పలాసజాతకం సమత్తం.

"ఇతి ఫదనరుక్ఖా'పి తా దేవతా...పే.... భారద్వాజ సుణోహి మే"తి ఆగతం. ఇదఞ్చ తేరసనిపాతేఫదనజాతకం సధాయ వుత్తం. కతమం తం జాతకన్తి?

"కుఠారిహథో పురిసో"తి ఇదం సథా రోహిణీనదీతీరే విహరన్తో ఞాతకానం కలహం ఆరబ్భ కథేసి వనసణ్డే దేవతా అహా"న్తి.

ఫదనజాతకం దుతియం తేరసనిపాతం.

మేణ్డకపఞ్హచతుథవగ్గే దేవదత్తబోధిసత్తాధికసమ్పఞ్హో బావీసతిజాతకాని ఆగతానీ'తి.

"భన్తే నాగసేన, తుమ్హే భణథ? దేవదత్తోఏకన్తకణ్హో ఏకన్తకణ్హేహి ధమ్మేహి సమన్నగతో, బోధిసత్తో ఏకన్తసుక్కేహి ధమ్మేహి సమన్నగతో"తి. పున చ దేవదత్తో భవే భవే యసేన చ పక్ఖేన చ బోధిసత్తేన సమసమో హోతి కదాచి అధికతరో వా యదా దేవదత్తో నగరే బారాణసియం బ్రహ్మదత్తస్స రఞ్ఞో పురోహితపుత్తో అహోసి, తదా బోధిసత్తో ఛవకచణ్డాలో విజ్జాధరో, విజ్జం పరిజపిపా అకాలే అమ్బఫలాని నిబ్బత్తేసి. ఏథ తావ బోధిసత్తో దేవదత్తేన జాతియా నిహీనో యససా చ నిహీనో ...పే.... పున చ పరం యదా దేవదత్తో తాపో నామ రాజా అహోసి తదాబోధిసత్తో తస్స పుత్తో ధమ్మపాలో నామ అహోసి తదా

సో రాజా సకపుత్తస్స హథపాదే సీసఞ్చ ఛిదాపేసి. తథ తావ దేవదత్తోయేవ ఉత్తరో అధికతరో. అజ్జేతరహి ఉభోపి సక్యకులే జాయిసు. బోధిసత్తో బుద్ధో అహోసి సబ్బఞ్ఞూ లోకనాయకో. దేవదత్తో అతిదేవస్స సాసనే పబ్బజివా ఇద్ధిం నిబ్బత్తేవా బుద్ధాలయం అకాసి. కిన్ను ఖో భన్తే నాగసేన యం మయా భణితం తం సబ్బం తథం ఉదాహు వితథన్తి? "అయమ్పన మిలిదరఞ్ఞా యాని బావీసతిజాతకాని నిస్సాయ పుచ్ఛితో హోతి తాని మయా ఉద్ధరివా ఇధ కథేతబ్బాని.

తథ చ,'యదా చ దేవదత్తో నగరే బారాణసియం బ్రహ్మదత్తస్స రఞ్ఞో పురోహితపుత్తో అహోసి తదా బోధిసత్తో ఛవకచణ్డాలో అహోసి విజ్జాధరో విజ్జం పరిజపివా అకాలే అమ్బఫలాని నిబ్బత్తేసి. ఏథ తావ బోధిసత్తో దేవదత్తతో జాతియా నిహీనో యససా చ నిహీనో. "ఇదమ్పన వచనం జేతవనారామే విహరన్తేన సథారా తేరసనిపాతే దేవదత్తమారబ్భ కథితం అమ్బజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. దేవదత్తో హి "అహం బుద్ధో భవిస్సామి...పే.... చణ్డాలపుత్తో అహమేవా"తి.

ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం అమ్బజాతకం సధాయ కథితం హోతీతి ఇదం రఞ్ఞో ఆభతం పఠమం జాతకం.

"పున చ పరం యదా దేవదత్తో రాజా అహోసి మహీపతి సబ్బకామసమఙ్గీ తదా బోధిసత్తో తస్సూపభోగో అహోసి హథినాగో సబ్బలక్ఖణసమ్పన్నో తస్స చారుగతివిలాసం అసహమానో రాజా వధం ఇచ్ఛన్తో హథాచరియం ఏవమవోవ? "అసిక్ఖితో తే ఆచరియ హథినాగో తస్స ఆకాసగమనం నామ కారణం హోతీ"తి తథప తాచ బోధిసత్తో దేవదత్తతో జాతియా నిహీనో, లామకో తిరచ్ఛానగతో"తి. ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా వేళువనే విహరన్తేన సథారా ఏకకనిపాతే దేవదత్తమారబ్భకథితం దుమ్మేధజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి ధమ్మసభాయం భిక్ఖు'ఆవుసో దేవదత్తో ...పే.... హథి పన అహమేవా"తి ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞో ఇమం దుమ్మేధజాతకం సధాయ కథితం హోతీతి. దుతియం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో మనుస్సో అహోసి. పవనే నట్ఠాయికో తదా బోధిసత్తో మహాపథవి నామ మక్కటో అహోసి. ఏథపి తావ దిస్సతి విసేసో మనుస్సస్స చ తిరచ్ఛానగతస్స చ. ఏథపి తావ బోధిసత్తో దేవదత్తతో జాతియా నిహీనో'తి ఇమం పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా వేళువనే విహరన్తేన సథారా తింసనిపాతే దేవదత్తస్స సిలాపవిజ్ఝనమారబ్భ కథితం మహాకపిజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి? "తేన హి ధనుగ్గహే పయోజేవా...పే.... కపిరాజా అహమేవా"తి ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమంమహాకపిజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీతి. తతియం జాతకం.

"పున చ పరం యదా దేవదత్తో మనుస్సో హోతి సోణుత్తరో నామ నేసాదో బలవా బలవతరో నాగబలో తదాబోధిసత్తో ఛద్దన్తో నామ నాగరాజా అహోసి. తదా లుద్దకో తం హథినాగం ఘాతేసి. తథపి తావ దేవదత్తో అధికతరో"తి ఇదం వచనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే మహావిహారే విహారన్తేన సథారా తింసనిపాతే ఏకం దహరభిక్ఖునిం ఆరబ్భ కథితం ఛద్దన్తజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి తథ భగవతా విథారతో దేసితం ఛద్దన్తజాతకం తం మయా ఇధ సఙ్ఖేపతో ఉద్ధరివా కథేతబ్బమేవ. "సా కిర సావథియం...పే.... సా పన భిక్ఖుణీ పచ్ఛా విపస్సివా అరహత్తం పత్తా"తి. ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం ఛద్దన్తజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. చతుథాజాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో మనుస్సో అహోసి వనచరకో అనికేతవాసీ తదా బోధిసత్తో సకుణో అహోసి తిత్తిరో మన్తజ్ఝాయీ. తదా సో వనచరకో తం సకుణం ఘాతేసి. తథపి తావ దేవదత్తో జాతియా అధికతరో"తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా గిజ్ఝకూటే విహరన్తేన సథారా నవకనిపాతే దేవదత్తస్స వధాయ పరిసక్కనం ఆరబ్భ కథితం దద్దరజాతకం

(తిత్తిరజాతకం) సధాయ వుత్తం హోతి. "తస్మిం సమయే ధమ్మసభాయం కథం సముట్ఠాపేసుం...పే.... తిత్తిరపణ్డితో పన అహమేవా"తి. ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం దద్దరజాతకం సధాయ కథితం హోతీతి. పఞ్చమజాతకం.

"పున చ పరం యదా దేవదత్తో కలాబు నామ బారాణసిరాజా అహోసి తదా బోధిసత్తో తాపసో అహోసి ఖన్తివాదీ. తదా సో రాజా తస్సతాపసస్స కుద్ధో హథపాదే వంసకలీరే వియ ఛేదాపేసి. తథపి తావ దేవదత్తోయేవ అధికతరో జాతియా చ యసేన చా"తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా జేచవనే విహరన్తేన సథారా చతుక్కనిపాతే ఏకం కోధనభిక్ఖుం ఆరబ్బ కథితం ఖన్తివాదిజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. "సథా పన తం భిక్ఖుం కస్మావం...పే.... ఖన్తివాదితాపసోపన అహమేవా"తి ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం ఖన్తివాదిజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీతి. పట్ఠజాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో అహోసి వనచరో తదాబోధిసత్తో నదియో నామ వానరిదో అహోసి. తదాపి సో వనచరో తం వానరిదం ఘాతేసి సద్ధిం మాతరా కతిట్ఠభాతికేనపి. తథపి తావ దేవదత్తోయేవఅధికతరో జాతియా"తి ఇదం పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా వేళువనే విహరన్తేనసథారా దుకనిపాతే దేవదత్తం ఆరబ్బ కథితం చుల్లనదియజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. "ఏకదివసఞ్హి భిక్ఖూ ధమ్మసహాయం ...పే.... సుపణ్ణరాజా పన అహమేవా"తి ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం పణ్డరజాతకం సధాయ పరతోఘోసవసేన బోధిసత్తో పణ్డరకో నామ నాగరాజ అహోసీ"తి కథితం హోతి తథాహి ఇమస్మిం జాతకే బోధిసత్తో సుపణ్ణరాజా యేవా'తి. అట్ఠమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో మనుస్సో అహోసిపవనే జటిలకో తదా బోధిసత్తో తచ్ఛకో నామ మహాసూకరో అహోసి. తథపి తావ దేవదత్తోయేవ జాతియా అధికతరో"తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా పకిణ్ణకనిపాతే ద్వే మహల్లకే థేరే ఆరబ్బ కథితం తచ్ఛకసూకరజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. "మహాకోసలో పన బిమ్బిసారస్స ధితరం దేన్తో...పే....రుక్ఖదేవతా పన అహమేవా"తి.

ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం తచ్ఛకసూకరజాతకం సధాయ పరతోఘోసవసేన బోధిసత్తో మహాతచ్ఛకసూకరో నామ అహోసితి కథితం తథా హి ఇమస్మిం జాతకే బోధిసత్తో రుక్ఖదేవతాయేవ అహోసీతి. నవమం జాతకం.

పున చ పరం యదాదేవదత్తో చేతియేసు సురపరిచరో నామ రాజా అహోసి ఉపరి పురిసమత్తే గగనేవేహాసఙ్గమో, తదా బోధిసత్తో కపిలో నామ బ్రాహ్మణో అహోసి. తథపి తావ దేవదత్తస్స పథవిప్పవేసమారబ్భ కథితం చేతియజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. "తస్మిఞ్హి దివసే భిక్ఖూ ధమ్మసహాయం. పే-కపిల-బ్రాహ్మణో పన అహమేవా"తి ఏవఞ్చేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇదంచేతియజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీతి. దసమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో మనుస్సో అహోసి సామో నామ, తదా బోధిసత్తో రూరునామ మిగరాజా అహోసి. తథపి తావ దేవదత్తోయేవ జాతియా అధికతరో'తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా తేరసకనిపాతే దేవదత్తమారబ్భకథితం రూరూమగరాజజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. సో కిర భిక్ఖూహి'బహూపకారో ఆవుసో-పేరూరుమిగో పన అహమేవా"తి. ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమంరూరుమిగజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీ'తి ఏకాదసమం జాతకం.

“పున చ పరం యదా దేవదత్తో మనుస్సో అహోసి లుద్దకో పవనచరో, తదా బోధిసత్తో హథినాగో అహోసి నో లుద్దకో తస్స హథినాగస్స సత్తక్ఖత్తుం దన్తే ఛిదివా హరి తథపి తావ దేవదత్తోయేవ యోనియా అధికతరో’తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా ఏకకనిపాతే దేవదత్తమారబ్భ కథితం సీలవనాగరాజజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. ధమ్మసభాయఞ్హి భిక్ఖూ’ఆవుసో దేవదత్తో…పే…. సీలవనాగరాజా పన అహమేవాతి.

ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం సీలవనాగరాజజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీ’తి ద్వాదసమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో సిగాలో అహోసి ఖత్తియధమ్మో, నో యావతా జమ్బుదీపే పదేసరాజానో తే సబ్బే అనుయుత్తే అకాసి, తదా బోధిసత్తో విధురో నామ పణ్డితో అహోసి తథపి తావ దేవదత్తోయేవ యసేన అధికతరో’తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా వేళువనే విహరన్తేన సథారా దుకనిపాతే దేవదత్తమారబ్భ కథితం సబ్బదాఠజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. “దేవదత్తో అజాతసత్తుం పసాదేవా…పే…. పురోహితో పన అహమేవా”తి.

ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం సబ్బదాఠిక జాతకం సధాయ వుత్తం పరతోఘోసవసేన “నో యావతా జమ్బుదీపే పదేసరాజానో, తే సబ్బే అనుయుత్తే అకాసీ”తి వుత్తం తదా హి నోన సబ్బే రాజానో అనుయుత్తే అకాసీ’తి. తేరసమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో సథినాగో హువా లటుకికాయ సకుణికాయ పుత్తకేఘాతేసి, తదా బోధిసత్తో’పి హథినాగో అహోసి యుథపతి తథ తావ ఉభో’పి సమసమా అహేసున్తి’ ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా వేళువనే విహరన్తేన సథారా పఞ్చకనిపాతే దేవదత్తమారరబ్భ కథితం లటుకికజాతకం సధాయవుత్తం హోతీ’తి చుద్దసమం జాతకం.

పున చ పరం “యదా దేవదత్తో యక్ఖో అహోసి అధమ్మో నామ, తదా బోధిసత్తోపి యక్ఖో అహోసి ధమ్మో నామ. తథపి తావ ఉభోపి సమసమా అహేసున్తి“ఇదం పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా ఏకాదసకనిపాతే దేవదత్తస్స పథవిప్పవేసమారబ్భ కథితం ధమ్మదేవపుత్త జాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. “తదా భిక్ఖు ధమ్మిసభాయం ధమ్మదేవపుత్తో పన అహమేవ సమ్మాసమ్బుద్ధో”తి. ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞో ఇమం ధమ్మదేవపుత్తజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీతి పణ్ణరసమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో నావికో అహోసి, పఞ్చన్నం కులసతానం ఇస్సరో, తదా బోధిసత్తోపి నావికో అహోసి పఞ్చన్నం కులసతానం ఇస్సరో తథపి తావ ఉభోపి సమసమా’చ అహేసున్తి“ఇదమ్పన మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా ద్వాదసకనిపాతే దేవదత్తస్స పఞ్చకులసతాని గహేవా నిరయే పవిట్ఠభావమారబ్భ కథితం సముద్దవాణిజజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. “నో హి అగ్గసావకేసు పరిసం గహేవా నోపణ్డితవడఢకీ నామ అహమేవా”తి. ఏవమేతం మిలిదరరఞఞా ఇమం సముద్దవాణిజజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీ’తి. సోళసమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో సథవాహో అహోసి పఞ్చన్నం సకటసతానం ఇస్సరో, తదా బోధిసత్తోపి సథవాహో అహోసి పఞ్చన్నం సకటసతానం ఇస్సరో. తథపి తావ ఉభోపి సమసమా అహేసు”న్తి ఇదమ్పనవచనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా ఏకకనిపాతే అనాథపిణ్డికస్ససహాయకే తిథయసావకే ఆరబ్భ కథితం అపణ్ణక జాతకం సధాయ వుత్తం హోతీ’తి. సత్తరసమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో సాఖో నామ మిగరాజా అహోసి, తదా బోధిసత్తోపి నిగ్రోధో నామ మిగరాజా అహోసి. తథపి తావ ఉభోపి సమసమా అహేసున్తి "ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా ఏకకనిపాతే కుమారకస్సపమాతరం భిక్ఖుణిం ఆరబ్బ కథితం నిగ్రోధమిగజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి సా కిర రాజగహనగరే మహావిభవస్స సేట్ఠినో ధీతా అహోసి నిగ్రోధమిగరాజా పన అహమేవా"తి ఏవ మేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం నిగ్రోధమిగరాజజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీ'తి. అట్ఠారసమం జాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో సాఖో నామ సేనాపతి అహోసి, తదా బోధిసత్తో నిగ్రోధో నామ రాజా అహోసి. తథపి తావ ఉభోపి సమసమా అహేసున్తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా వేళువనే విహరన్తేన సథారా దసకనిపాతే దేవదత్తామారబ్బ కథితం నిగ్రోధజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. "ఏకదివసఞ్హి భిక్ఖూ నిగ్రోధజాతకం సధాయ వుత్తం హోతీ'తి. ఏకునవిసతిమం జాతకం.

పున చ పరం సదా దేవదత్తో ఖణ్డహాలో నామ బ్రాహ్మణో అహోసి, తదా బోధిసత్తో చదో నామ రాజకుమారో అహోసి. తథాపి తావ అనేన ఖణ్డహాలో అధికతరో'తి "ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా గిజ్ఝకూటే విహరన్తేన సథారా దసజాతకేదేవదత్తమారబ్బ కథితం చదకుమారజాతకం సధాయ వుత్తం తం సఙ్ఖేపనో దస్సయిస్సామ. "తస్స వథు సఙ్ఘభేదక్ఖధకే ఆగతమేవ చదకుమారో పన అహమోవా"తి ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం వదకుమారజాతకం సధాయ వుత్తన్తి వీసతిమజాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో బ్రహ్మదత్తో నామ రాజ అహోసి, తదా బోధిసత్తో తస్స పుత్తో మహాపదుమో నామ కుమారో అహోసి, తదా సోరాజా సకపుత్తం చోరప్పపాతే ఖిపాపేసి. యతో కుతోచి పితా పుత్తానం అధికతరో అహోసి విసిట్ఠో, తథపి తావ దేవదత్తోయేవ అధికతరో'తి ఇదమ్పన ఏవనం మిలిదరఞ్ఞా జేతవనే విహరన్తేన సథారా ద్వాదసకనిపాతే చిఞ్చం మాణవికమారబ్బ కథితం మహాపదుమజాతకం సధాయ వుత్తం. "పఠమబోధియఞ్హి దసబలస్స అహం తదా రాజపుత్తో, ఏవం ధారేథ జాతకన్తి, ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం మహాపదుమజాతకం సధాయ పుత్తన్తి ఏకవీసతిమజాతకం.

పున చ పరం యదా దేవదత్తో మహాపతాపో నామ రాజా అహోసి, తదా బోధిసత్తో తస్స పుత్తో ధమ్మపాలో నామ కుమారో అహోసి, తదా సో రాజా సకపుత్తస్స హథపాదే సీసఞ్చ ఛేదాపేసి. తథపి తావ దేవదత్తో యేచ ఉత్తరో అధికతరో"తి ఇదమ్పన వచనం మిలిదరఞ్ఞా వేళువనే విహరన్తేన సథారా పఞ్చకనిపాతే దేవదత్తస్సవధపరిసక్కనమారబ్బ కథితం చుల్లధమ్మపాలజాతకం సధాయ వుత్తం హోతి. "అథేకదివసం భిక్ఖు ధమ్మసభాయం కథం ధమ్మపాలకుమారో పన అహమేవా"తి ఏవమేతం మిలిదరఞ్ఞా ఇమం చుల్లధమ్మపాలజాతకం సధాయ వుత్తన్తి బావీసతిమ జాతకం సమత్తం.

అమ్బజాతక-దుమ్మేధజాతకాని మహాకపి-

ఛద్దన్త-దద్దరఞ్చాపి ఖన్తివాదికజాతకం

చుల్లనదియ-పణ్డరక-తచ్ఛసుకరజాతకం

చేతియజాతకఞ్చాపి రూరుమిగిదజాతకం

సీలవం సబ్బదాఠఞ్చ లటుకికఞ్చ అపణ్ణకం

నిగ్రోధమిగ-నిగ్రోధ-చదకుమారజాతకం

మహాపదుమకుమార-ధమ్మపాలకజాతకం

ఇతి ఏతాని బావీస జాతకాని యధాక్కమం

మిలిదో నాముపదాయ నాగసేనస్స అబ్రవీతి.

ఏవఞ్చ నో రాజా ఇమాని జాతకాని సధాయ కథేవా పునపి ఏవమాహ? "భన్తే నాగసేన, అజ్జేకరహి ఉభోపి సక్యకులేసు జాయింసు. బోధిసత్తోపి బుద్ధో అహోసి. సబ్బఞ్ఞూ లోకనాయకో, దేవదత్తో తస్స దేవాతిదేవస్స సాసనే పబ్బజివా బుద్ధాలయం అకాసి. కిన్నుఖో భన్తే నాగసేన, యం మయా భణితం తం సబ్బమ్పి తథం ఉదాహు వితథన్తి."

జాతకుద్ధరణం సమత్తం.

గాథాసరూపం

గాథాసరూపమ్పన ఏవం వేదితబ్బం?

మిలిదో నామ నో రాజా సాగలాయమ్పురుత్తమే

ఉపగఞ్ఛి నాగసేనం గఙ్గా'వ యథసాగరం.

ఆసజ్జ రాజా చిత్రకథీ ఉక్కాధారం తమోనుదం అపుచ్ఛి నిపుణే పఞ్హే ఠానాఠానగతే పుథూ,

పుచ్ఛా విసజ్జనా చేవ గమ్భీరథూపనిస్సితా

హదయఙ్గమా కణ్ణసుఖా అబ్బుతా లోమహంసనా

అభిధమ్మవినయోగాళ్హా సుత్తజాలసమథితా

నాగసేనకథా చిత్రా ఓపమ్మేహి నయేహి చ

తథ ఞాణమ్పణిధాయ హాసయివాన మానసం

సుణోథ నిపుణే పఞ్హే కఙ్ఖాట్ఠానవిదాళనే'తి

తేనాహు?-

బహుస్సుతో చిత్రకథీ నిపుణో చ విసారదో,

సామయికో చ కుసలో పటిభానే చ కోవిదో;

తేపి తేపిటకా భిక్ఖూ పఞ్చనేకాయికాపి చ,
చతునేకాయికా చేవ నాగసేనం పురక్ఖరుం;

గమ్భీరపఞ్ఞో మేధావీ మగ్గామగ్గస్స కోవిదో,
ఉత్తమత్థమనుప్పత్తో నాగసేనో విసారదో;

తేహి భిక్ఖూహి పరివుతో నిపుణేహి సచ్చవాదిభీ,
చరన్తో గామనిగమం సాగలం ఉపసఙ్కమీ;

సఙ్ఖేయ్యపరివేణస్మిం నాగసేనో తదా వసీ,
కథేతి సో మనుస్సేహి పబ్బతే కేసరీ యథా'తి;

చరణేన చేవ సమ్పన్నం సుదన్తం ఉత్తమే దమే,
దిస్వా రాజా నాగసేనం ఇదం వచనమబ్రవి;

కథికా మయా బహూ దిట్ఠా సాకచ్ఛా ఓసటా బహూ,
న తాదిసం భయం ఆసి అజ్జతానో యథా మమ;

నిస్సంసయం పరాజయో మమ అజ్జ భవిస్సతి,
జయో'వ నాగసేనస్స యథా చిత్తం న సణ్ఠితన్తి;

బాహిరగాథా

యథా హి అఙ్గసమ్భారా హోతి సద్దో రథో ఇతి,
ఏవం ఖన్ధేసు సన్తేసు హోతి సత్తోతి సమ్ముతి;

సీలే పతిట్ఠాయ నరో సపఞ్ఞో చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావయం,
ఆతాపీ నిపకో భిక్ఖు సో ఇమం విజటయే జటన్తి;

అయమ్పతిట్ఠా ధరణీవ పాణినం ఇదఞ్చ మూలం కుసలాభివుద్ధియా,
ముఖఞ్చిదం సబ్బజినానుసాసనే యో సూలక్ఖధో వరపాతిమోక్ఖియో'తి;

సద్ధాయ తరతీ ఓఘం అప్పమాదేన అణ్ణవం,
వీరియేన దుక్ఖం అచ్చేతి పఞ్ఞాయ పరిసుజ్ఝతి;

నాభినదామి మరణం నాభినదామి జీవితం,

కాలఞ్చ పటికఙ్ఖామి నిబ్బిసం భతకో యథా;

నాభినదామి మరణం నాభినదామి జీవితం,
కాలఞ్చ పటికఙ్ఖామి సమ్పజానో పతిస్సతో;

పటిగచ్చేవ తం కయిరా యం జఞ్ఞా హితమత్తనో,
న సాకాటికచిన్తాయ మన్తా ధీరో పరక్కమే;

యథా సాకటికో నామ సమం హిత్వా మహాపథం,
విసమం మగ్గమారుయ్హ అక్ఖభిన్నో'వ ధాయతి;

ఏవం ధమ్మా అపక్కమ్మ అధమ్మమనువత్తియ,
మదో మచ్చుముఖమ్పత్తో అక్ఖచ్ఛిన్నో'వ సోచతి;

అల్లవమ్మపటిచ్ఛన్నో నవద్వారో మహావణో,
సమన్తతో పగ్ఘరతి అసుచి పూతిగధియో'తి;

మిలిదపఞ్హే రితా బావీసతి గాథా సమత్తా.

భస్సప్పవేదీ వేతణ్డీ అతిబుద్ధివిచక్ఖణో,
మిలిదో ఞాణభేదాయ నాగసేనముపాగమీ;

వసన్తో తస్స ఛాయాయ పరిపుచ్ఛన్తో పునప్పునం,
పభిన్నబుద్ధి హువాన సో'పి ఆసి తిపేటకో;

నవఙ్గం అనుమజ్జన్తో రత్తిభాగే రహోగతో,
అద్దక్ఖి మేణ్డకే పఞ్హే దున్నివేఠే సనిగ్గహే;

పరియాయభాసితం అధి అధి సధాయ భాసితం,
సభావభాసితం అధి ధమ్మరాజస్స సాసనే;

తేసం అథమవిఞ్ఞాయ మేణ్డకే జినభాసితే,
అనాగతమ్హి అద్ధానేవిగ్గహో తథ హేస్సతి;

హద కథిమ్పసాదేత్వా ఛేజ్జాపేస్సామి మేణ్డకే,
తస్స నిద్దిట్ఠమగ్గేన నిద్దిసిస్సన్త్యనాగతే;

విసమం సభయం అతివాతో పటిచ్ఛన్నం దేవనిస్సితం,

పథో చ సజ్కమో తిథం అట్ఠేతే పరివజ్జియా;

రత్తో దుట్ఠో చ మూళ్హో చ మానీ లుద్ధో తథా'లసో,

ఏకచిన్తీ చ బాలో చ ఏతే అథవినాసకా;

రత్తో దుట్ఠో చ మూళ్హో చ భీరు ఆమిసచక్ఖుకో,

ఇథి సోణ్డో పణ్డకో చ నవమో భవతి దారకో;

నవేతే పుగ్గలా లోకే ఇత్తరా చలితా చలా,

ఏతేహి మన్తితం గుయ్హం ఖిప్పం భవతి పాకటం;

వసేన యసపుచ్ఛాహి తిథవాసేన యోనిసో,

సాకచ్ఛా స్నేహసంసేవా పతిరూపవసేన చ

ఏతాని అట్ఠ ఠానాని బుద్ధివిసదకారకా,

యేసం ఏతాని సమ్భోన్తి తేసం బుద్ధి పభిజ్జతి;

పూజీయన్తా అసమసమా సదేవమానుసేహి తే,

న సాదియన్తి సక్కారం బుద్ధానం ఏస ధమ్మతా'తి

అయం గాథా సారిపుత్తథేరేన వుత్తా.

ఇమేహి అట్ఠిహి తమగ్గపుగ్గలం

దేవాతిదేవం నరదమ్మసారథిం,

సమన్తచక్ఖుం సతపుఞ్ఞలక్ఖణం

పాణేహి బుద్ధం సరణం గతో'స్మి;

జాలింకణ్హాజినం ధీతం మద్దిదేవిం పతిబ్బతం,

చజమానో నచిన్తేసిం బోధియాయేవ కారణా; (జాతకగాథా)

న అన్తలిక్ఖే న సముద్దమజ్ఝే

న పబ్బతానం వివరం పవిస్స,

న విజ్జతి సో జగతిప్పదేసో

యథట్ఠితం నప్పసహేయ్య మచ్చు;

కాయేన సంవరో సాధు సాధువాచాయ సంవరో,

మనసా సంవరో సాధు సాధు సబ్బథసంవరో;

అచేతనం బ్రాహ్మణ అస్సుణన్తం
జానం అజానన్తమిమం పలాసం,
ఆరద్ధవీరియో ధువమప్పమత్తో
సుఖసేయ్యం పుచ్ఛసి కిస్స హేతు'తి; (జాతకగాథా)

ఇతి ఫదన రుక్ఖోపి తావదే అజ్ఝభాసథ,
మయ్హమ్పి వచనం అథి భాజద్వాజ సుణోహి మే'తి; (జాతకగాథా)

చుదస్స భత్తం భుఞ్జివా కమ్మారస్సా'తి మే సుతం,
ఆబాధం సమ్ఫుసీ ధీరో పబాళ్హం మారణన్తికత్తి

సథవాతో భయం జాతం నికేతా జాయతీ రజో,
అనికేతమసథవం ఏతం పే మునిదస్సనన్తి; (జినభాసితా మినిదేన వుత్తా)

ససముద్దపరియాయం మహిం సాగరకుణ్డలం,
న ఇచ్ఛే సహ నిదాయ ఏవం సయ్హ విజానహీతి; (జాతకగాథా లోమకస్సపేన వుత్తా)

వధిస్సమేతన్తి పరామసన్తో
కాసావమద్దక్ఖి ధజం ఇసీనం,
దుక్ఖేన ఫుట్ఠస్సుదపాది సఞ్ఞా
అరహద్ధజో సబ్భి అవజ్ఝరూపో'తి; (జాతకగాథా ఛద్దన్తనాగరాజేన వుత్తా)

గాథాభిగీతమ్మే అభోజనేయ్యం
సమ్పస్సతం బ్రాహ్మణ నేస ధమ్మో,
గాథాభిగీతం పనుదన్తి బుద్ధా
ధమ్మే సతి బ్రాహ్మణ వుత్తిరేసా; (సుత్తానిపాతగాథా జినభాసితా)

న మే ఆచరియో అథ సదిసో మే న విజ్జతి,
సదేవకస్మిం లోకస్మిం నథి మే పటిపుగ్గలో'తి; (ఖధకగాథా జినభాసితా)

విపులో రాజగహికానం గిరిసేట్ఠో పవుచ్చతి,
సేతో హిమవతం సేట్ఠో ఆదిచ్చో అఘగామినం;

సముద్దో'దధినం సేట్ఠో నక్ఖత్తానఞ్చ చదిమా,
సదేవకస్స లోకస్స బుద్ధో అగ్గో పవుచ్చతీతి;

(ద్వే గాథా మాణవకదేవపుత్తేన వుత్తా నాగసేనథేరేన వుత్తా)

ఏకో మనోపసాదో సరణగమనం అఞ్జలిప్పణామో వా,
ఉస్సహతే తారయితుం మారబలనిసూదనే బుద్ధే'తి; (అయం గాథా సారిపుత్తథేరేనాభతా)

ఆరహథ నిక్ఖమథ యుఞ్జథ బుద్ధసాసనే,
ధునాథ మచ్చునో సేనం నళాగారం'వ కుఞ్జరో'తి; (జినభాసితా మిలిదేన వుత్తా)

యో సీల వా దుస్సీలేసు దదాతి దానం
ధమ్మేన లద్ధం సుపసన్న చిత్తో,
అభిసద్దహం కమ్మఫలం ఉలారం
తం వే దానం దాయకతో విసుజ్ఝతీ'తి; (అయం నాగసేనేన ఆభతా)

న మే దేస్సా ఉభో పుత్తా మద్దీ దేవీ న అప్పియా,
సబ్బఞ్ఞుతం పియం మయ్హం తస్మా పియే అదాసహన్తి;

సహస్సగ్ఘఞ్హి మం తాతో బ్రాహ్మణస్స పితా అదా,
అథో కణ్హాజినం కఞ్ఞం హథినఞ్చ సతేన చా'తి;

జిగచ్ఛాయ పిపాసాయ అహినా దట్ఠో విసేన చ,
అగ్గి ఉదక సత్తీహి అకాలే తథ మియ్యతి;

అనుమానపఞ్హో వుచ్చమానా ఇమా గాథా సల్లక్ఖేతబ్బా?

బహు జనే తారయివా నిబ్బుతో ఉపధిక్ఖయే,
అనుమానేనఞాతబ్బం'అథి నో దీపదుత్తమో'తి;

కమ్మమూలం గహేత్వాన ఆపణం ఉపగచ్ఛథ,
ఆరమ్మణం కిణివాన తతో ముచ్చథ ముత్తియాతి;

న పుప్ఫగధో పటివాతమేతి న చదనం తగరమల్లికా వా,
సతఞ్చ గధో పటివాతమేతి సబ్బా దిసాసప్పురిసో పవాతి;

చదనం తగరం వాపి ఉప్పలం అథ వస్సికీ,
ఏతేసం గధజాతానం సీలగధో అనుత్తరో;

అప్పమత్తో అయ గధో యవాయం నగరచదనీ,
యో చ సీలవతం గధో వాత దేవేసు ఉత్తమో'తి;

కమ్మమూలం జనా దవా గణ్హన్తి అమతం ఫలం,

తేన తే సుఖితా హోన్తి యే కీతా అమతం ఫలన్తి;

యే కేచి లోకే అగదా విసానం పటిబాహకా,
ధమ్మాగదసమం నథి ఏతం పివథ భిక్ఖవో'తి;

యే కేచి ఓసధా లోకే విజ్జన్తి వివిధా బహూ,
ధమ్మోసధ సమం నథి ఏతం పివథ భిక్ఖవో'తి;

ధమ్మోసధం పివివాన అజరామరణా సియుం,
భావయివా చ పస్సివా నిబ్బుతా ఉపధిక్ఖయే'తి;

బ్యాధితం జనతం దిస్వా అమతాపణం పసారయీ,
కమ్మేన తం కిణివాన అమతమాదేథ భిక్ఖవో'తి;

ఏవరూపాని సీలానిసన్తి బుద్ధస్స ఆపణే,
కమ్మేన తం కిణివాన రతనం వో పిలధథా'తి;

సమాధిరతనమాలస్స కువితక్కా న జాయరే,
న చ విక్ఖిప్పతే చిత్తం ఏతం తుమ్హే పిలధథా'తి;

పఞ్ఞారతనమాలస్స న చిరం వత్తతే భవో,
ఖిప్పం ఫస్సేతి అమతం న చ సో రోచతే భవే'తి;

మణిమాలాధరం గేహజనో సామిం ఉదిక్ఖతి,
విముత్తిరతనమాలన్తు ఉదిక్ఖన్తి సదేవకా'తి;

యేన ఞాణేన బుజ్ఝన్తి అరియా కతకిచ్చతం,
తం ఞాణరతనం లద్ధుం వాయమేథ జినోరసా'తి;

పటిసమ్భిదా కిణివానఞాణేన ఫస్సయేయ్య యో,
అసమ్భీతో అనుబ్బిగ్గో అతిరోచతి సదేవకే'తి;

బోజ్ఝఙ్గరతనమాలస్స ఉదిక్ఖన్తి సదేవకా,
కమ్మేన తం కిణివాన రతనం వో పిలధథా'తి;

ఆయు ఆరోగతా వణ్ణం సగ్గం ఉచ్చాకులీనతా,
అసఙ్ఖతఞ్చ అమతం అథి సబ్బాపణే జినే;

అప్పేన బహుకేనాపి కమ్మమూలేన గచ్ఛతి,

కిణివా సద్ధామూలేన సమిద్ధా హోథ భిక్ఖవో;

భవతీహ-

వీతరాగా వీతదోసా వీతమోహా అనాసవా,

వీతతణ్హా అనాదానా ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

ఆరఞ్ఞకా ధూతధరా ఝాయినో లూఖచీవరా,

వివేకాభిరతా ధీరా ధమ్మనగరే వసన్తి తే'తి;

నేసజ్జికా సథతికా అథో'పి ఠానచఙ్కమా,

పంసుకూలధరా సబ్బే ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

తిచీవరధరా సబ్బే చమ్మఖణ్డచతుథకా,

రతా ఏకాసనే విఞ్ఞూ ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

అప్పిచ్ఛా నిపకా ధీరా అప్పాహారా అలోలుపా,

లాభాలాభేన సన్తుట్ఠా ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

ఝాయీ ఝానరతా ధీరా సన్తచిత్తా సమాహితా,

ఆకిఞ్చఞ్ఞం పథయానా ధమ్మనగరే వసన్తీ తే;

పటిపన్నా ఫలట్ఠా చ సేక్ఖా ఫలసమఙ్గినో,

ఆసింసకా ఉత్తమథం ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

సోతాపన్నా చ విమలా సకదాగామినో చ యే,

అనాగామీ చ అరహన్తో ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

సతిపట్ఠానకుసలా బోజ్ఝఙ్గభావనారతా,

విపస్సకా ధమ్మధరా ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

ఇద్ధిపాదేసు కుసలా సమాధిభావనారతా,

సమ్మప్పధానమనుయుత్తా ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

అభిఞ్ఞాపారమిప్పత్తా పేత్తికే గోచరే రతా,

అన్తలిక్ఖమ్హి చరణా ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

ఓక్ఖిత్తచక్ఖు మితభాణీ గుత్తద్వారా సుసంవుతా,
సుదన్తా ఉత్తమే దమే ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

తేవిజ్జా ఛళభిఞ్ఞా చ ఇద్ధియా పారమిం గతా,
పఞ్ఞాయ పారమిప్పత్తా ధమ్మనగరే వసన్తి తే;

యథాపి నగరం దిస్వా సువిభత్తం మనోరమం,
అనుమానేన జానన్తి వడ్ఢకిస్స మహత్తనం;

తథేవ లోకనాథస్స దిస్వా ధమ్మపురం వరం,
అనుమానేన జానన్తి అథి సో భగవా ఇతి;

అనుమానేనజానన్తి ఊమిం దిస్వాన సాగరే,
యథా'యం దిస్సతే ఊమీ మహన్తో సో భవిస్సతి;

తథా బుద్ధం సోకనుదం సబ్బథమపరాజితం,
తణ్హక్ఖయమనుప్పత్తమ్భవసంసారమోచనం;

అనుమానేన ఞాతబ్బం ఊమిం దిస్వా సదేవకే,
యథా ధమ్ముమివిప్ఫారో అగ్గో బుద్ధో భవిస్సతి;

అనుమానేన జానన్తి దిస్వా అచ్చుగ్గతం గిరిం,
యథా అచ్చుగ్గతో ఏస హిమవా సో భవిస్సతి;

తథా దిస్వాధమ్మగిరిం సీతీభుతం నిరూపధిం,
అచ్చుగ్గతం భగవతో అచలం సుప్పతిట్ఠితం;

అనుమానేన ఞాతబ్బం దిస్వాన ధమ్మపబ్బతం,
తథా హి సో మహావీరో అగ్గో బుద్ధో భవిస్సతి;

యథాపి గజరాజస్స పదం దిస్వాన మానుసా,
అనుమానేనజానన్తి మహా ఏస గజో ఇతి;

తథేవ బుద్ధనాగస్స పదం దిస్వా విభావినో,
అనుమానేన జానన్తి ఉళారో సో భవిస్సతి;

అనుమానేనజానన్తి భీతే దిస్వాన కుమ్మిగే,
మిగరాజస్స సద్దేనభీతా'మే కుమ్మిగా ఇతి;

తథేవ తిథియే దిస్వా విథద్ధే భీతమానసే,
అనుమానేన ఞాతబ్బం ధమ్మరాజేన గజ్జితం;

నిబ్బుతం పథవిం దిస్వా హరితపత్తం మహోదకం,
అనమానేన జానన్తి మహామేఘేన నిబ్బుతం;

తథేవిమం జనం దిస్వా ఆమోదితపమోదితం,
అనుమానేన ఞాతబ్బం ధమ్మరాజేన తప్పితం;

లగ్గం దిస్వా భిసం పఙ్కం కలలద్దగతం మహిం,
అనుమానేన జానన్తి వారిక్ఖధో మహా గతో;

తథేవిమం జనం దిస్వా రజోపక్ఖసమాహితం,
వహితం ధమ్మనదియా విస్సట్ఠం ధమ్మసాగరే;

ధమ్మామతగతం దిస్వా సదేవకమిమం మహిం,
అనుమానేన ఞాతబ్బం ధమ్మక్ఖధో మహా గతో;

అనుమానేన జానన్తి ఘాయివా గధముత్తమం,
యథా'యం వాయతీ గధో హేస్సన్తి పుప్ఫితా దుమా;

తథేవాయం సీలగధో పవాయతి సదేవకే,
అనుమానేన ఞాతబ్బం అథి బుద్ధో అనుత్తరో'తి;

అనుమానపఞ్హం.

పస్సతారఞ్ఞకే భిక్ఖూ అజ్ఝోగాళ్హే ధుతే గుణే,
పున పస్సతి గిహీ రాజా అనాగామిఫలే ఠితే;

ఉభోపి తే విలోకేవా ఉప్పజ్జి సంసయో మహా,
బుజ్ఝేయ్య చే గిహీధమ్మే ధుతఙ్గం నిప్ఫలం సియా;

పరవాదివాదమథనం నిపుణం పిటకత్తయే,
హద పుచ్ఛే కథిసేట్ఠం సో మే కఙ్ఖం వినోస్సతీ'తి

మేణ్డకపఞ్హే ఠితా ద్వాసీతి గాథా సమత్తా.

మిలిదప్పకరణే సబ్బా గాథా సమ్పిణ్డితా చతురాధికసతగాథా హోన్తి.

మిలిదప్పకరణే సబ్బగాథాసరూపగహణం సమత్తం.

సంఖ్యాసరూపం

సఙ్ఖ్యాసరూపం పన ఏవం వేదితబ్బం. ఏక-ద్వి-తి-చతు-పఞ్చ-ఛ-సత్త-అట్ఠ-నవ-దస-ఏకాదస-ద్వాదస- తేరస-చుద్దస-సోళస-సత్తరస-అట్ఠారస-ఏకూనవీసతి-పఞ్చవీసతి-అట్ఠవీసతి-తింసా -ఛసట్ఠి-దియడ్ఢసతన్తి పఞ్చవీసతివిధా సఙ్ఖ్యా. తథ బుద్ధో ఏకో, పథవి ఏకా, సముద్దో ఏకో, సినేరు ఏకో, దేవలోకో ఏకో, బ్రహ్మలోకో ఏకో'తి ఛ ఏకకా మిలిదప్పకరణే ఆగతా.

ద్వే అథవసే సమ్పస్సమానా భగవతా విహారదానం అనుఞ్ఞాతం? విహారదానం నామ సబ్బబుద్ధేహి వణ్ణితం అనుమతం థోమితం పసథం విహారదానం దవా దేవమనుస్సా జాతిజరాబ్యాధిమరణేహి ముచ్చిస్సన్తి. విహారే సతి భిక్ఖూ భిక్ఖునియో వా కతోకాసా దస్సనకామానం సులభదస్సనం భవిస్సన్తీ'తి.

ద్వే అథవసే పటిచ్చ సబ్బబుద్ధా అత్తనా నిమ్మితం చతుపచ్చయం న పరిభుఞ్జన్తి? అగ్గదక్ఖిణేయ్యో సథా'తి బహూ దేవమనుస్సా చతుపచ్చయం దత్వా దుక్ఖా ముచ్చిస్సన్తి. బుద్ధా పటిహారియం కవా జీవితవుత్తిం పరియేసన్తీ'తి పరూపవాదలోపనథఞ్చాతి.

ద్వే అకమ్మజా అహేతుజా అనుతుజా? ఆకాసో నిబ్బానఞ్చా'తి

ద్వే అథవసే సమ్పస్సమానేన వేస్సన్తరేన రఞ్ఞా ద్వే పుత్తా దిన్నా? దానపథోవ మే న పరిహాయిస్సతి, ఇమే కుమారా మూలజలాహారభుఞ్జనదుక్ఖతో ముచచిస్సన్తీ'తి.

ఉదకస్స ద్వే గుణా నిబ్బానం అనుప్పవిట్ఠా? సీతలభావో, పీతస్స ఘుమ్మవినయనభావో చా'తి.

అసతియా అజాననేన చా'తి ద్వీహి కారణేహి ఆపత్తిం ఆపజ్జన్తీ'తి ఛ దుకా ఆగతా.

సీతేన ఉణ్హేన అతిభోజనేనా'తి తీహి ఆకారేహి పిత్తం కుప్పతి.

సీతేన ఉణ్హేన అన్నాపానేన చా'తి తహీ ఆకారేహి సేమ్హం కుప్పతి.

బుద్ధవంసతాయ ధమ్మగరుకతాయ భిక్ఖుభుమిమహన్తతాయా'తి తీహి కారణేహి పాతిమోక్ఖం పటిచ్ఛన్నం కారాపేతి.

అగదస్స తయో గుణా నిబ్బానం అనుప్పవిట్ఠా? గిలానకానం పరిసరణం రోగవినాసనం అమతకరణన్తి.

మణిరతనస్స తయో గుణా నిబ్బానం అనుప్పవిట్ఠా? సబ్బకామదదం నహాసకరం ఉజ్జోతథకరన్తి.

రతనచదనస్స తయో గుణా? వణ్ణసమ్పన్నో గధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో'తి సత్త తికా వుత్తా.

సప్పిమణ్డస్స తయో గుణా? వణ్ణసమపన్నో, గధసమ్పన్నో, రససమ్పన్నో’తి సత్తతికా వుత్తా దిట్ఠధమ్మఫాసువిహారతాయ అనవజ్జగుణబహులతాయఅసేసఅరియవీథిభావతో సబ్బబుద్ధపసథతాయాతి ఇమే చత్తారో అథవసే సమ్పస్సమానా బుద్ధా పటిసల్లానం సేవన్తి.

నిన్నతాయ ద్వారతాయ చిణ్ణతాయ సముదాచరితత్తాతి చతుహి ఆకారేహి మనోవిఞ్ఞాణం ద్విపఞ్చవిఞ్ఞాణే అనుపవత్తతి.

కమ్మవసేన యోనివసేన కులవసేన ఆయాచనవసేనా’తి చతున్నం సన్నిపాతానం వసేన గబ్భస్సావక్కన్తి హోతి.

అదిట్ఠన్తరాయో, ఉద్దిస్సకతస్స అన్తరాయో, ఉపక్ఖటన్తరాయో పరిభోగన్తరాయో’తి చత్తారో అన్తరాయా తేసు అదిట్ఠన్తరాయో భగవతో అథి, సేసా తయో నథి, ఉద్దిస్సకతస్స బ్యామప్పభాయ సబ్బఞ్ఞుతఞాణస్స జీవితస్స చా’తి చతున్నం అన్తరాయాభావా.

అబ్భా, మహికా, మేఘో, రాహు చా’తి చత్తారో సూరియరోగా సముద్దసస చత్తారో గుణా? కుణపేహి అసంవాసియభావో, నదీహి అపూరణతా, మహాభుతావాసతా, విచిత్తపుప్ఫసమాకిణ్ణతా’తి.సత్త చతుక్కా వుత్తా.

౫. భుమిమహన్తతా, పరిసుద్ధవిమలతా, పాపేహిఅసంవాసియతా, దుప్పటివిజ్ఝతా, బహువిధసంవరరక్ఖియతా’తి సాసనస్స ఇమే అతుల్యా పఞ్చ గుణా వత్తన్తి పకాసన్తి.

భోజనస్స పఞ్చ గుణా నిబ్బానం అనుప్పవిట్ఠా? అచ్చుగ్గతతా, అచలతా దురధిరోహణతా బీజారూహణతా కోపానునయవివజ్జనతా’తి.

ఆహచ్చపదేన రసేన ఆచరియవంసతాయ అధిప్పాయాకారతాయ ఞాణుత్తరతాయా’తి ఇమేహి పఞ్చగుణేహి అథో పటిగ్గహేతబ్బో చా’తి చత్తారో పఞ్చకా వుత్తా.

౬. సేనాపతి, పురోహితో, అక్ఖదస్సో, భణ్డాగారికో, ఛత్తగాహో, ఖగ్గగాహో అమచ్చో’తి ఛ అమచ్చా గణీయన్తి. వేపుల్లో రాజగహియానం బుద్ధో అగ్గో పవుచ్చతీ’తి ఛ అగ్గా. మాణవగామికదేవపుత్తేన వుత్తగాథా నాగసేనేన ఆహరివా వుత్తా.

వాతికో, పిత్తికో, సేమ్హికో, దేవతూపసంహారతో, సముదాచిణ్ణతో, పుబ్బనిమిత్తతో’తి ఛ జనా సుపినంపస్సన్తీ’తి తయో ఛక్కా వుత్తా.

౭. పుథుజ్జనచిత్తం, సోతాపన్నచిత్తం, సకదాగామిచిత్తం, అనాగామిచిత్తం, అరహన్తచిత్తం, పచ్చేకబుద్ధచిత్తం, సమ్మాసమ్బుద్ధచిత్తన్తి సత్త చిత్తవిముత్తియో.

నారదో, ధమ్మన్తరీ, అంగీరసో, కపిలో, కణ్డరగ్గిసామో, అతులో, పుబ్బకచ్చాయనో’తి సత్త ఆచరియా ఓవాదకారకా.

> “జిఘచ్ఛాయ, పిపాసాయ, అహినా దట్ఠో, విసేన చ,
> అగ్గీ-ఉదక-సత్తీహి అకాలే తత్థ మియ్యతీ”తి;

ఇమే సత్త జనా అకాలమరణికా నామా'తి తయో సత్తకా వుత్తా.

౮. విసమం సభయం ...పే.... అట్ఠేతే పరివజ్జియా'తి ఇమాని అట్ఠట్ఠానాని పణ్డితేహి పరివజ్జనీయానీతి పరివజ్జనీయట్ఠానట్ఠకం నామ.

రత్తోదుట్ఠో ...పే.... ఏతే అథవినాసకా'తి ఇదం అథవినాసకట్ఠకం నామ.

వసేన యసపుచ్ఛాహి ...పే.... తేసం బుద్ధి పభిజ్జతీ'తి ఇదం బుద్ధివిసదకరణట్ఠకం నామ.

కాలం దేసం దీపం కులం జనేత్తిమాయుం మాసం నేక్ఖమ్మం విలోకేతీ'తి ఇదం బోధిసత్తేన విలోకియట్ఠకం నామ.

"విక్కయానాగతమగ్గో తిథం తీరం ఆయుధిరం;
అనాగతం కుసలంవా'తి అట్ఠట్ఠానా విలోకియా"తి;

ఇదం అనాగతవిలోకియట్ఠకం నామ.

"వాణిజో హథినాగో చ సాకటికో నియామకో
భిసక్కో ఉత్తరసేతు భిక్ఖు చేవ జినఙ్కురో,
ఏతే అట్ఠ అనాగతే అట్ఠ జనా విలోకియా"తి;

ఇదం విలోకియట్ఠకం నామ.

రత్తో దుట్ఠో'చ మూళ్హో చ మానీ లుద్ధో తథా'లసో రాజా చ ఘాతకా అట్ఠ నాగసేనేన దేసితా'తిఇదం ఘాతకట్ఠకం నామ.

వాత పిత్తేన సేమ్హేన ...పే.... అకాలే తథ వియ్యతీ'తి ఇదం అకాలమరణకారణట్ఠకం నామ.

న వా అథో అనుసాసితబ్బో, న రాగుపసంహితం చిత్తం న దోసూపసంహితం చిత్తం న మోహూపసంహితం చిత్తం ఉపట్ఠాపేతబ్బం, దాసకమ్మకరపోరిసేసు నీచవుత్తినా భవితబ్బం, కాయికవాచసికం సుట్ఠు రక్ఖితబ్బం, ఛళిద్రియాని సుట్ఠూ రక్ఖితబ్బాని, మేత్తాభావనాయ మానసం ఉపట్ఠాపేతబ్బన్తి ఇదం రఞ్ఞో మిలిదేన సమాదిన్నం వత్తట్ఠకం నామ.

పుప్ఫాపణం గధాపనం ఫలాపణం అగదాపణం ఓసధాపణం అమతాపణం రతనాపణం సబ్బాపణన్తి ఇదం ఆపణట్ఠకం నామా'తి. దస అట్ఠకా వుత్తా.

౯.'రత్తో దుట్ఠో చ మూళ్హో చ ...పే.... ఖిప్పం భవతి పాకటన్తి' ఇదం ఇత్తరనవకం నామ.

నవానుపుబ్బవిహారసఙ్ఖాతధమ్మానుమజ్జజనవకన్తి ద్వే నవకా వుత్తా.

'సఙ్ఘసమయిసుఖో దుక్ఖి ధమ్మాధిపతికోపి చ

సంవిభాగీ యథాథామం జినచక్కాభివడ్ఢకో

సమ్మాదిట్ఠిపురక్ఖారో అనఞ్ఞసథుకో తథా

సురక్ఖో కాయకమ్మాది సమగ్గాభిరతోపి చ

అకుభో న చరే చక్కే బుద్ధాదిసరణఙ్గతో

దస ఉపాసకగుణా నాగసేనేన దేసితా’తి

ఇదం ఉపాసకగుణదసకం నామ.

గఙ్గా యమునా అచిరవతీ సరభు మహీ సిధు సరస్సతీ వేత్రవతీ వితథా చదభాగా’తీ ఇదంనదిదసకం నామ.

సీతం ఉణ్హం జిఘుచ్ఛా పిపాసా ఉచ్చారో పస్సావో థినమిద్ధం జరా బ్యాధి మరణన్తి ఇదం కాయానువత్తకదసకం నామ.

బుద్ధే సగారవో, ధమ్మే సగారవో, సఙ్ఘే సగారవో, సబ్రహ్మచారిసు సగారవో, ఉద్దేసపరిపుచ్ఛాసు వాయమతి, సవణబహులో హోతి, భిన్నసీలో’పి ఆకప్పం ఉపట్ఠాపేతి, గరహభయా కాయికవాచసికఞ్ఛస్స సురక్ఖితం హోతి, పధానాభిముఖం చిత్తం హోతి, కరోన్తోపి పాపం పటిచ్ఛన్నం ఆచరతీ’తి ఇదం గిహిదుస్సీలాధికగుణదసకం నామ.

అవఙ్ఘకవచధారణకో, ఇసిసామఞ్ఞభణ్డలిఙ్గధారణకో, సఙ్ఘసమయమనుపవిట్ఠతాయ బుద్ధధమ్మసఙ్ఘరతనగతతాయ పధానాలయనికేతవాసతాయ జినసాసనే ధనపరియేసనతో వరధమ్మదేసనతో ధమ్మదీపగతిపరాయణతాయ’ అగ్గో బుద్ధో’తి ఏకన్తోజుదిట్ఠితాయ ఉపోసథసమాదానతో దక్ఖిణం విసోధేతీ’తి ఏకన్తోజుదిట్ఠితాయ ఉపోసథసమాదానతో దక్ఖిణం విసోధేతీ’తి ఏకన్తోజుదిట్ఠితాయ ఉపోసథసమాదానతో దక్ఖిణం విసోధేతీ’తి ఇదం దక్ఖిణావసేన దసకం నామ.

అలగ్గనతా, నిరాలయతా, వాగో, పహాణం, అపునరావత్తితా, సుఖుమతా, మహన్తతా, దురనుబోధతా, దుల్లభతా అసదిసతా, బుద్ధధమ్మస్సా’తి ఇదం బోధిసత్తగుణదసకం నామ.

మజ్జదానం, సమజ్జదానం, ఇథిదాం, అసభదానం, చిత్తకమ్మదానం, విసదానం, సథదానం, సఙ్ఖలికదానం, కుక్కుటసూకరదానం, తులాకూట మాననకూటదాననన్తి ఇదం లోకే అదానసమ్మతదానం నామ.

మాతా బధనం, పితా బధనం, భరియా బధనం, పుత్తా బధనం, ఞాతీ బధనం, మిత్తాబధనం, ధనం బధనం, లాభసక్కారోబధనం, ఇస్సరియం బధనం, పఞ్చకామగుణా బధనన్తి ఇదం బధనదసకం నామ.

విధవా ఇథి, దుబ్బలో పుగ్గలో, అమిత్తఞాతిపుగ్గలో, మహగ్ఘసో, అనాచారియకులవాసీ, పాపమిత్తో, ధనహీనో, ఆచరియహీనో, కమ్మహీనో, పయోగహీనో పుగ్గలో’తి ఇదం ఓఞాతబ్బపుగ్గలదసకం నామ.

దమే సమే ఖన్తిసంవరే యమే నియమే అక్కోధే విహింసాయ సచ్చే సోచేయ్యే’తి దసట్ఠానేసు సతతం చిత్తం పవత్తతీ’తి ఇదం వేస్సన్తరగుణదసకం నామా’తి.

ఏకాదస దసకా వుత్తా.

౧౧. ఆకాసస్స ఏకాదస గుణా నిబ్బానం అనుప్పవిట్ఠా? న జాయతి, నజియ్యతి, న మియ్యతి, న చవతి, న ఉప్పజ్జతి, దుప్పసయ్హో, అచోరహరణో, అనిస్సితో, విహఙ్గగమనో, నిరావరణో, అనన్తో’తి ఇదం ఆకాసగుణకాదసకం నామ.

సీలపాకారం …పే॰… సతిపట్ఠానవీథికన్తి ఇదం ధమ్మనగరపరివారేకాదసకం నామా’తి ద్వే ఏకాదసకా వుత్తా.

౧౨. రత్తో రాగవసేన అపచితిం న కరోతి, దుట్ఠో దోసవసేన, మూళ్హో మోహవసేన, ఉన్నళో మానవసేన, నిగ్గుణో అవిసేసతాయ, అతిథద్ధో అతిసేధతాయ, హీనో హీనభావతాయ,వచనకరో అనిస్సరతాయ, పాపో కదరియతాయ, దుక్ఖాపితో దుక్ఖాపితతాయ, లుద్ధో లోభవసేన, ఆయూహితో అథసాధనవసేన అపచితిం న కరోతీతి ఇదం అపచితిఅకారకపుగ్గలద్వాదసకం నామ ఏకమేవ ఆగతం.

౧౩. పంసుకూలికఙ్గం తేచీవరికఙ్గం పిణ్డపాతికఙ్గం సపదానచారికఙ్గం ఏకాసనికఙ్గం పత్తపిణ్డికఙ్గం ఖలుపచ్ఛాభత్తికఙ్గం ఆరఞ్ఞికఙ్గం రుక్ఖమూలికఙ్గం అబ్భోకాసికఙ్గం సోసానికఙ్గం యథాసథతికఙ్గం నేసజ్జికఙ్గన్తి ఇదం ధుతఙ్గతేరసకం నామ ఏకమేవ.

౧౪. చుద్దసబుద్ధఞాణవసేన చుద్దసకం వేదితబ్బం.

౧౬. అలఙ్కారపళిబోధో, మణ్డనపళిబోధో, తేలమక్ఖనపళిబోధో, వణ్ణపళిబోధో, మాలాపళిబోధో, గధపళిబోధో, వాసపళిబోధో, హరీటకిపళిబోధో, ఆమలకపళిబోధో, రఙ్గపళిబోధో, బధనపళిబోధో, కోచ్ఛపళిబోధో, కప్పకపళిబోధో, విజటనపళిబోధో, ఊకాపళిబోధో, కేసేసు లూయన్తేసు సోచన్తి కిలమన్తి పరిదేవన్తి ఉరత్తాళిం కదన్తి సమ్మోహం ఆపజ్జన్తీతి ఇదం కేసపళిబోధసోళకం.

తిరచ్ఛనగతో పేతో మిచ్ఛాదిట్ఠితో కుహకో మాతుఘాతకో పితుఘాతకో అరహన్తఘాతకో లోహితుప్పాదకో సఙ్ఘభేదకో తిథియపక్కన్తకో థేయ్యసంవాసకో భిక్ఖునీదూసకో తేరసన్నం గరుకాపత్తీనం అఞ్ఞతరం ఆపజ్జివా అవుట్ఠితో పణ్డకో, ఉభతోబ్యఞ్జనకో, ఊనసత్తవస్సకో’తి ఇదం అధమ్మాభిసమయపుగ్గలసోళసకన్తి ద్వే సోళసకా వుత్తా.

౧౭. అభిజానతో సతి ఉప్పజ్జతి కటుమికాయ, ఓళారికవిఞ్ఞాణతో హితవిఞ్ఞాణతో అహితవిఞ్ఞాణతో సభాగనిమిత్తతో వీసభాగనిమిత్తతో కథాభిఞఞాణతో లక్ఖణతో సరణతో ముద్దతో గణనాతో ధారణతో భావనతో పోత్థకనిబధనతో ఉపనిక్ఖేపతో అనుభుతతో సతి ఉప్పజ్జతీతి ఇదం సతిఉప్పజ్జనాకారసత్తరసకం ఏకమేవ.

౧౮. అట్ఠారసబుద్ధధమ్మవసేన అట్ఠారసకం వేదితబ్బం.

౧౯. సుతి సుముతి సంఖ్యయోగా ఞాయవేసేసికా గణితా గధబ్బా తికిచ్ఛా చతుబ్బేదా పురాణా ఇతిహాసజోతిసా మాయా హేతు మన్తనా యుద్ధా ఛదసా బుద్ధవచనేన ఏకూనవీసతీతి ఇదం రఞ్ఞో సిక్ఖితసథేకూనవిసతికం.

౨౨. అగ్గో యమో సేట్ఠో నియమో హారో విహారో సంయమో సంవరో ఖన్తి సోరచ్చం ఏకన్తచరియా ఏకత్తాభిరతి పటిసల్లానం హిరి ఓత్తప్పం వీరియం అప్పమాదో సిక్ఖాపదానం ఉద్దేసో పరిపుచ్ఛా సీలాదిఅభిరతి నిరాలయతా సిక్ఖాపదపారిపూరితాతి బావీసతిసమణకరణా ధమ్మా కాసావధారణం భణ్డుభావో చా'తి ద్వే లిఙ్గాని పక్ఖిపివా వదనకారణగుణబావీసతికం.

౨౫. ఆరక్ఖా సేవనా చేవ పమత్తప్పమత్తా తథా సేయ్యావకాసో గేలఞ్ఞం భోజనం లబ్భకఞ్చేవ విసేసో చ విజానియా పత్తభత్తం సంవిభజే అస్సాసో చ పటిచారో గామవిహారం చారా టే సల్లాపో పన కాతబ్బో ఛిద్దం దిస్వా ఖమేయ్య చ సక్కచ్చాఖణ్డకారీ ద్వే అరహస్సాసేసకారి ద్వే జనేయ్య జనకం చిత్తం వడ్ఢిచితతం జనేయ్య చ సిక్ఖాబలే ఠపేయ్య నం మేత్తం చిత్తఞ్చ భావయే. న జహే అపదాయ చ కరణీయే చ ఉస్సుకం పగ్గహే ఖలికం ధమ్మే. ఇతి పంచవీస గుణామిలిదేన పకాసితా'తి ఇదం అన్తేవాసికమ్హి ఆచరియేన కతగుణపంచవీసతికం

కోధో ఉపనాహో మక్ఖో పలాసో ఇస్సా మచ్ఛరియం మాయా సాఠేయ్యం థమ్భో సారమ్భో మానో అతిమానో మదో పమాదో థినమిద్ధం నది ఆలస్యం పాపమిత్తతా రూపా సద్దా గధా రసా ఫోట్ఠబ్బా ఖుధా పిపాసా అరతీతి ఇదం చిత్తదుబ్బలీకరణధమ్మపఞ్చవీసతికన్తి ద్వే పఞ్చవీసతికా వుత్తా.

౨౮. పటిసల్లానం పటిసల్లియమానం పుగ్గలం రక్ఖతి. ఆయుం వడ్ఢేతి, బలం వడ్ఢేతి, వజ్జం పిదహతి, అయసం అపనేతి, యసం ఉపదహతి, అరతిం అపనేతి, రతిం ఉపదహతి, భయం అపనేతి, వేసారజ్జం కరోతి, కోసజ్జం అపనేతి, వీరియం అభిజనేతి, రాగం అపనేతి, దోసం అపనేతి, మోహం అపనేతి, మానం నిహన్తి, వితక్కం భఞ్జతి, చిత్తమేకగ్గం కరోతి, మానసం సినేహయతి, హాసంఅభిజనేతి, గరుకంకరోతి, మానం ఉప్పాదయతి, నమస్సియం కరోతి, పీతిం పాపేతి, పామోజ్జం కరోతి, సఙ్ఖారానం సభావం దస్సయతి, భవపటిసధిం ఉగ్ఘాటేతి, సబ్బసామఞ్ఞం దేతీతి ఇదంపటిసల్లానే గుణట్ఠవీసతికం.

మహోసధో మహారాజ సూరో, హిరిమా, ఓత్తాపీ, సపక్ఖో, మిత్తసమ్పన్నో, ఖమో, సీలవా, సచ్చవాదీ, సోచేయ్యసమ్పన్నో, అకోధనో, అనతిమానీ, అనుసూయకో, వీరియవా, ఆయూహకో, సఙ్గాహకో, సంవిభాగీ, సఖిలో, నివాతవుత్తి, అసఠో, అమాయావీ, బుద్ధిసమ్పన్నో, కిత్తిమా, విజ్జాసమ్పన్నో, హితేసీ ఉపనిస్సితానం, అభిరూపో దస్సనీయో, పథితో సబ్బజనస్స, ధనవా యసవా'తి ఇదం మహోసధగుణట్ఠవీసతికం ఇతి ద్వే అట్ఠవీసతికా వుత్తా.

౩౦. ఇమేహి తేరసహి ధుతగుణేహి పుబ్బే ఆసేవితేహి నిసేవితేహి చిణ్ణేహి పరిచిణ్ణేహి చరితేహి పరిపూరితేహి నిమిత్తభూతేహి అరియసావకో ఇధ భవే తింసగుణవరేహి సముపేతో హోతి కతమేహి తింసగుణవరేహి? సినిద్ధముదుమద్దవమేత్తచిత్తో హోతి, ఘాతితహతవిహతకిలేసో హోతి, హతనిహతమానదప్పో హోతి, అచలదళ్హనివిట్ఠనిబ్బేమతికసద్ధో హోతి, పరిపుణ్ణ-పీణిత. పహట్ఠలోభనియ-సన్త-సుఖ-సమాపత్తిలాభీ హోతి, సీల-వర-పవర-అసమ-సుచిగధపరిభావితో హోతి, దేవమనుస్సానం పియో హోతి మనాపో, ఖీణాసవ-అరియపుగ్గల-పథితో హోతి, దేవమనుస్సానం వదితపూజితో ధుతధవితధోమితపసధో, ఇధ వా హురం వా లోకేన అనుపలిత్తో, అప్పథోకవజ్జే'పి భయదస్సావీ, విపుల-వర-సమ్పత్తికామానం మగ్గఫలవరథసాధనో, అయాచితవిపులపణీతపచ్చయభాగీ, అనికేతసనో, ధానజ్ఝాయితపవరవిహారీ, విజటితకిలేసజాలవథుకో, భిన్న-భగ్గ-సఙ్కటిత-సమ్ఛిన-గతినివారణో, అకుప్పధమ్మో, అహీనీతవాసో, అనవజ్జభోగీ, గతివిముత్తో, ఉత్తిణ్ణసబ్బవిచికిచ్ఛో, విముత్తిజ్ఝాయితత్తో, దిట్ఠధమ్మో,

అచలదళ్హభీరుత్తాణముపగతో, సముచ్ఛిన్నానుసయో, సబ్బాసవక్ఖయమ్పత్తో, సన్తసుఖసమాపత్తివిహారబహులో, సబ్బసమణగుణసముపేతో, ఇమేహి తింసగుణవరేహి సముపేతో హోతి. ఇతి ధుతఙ్గగుణానిసంసగుణవరతింసకం.

జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా, బ్యాధిపి దుక్ఖో, మరణమ్పి దుక్ఖం, సోకోపి పరిదేవోపి దుక్ఖో,ఉపాయాసోపి అప్పియేహి సమ్పయోగోపి పియేహి విప్పయోగోపి, మాతుమరణమ్పి పితుమరణమ్పి భాతుమరణమ్పి భగినిమరణమ్పి ఞాతిమరణమ్పి ఞాతిబ్యసనమ్పి భోగవ్యసనమ్పి సీలబ్యసనమ్పి దిట్ఠిబ్యసనమ్పి రాజబ్యసనమ్పి చోరబ్యసనమ్పి వేరిభయమ్పి దుబ్భిక్ఖభయమ్పి అగ్గిభయమ్పి దుక్ఖం, ఉదకభయమ్పి దుక్ఖం, ఊమిభయమ్పి ఆవట్టభయమ్పి కుమ్భీలభయమ్పి సుంసుమారభయమ్పి అత్తానువాదభయమ్పి పరానువాదభయమ్పి అసిలోకభయమ్పి దణ్డభయమ్పి దుగ్గతిభయమ్పి పరిససారజ్జభయమ్పి ఆజీవికభయమ్పి మరణభయమ్పి మహాభయమ్పి వేత్తేహి తాళనమ్పి కసాహి తాళనమ్పి అడ్ఢదణ్డకేహి తాళనమ్పి హథచ్ఛేదమ్పి పాదచ్ఛేదమ్పి నాసచ్ఛేదమ్పి కణ్ణచ్ఛేదమ్పి కణ్ణనాసచ్ఛేదమ్పి బిళఙ్గథాలికమ్పి సఙ్ఖముణ్డికమ్పి రాహుముఖమ్పి జోతిమలికమ్పి హథపజ్జోతికమ్పి ఏరకవత్తికమ్పి చీరకవాసికమ్పి ఏనేయ్యకమ్పి బలిసమంసికమ్పి కహాపణికమ్పి ఖారాపతచ్ఛికమ్పి పళిఘపరివత్తికమ్పి పలాలపీఠికమ్పి తత్తేనపి తేలేన ఓసిఞ్చనమ్పి సునఖేహి ఖాదాపనమ్పి జీవసూలారోపణమ్పి అసినాసీసచ్ఛేదనమ్పీతి ఇదం దుక్ఖసట్ఠికం.

సఙ్ఖముణ్డకన్తి సఙ్ఖముణ్డకమ్మకరణం తం కరోన్తా ఉత్తరోట్ఠస్స ఉభయతో కణ్ణచూళికగలవాటకపరిచ్ఛేదేన చమ్మం ఛిదివా సబ్బకేసే ఏకతో గణ్ఠిం కవా దణ్డకేన వేఢవా ఉప్పాటేన్తి సహ కేసేహి చమ్మం ఉట్ఠహతి తతో సీసకటాహంథూలసక్ఖరాహి ఘంసివా ధోవన్తా సఙ్ఖవణ్ణం కరోన్తి.

తథ బిళఙ్గథాలికన్తి కఞ్జియోక్ఖలికకమ్మకరణం. తం కరోన్తా సిసకటాహం ఉప్పాటేవా తత్తం అయోగుళం సణ్డాసేన గహేవా తథ పక్ఖిపన్తి. తేన మథలుఙ్గం పక్కరివా ఉపరి ఉత్తరతి.

రాహుముఖన్తి రాహుముఖకమ్మకరణం. తం కరోన్తా సఙ్కునా వివరివా అన్తోముఖే దీపం జాలేన్తి. కణ్ణచూళికాహి వా పట్ఠాయ ముఖం నిఖాదనేన ఖణన్తి లోహితంపగ్ఘరివా ముఖం పూరేతి.

జోతిమాలికన్తి సకలసరీరం తేలపిలోతికాయ వేఠేవా ఆలిమ్పేన్తి.

హథపజ్జోతికన్తి హథే తేలపిలోతికాయ వేఠేవా పజ్జాలేన్తి.

ఏరకవత్తికన్తి ఏరకవత్తకమ్మకరణం. తం కరోన్తా హేట్ఠాగివతో పట్ఠాయ చమ్మవట్టే కన్తన్తా గోప్ఫకే పాతేన్తీ అథ నం యోత్తేహి బధివా కడ్ఢన్తి. సో అత్తనో'వచమ్మవట్టే అక్కమివా పతతి చీరకవాసికన్తి చిరకవాసికకమ్మకరణం. తం కరోన్తా తథేవ చమ్మవట్టే కన్తివా కటియం ఠపేన్తి. కటితో పట్ఠాయ కన్తివాగోప్ఫకేసు ఠపేన్తి. ఉపరిమేహి హేట్ఠిమసరీరం చీరకనివాసననివథం వియ హోతి.

ఏణేయ్యకన్తి ఏణేయ్యకకమ్మకరణం. తం కరోన్తా ఉభోసు కప్పరేసు చ జణ్ణుకేసు చ అయసలాకయో దవా అయసూలాని కోట్టేన్తి. సో చతుహి అయయులేహి భుమియం పతిట్ఠహతి. అథ నం పరివారేవా అగ్గిం కరోన్తి. తం సధిసధితో సూలాని అపనేవా చతుహి అట్ఠికోటీహియేవ ఠపేన్తి.

బళిసమంసికన్తిఉభతోముఖేహి బళిసేహి పహరివా చమ్మమంసనహారూని ఉప్పాటేన్తి.

కహాపణకన్తి సకల సరీరం తిణ్హాహి వాసీహి కోటితో పట్ఠాయ కహాపణ మత్తం కహాపణ మత్తం పాతేన్తా కోట్టేన్తి.

ఖారాపతచ్ఛికన్తి సరీరం తథ తథ ఆవుధేహి పహరివా కోచ్ఛేహి ఖారం సంసేన్తి చమ్మమంసనహారూని పగ్ఘరివా అట్ఠికసఙ్ఖలికా'వ తిట్ఠతి.

పళిఘుపరివత్తకతీ ఏకేన పస్సేన నిపజ్జాపేవా కణ్ణచ్ఛిద్దే అయసూలం కోట్టేవా పథవియా ఏకబద్ధం కరోన్తి అథ నం పాదే గహేవా ఆవిజ్ఝన్తి.

పలాలపీఠికన్తి ఛేకో కారణికో ఛవిచమ్మం అచ్ఛిదివా నిసదపోతకేహి అట్ఠిని భిదివాకేసకలాపే గహేవా ఉక్ఖిపన్తి. మంసరాసియేవ హోతి. అథ నం కేసేహేవ పరియోనధివా గణ్హన్తి పలాలవట్టిం వియ కవా పళివేఠేన్తీ'తి వినయటీకా.

ఇమఞ్చ సట్ఠివిధం దుక్ఖం సల్లక్ఖేవా భవేసు నిబ్బిదివా విరజ్జివా భవతణ్హాం పహావా దుక్ఖలక్ఖణం దుక్ఖానుపస్సనా ఞాణేన పస్సితబ్బన్తి.

దియడ్ఢసిక్ఖాపదసతన్తి పఞ్చసత్తతి సేఖియే అపనేవా సేసానం వసేన దియడ్ఢసిక్ఖాపదసతం వేదితబ్బన్తి.

సఙ్ఖ్యాపరిచ్ఛేదస్స సరూపగహణం సమత్తం.

చతురాధికసతేసు గహేతబ్బథేసు పన చతుత్తింస ఏకథానీ, చతుత్తింస ద్వేయథాని సోళస త్యథాని, పంచ చతురథాని, తేరస పఞ్చథాని, ద్వే సత్తథానీ'తి.

మిలిదపఞ్హాటీకా సమత్తా.

కుసలేన రితా కుసలా
కుసలో అధిగచ్ఛతి సన్తిపదం,
కథితం మునినా సుచితం
పరమథ సభావగతీసు గతం;

నానాఅధిప్పాయవసా పవత్తే
పాఠానమథే కుసలో విదివా,
ఆరోచమానో వరయుత్తమథం
గణ్హేయ్య సీహో వియ నాగరాజం;

హివా అసారం సుహితఞ్చ గణ్హే
ఆరోగ్యకామో అహితం'వ రోగం,
విఞ్ఞూ పవేసేయ్య చ యుత్తమథం

హంసాధిపో వా ఉదకం'వ ఖీరా'తి;

పరమవిసుద్ధసద్ధాబుద్ధివీరియపతిమణ్డితేన సీలాచారజ్జవమద్దవాది-గుణసముదయసముదితేనసకసమయసమయన్తరగహణజ్ఝోగాహసమత్థేన- పఞ్ఞావేయ్యత్తియసమన్నాగతేన తిపిటకపరియత్తిప్పభేదే సాట్ఠ-కథే సథుసాసనే అప్పటిహతఞాణప్పభావేన ఆననుభావకరణ-సమ్పత్తిజనితసుఖవినిగ్గతమధురోళారవచనలావఞ్ఞయుత్తేన యుత్త-మథవాదినా వాదీవరేన మహాకవినా సువిపులవిమలబుద్ధినా మహాతిపిటక- చూళాభయథేరో'తి గరూహి గహితనామధేయ్యేనథేరేన కతో మిలిదటీకాగథో సమత్తో.

తావ తిట్ఠతు లోకస్మిం లోకనిథరణేసితం
దస్సేన్తో కులపుత్తానం నయపఞ్ఞా విసుద్ధియా,
యావ బుద్ధో'తి నామమ్పి సుద్ధచిత్తస్స తాదినో
లోకమ్హి లోకజేట్ఠస్స పవత్తతి మహేసినో;

భుత్తా సుధాద్వాదస హన్తి పాపకే
ఖుధం పిపాసం అతిదరంత్రిమం (?)
కోధుపనాహఞ్చవివాదపేసునిం
సితుణ్హతదిఞ్చ రసగ్గమావహా;

దేన్తస్స పాకాదిసకప్ఫలావహా
ధమ్మో సువుత్తో పన కోపధాపకే,
తదుత్తరిం హన్తి అసేసపాపకే
దేన్తస్స నోతాదిసకప్ఫలావహో;

ఇతి పఞ్చ తియడ్ఢసతే సకిదే (?)
మధురాభిరమేకరసేనన యుతో,
మిలిదా సుటికా సుగుణా సుకతా
నిభయేన ద్వీపసేన (?) యతా సమతో;

లఙ్కావ్హయే దిపవరే సుసణ్ఠితా
మహావిహారే చ జినోరసాలయే,
పరమ్పరా థేరగణా సుసణ్ఠితా
పకాసకా యే వరసథుసాసనే;

తేసం అలఙ్కారభవేన సాసనే
తిపేటకే సుద్ధవిసుద్ధబుద్ధినా,
సహాసయన్తేన నరే సరాజికే

పహాసయన్తేన గణే గణుత్తమే;

టీకా'తి నామేన మిలిదదీపికా
వరథతో గథప్పకరేన సమ్భవం (?)
సుగధకారేనజినజ్కరేన మే
కతఞ్చ యం యం వరపుఞ్ఞ సమ్పదం (?)

కుసలేన తేనేవహిపథయన్తా
వరబోధిఞాణం తివిధేసు యే యం,
నిభయేన తేసం తురసిజ్ఝతం తం (?)
పరమఞ్చ సబ్బఞ్ఞుతం పాపుణేయ్యం;

ఇతో చుతో'హంసుహితేన కమ్మునా
భవామి దేవే తుసితవ్హయే పురే,
చిరం చరన్తో కుసలం పునప్పునం
తథేవ మేత్తేయ్యవరే నిరన్తరం;

తతో నరన్తో'వ జినజ్కరో వరో
యథా వీరబుద్ధో'తి భవేకనాయకో,
తతో తరన్తో వరపుఞ్ఞకారకో
భవామి నరానరపూజితో సదా;

సుసురో పవరో సుమనో వరదో
పిటకేన వసే సజనే కథితే,
పవరథ పకాసకఞాణవరో
వరధమ్మసుఖేసనకో సీలవా (?)

సచే తిదివే తుసితే మనోరమే
భవామి జాతో మనోరథప్పతి,
వరప్పదేసే పతిరూపకే సదా
ధీరా పజాయన్తి సుపుఞ్ఞ కమ్మినో;

అహమ్పి తథేవ పదేసముత్తమే
భవామి నారీహి నరేహి పూజితో,
ధనేన ఞాణేన యసేన దీపితో
విసోధయన్తో పున సథుసాసననం;

అనేన పుఞ్ఞేన భవావసానకే
సబ్బఞ్ఞుతంయావ చ పాపుణేవరం,
నిరన్తరం లోకహితస్స కారకో
భవే భవేయ్యం సుచితో చ పారమీ;

పుఞ్ఞేననేన విపులేన భవాభవేసు
పుఞ్ఞాభివూడ్ఢ పరిసుద్ధగుణాధివాసో,
హువా నరాధికతరో (వత) సబ్బసేట్ఠో;
బుద్ధో భవేయ్యమహముత్తమనాథనాథో;

పుఞ్ఞేన చిణ్ణేన పియే మయా'దరం (?)
సత్తా అవేరా సుఖితా భవన్తు తే,
దేవా నరిదా సకలం ఇమం మహిం
రక్ఖన్తు ధమ్మేన సమేన ధమ్మినో'తి;